

RSS
623.55
Ša 143

Valstybės spaustuvė.

38
ŠAUTUVOS KARIUOMENĖS STATUTAI

Projektas.

Originale parašyta:
„Tvirtinu 1923 m. birželio m. 23 d.
Majoras Šliūys
Krašto Apsaugos Ministeris“

ŠAUDYMO STATUTAS

I DALIS

Šovinių 1898 metų tipo šautuvai, karabinai ir automatiški pistoletai.

A. Šaudymas.

KAUNAS 1923

623.55(414.5)

Ša 143

LKA biblioteka

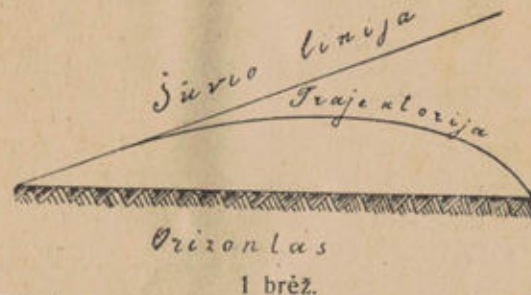
099 00082483 9

1/0106

I SKYRIUS. Šaudymo teorijos žinios.

I SKILTIS. Trajektorija.

1. Šūviu vadinamas kulipkos metimas iš vamzdžio dujomis.
2. Lėkdama kulipka padaro kreivą liniją, kuri vadinama **trajektorija**. Lėkimo pradžioje linija sutampa su linija, sudarančia vamzdžio kiaurymės ašies tęsinį iššovimo momente ir vadinama — **šūvio linija** (1 brėž.), bet paskui, svorio jėgos ir oro priešinimosi veiksmų įtakoje, ji vis daugiau ir daugiau nukrypsta nuo šios linkmės ir leidžiasi žemyn ¹⁾ (1 brėž.).

1 brėž.

¹⁾ Kad įgytume trajektorijos sąvoką, reikia naudotis tam tikru prietaisu trajektorijos išvaizdai demonstruoti (žr. 1 priedėlį).

10-10.096

Valstybės spaustuvė.

3. Oro priešinimasis turi daug įtakos kulipkos lėkimo tolumui. Del oro priešinimosi kulipka praranda savo greičio ir tas praradimas tuo žymesnis, juo didesnė distancija (atstumas), per kurią šaudoma.

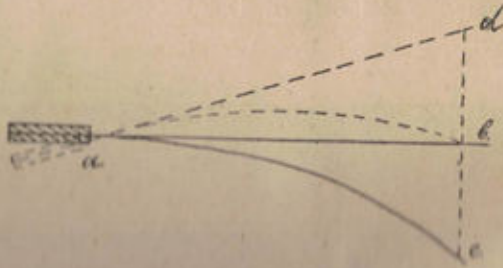
4. Kulipka išlekia iš vamzdžio su tam tikru greičiu, kuris del oro priešinimosi mažėja per visą kulipkos lėkimą. Tas greitis, kurį kulipka turi ties vamzdžio nuopiova, vadinamas **pradžios greičiu** (jis priimta žymėti V_0).

Pradžios greitis matuojamas tuo metrų skaičiumi, kurį kulipka išeitų pirmąją sekundą išlėkus, jeigu nuo išlėkimo momento neveiktų jos jokios jėgos, nei sunkumas, nei oro priešinimasis, nei vėjas.

Vok. 98 m. pavyzdžio šautuvo $V_0 = 895$ metrai per sekundą.

Pradžios greitis yra nevienodas, o tas nevienodumas pareina nuo užtaisų skirtumo.

Ypatingos įtakos pradžios greičiui daro vamzdžio ir šovinio įkaitimas.

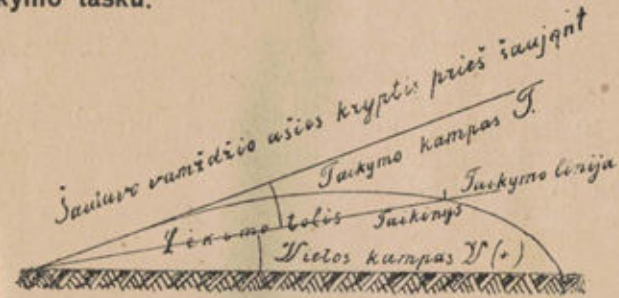
2 brėž.

5. Kad pataikytum į taikinį, kuris yra tam tikrame atstume, reikia vamzdžiui duoti tokia padėtis,

kad vamzdžio ašies tęsinys būtų aukščiau už taikinį (2 brėž.).

Jeigu ab — vamzdžio ašies tęsinys, b — taikinys, bc — dydis, kuriuo kulipka praėjus kelią ac — nusileis žemyn, tai, kad pataikytų į b , reiktų pakelti vamzdžio ašies tęsinys dydžiu bc , t. y. nukreipti jį į d . Juo didesnis atstumas iki taikinio, tuo aukščiau reikia pakelti vamzdžio ašis. Tai galima padaryti naudojantis taikikliu. Todel taikiklis yra prietaisas, kuris sykiu su sargu vartojamas vamzdžio ašiai suteikti kampų, kurie reikalingi kulipkai pakliūti į taikinius įvairiose distancijose.

6. Taškas, į kurį taikomas ginklas, vadinamas **taikymo tašku**.

Orizontas.

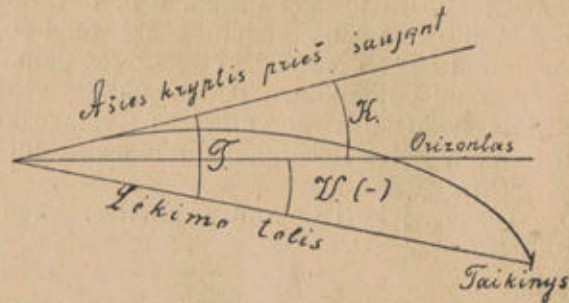
3 brėž.

7. Linija, kuri eina nuo šaulio akies per monėlį ir sargo viršūnę į taikymo tašką, vadinama **taikymo linija**.

8. Kampas, kuris sudarytas taikymo linijos ir vamzdžio ašies krypties iki iššaukant, vadinamas **taikymo kampu (T)**.

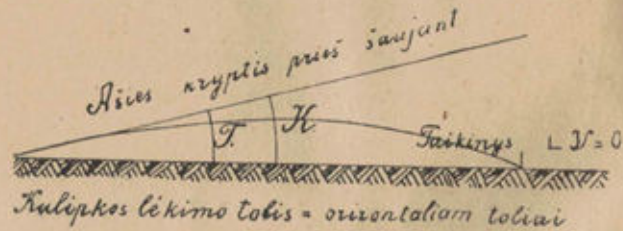

9. Kampas, kuris sudarytas taikymo linijos ir orizonto, vadinamas vietos kampu (V). Vietos kampas laikomas teigiamu, jeigu taikymo linija esti aukščiau orizonto, ir neigiamu, jeigu ta linija esti žemiau už orizontą (3 ir 4 brėž.).

4 brėž.

10. Kampas, kuris sudarytas prieš šaukant vamzdžio ašies krypties ir orizonto, vadinamas kilimo kampu (K). (4 brėž.).

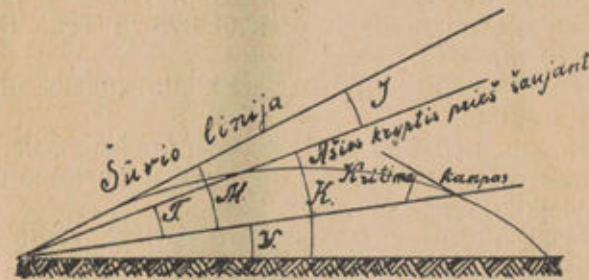
5 brėž.

11. Tolis, kuris skaitomas taikymo linijoje tarp kulipkos išlėkimo taško ir trajektorijos persikirtimo

su taikymo linija, vadinamas kulipkos lėkimo toliu, kuris atitinka duotam taikiklio aukščiui (3 brėž.).

Atskirai imant, kada taikymo linija bus orizontinė, (vietos kampas lygus nuliui), kulipkos lėkimo tolis ir orizontinis tolis yra vienodi (5 brėž.). Apskritai imant, kulipkos lėkimo tolis skiriasi nuo orizontinio: esant vietos palinkimui, pakilusiam į taikinio vietą, jis (kulipkos lėkimo tolis) mažesnis negu orizontinis (3 brėž.), o žemėjant ta pačia kryptimi — didesnis (4 brėž.).

12. Del atatranks, vamzdžio drebjimo ir kitų priežasčių, vamzdžio ašis šaukant nukrypsta, o dėl to šūvio linija nesutampa su ta kryptimi, kuri buvo duota vamzdžio ašiai prieš šūvj. Tarp tų dviejų krypčių susidaro kampas, vadinamas išlėkimo kampu (J). Išlėkimo kampas vokiečių šautuvui yra teigiamas (6 brėž.).

6 brėž.

13. Taikymo ir išlėkimo kampų dėjinys sudaro metimo kampą (M), t. y. tą kampą, kurį šaukant iš

tikro sudarys šūvio linija ir taikymo linija ir kuriuo tat išlekia kulipka (6 brėž).

14. Kampas tarp taikymo linijos ir liečiamosios (kuri nukreipta į atvirksčią judesiui pusę) trajektorijai, tos pastarosios taikymo linijos pervėrime, vadinamas **kritimo kampu** (6 brėž.).

15. Kad kulipka laikytųsi taisyklingo kelio, ji turi būti visada nukreipta smailiuoju galu į priešakį. Tai pasiekama kulipkai sukantis aplink savo ašį, kam daromos vamzdyje įgražos. Šis kulipkos sukimas pasilieka dėl inercijos ir oru lekiant.

II SKILTIS.

Atmosferos sąlygų įtaka.

16. Taikiklio aukščiai apibrėžti vidutinėse atmosferos sąlygose (barometro aukštis 747 mm., temperatūra 10 °C ir 50% drėgnumo) nesant vėjo ir esant vidutiniam pradžios greičiui 895 m sek. (karabino 870 m. sek.).

Todel tik tose sąlygose taikiklio aukštis tiksliai atitiks tolumui.

Kintant oro tirštumui, kinta ir priešinimasis, kurį oras daro kulipkai lekiant, tat kinta ir šūvio tolumas duotu taikiklio aukščiu.

Mažesnis oro tirštumas daro perlėkimą, didesnis oro tirštumas — neprilėkimą.

Apskritai sakant, esant šiltam orui, kada oro tirštumas mažesnis, reikia laukti perlėkimo, o esant šaltam — neprilėkimo.

Vėjas priešais šūvį tolumą mažina, vėjas iš užpakalio — didina jį.

Atmosferos sąlygų įtaka didėja, jeigu jų **dėjinys** daro įtakos vienai ir tai pačiai pusei ¹⁾. Vidutinėse distancijose jos gali pakeisti taikiklio aukštį iki 100 metrų, o tolimese net iki 150 metrų.

Šoninis vėjas, kurs pučia perpendikuliariai į šaudymo kryptį, numeta kulipką į tą pusę, kur pučia. Vėjas, kurs pučia kampu, keičia tolumą ir tuo pat laiku numeta kulipką į tą pusę, kur pučia.

Kulipkos nukrypimas dėl šoninio vėjo tuo didesnis, juo didesnė šaudymo distancija ir didesnė vėjo jėga.

Smarkus šoninis vėjas gali, pavyzdžiui, 1000 metrų distancijoje numesti kulipką daugiau negu per 10 mtr. į šoną. Esant vėjui iš kairės pusės, kulipka, dėl to, kad ji sukasi į dešinę, nukryps daugiau, negu esant tokiam pat vėjui iš dešinės pusės.

17. Sargas, skaidriai nušviestas iš viršaus, rodo akims didesnis, negu paprastai. Dėl to šaulys ima sargą, žemesnį negu reikia, o nuo to pareina neprilėkimas. Atvirksčiai, ūkanotas oras pastūmi šaulį aukštesnį negu reikia sargą paimiti, o nuo to pareina perlėkimas.

Jeigu sargas žymiai nušviestas iš vienos pusės, tai nušviestoji pusė rodo didesnė už nenušviestąją. Dėl to šaulys yra linkęs į taikiklio įpiovos vidurį statyti ne sargo viršūnę, o anspindulį gautą jame; dėl to gaunamas kulipkos nukrypimas į nenušviestą sargo pusę.

¹⁾ Pavyzdžiui, didelis oro tirštumas + šaltas oras + vėjas priešais šūvį ir t. t., — didina neprilėkimą.

III SKILTIS.

Šūvių tikrumas.

a) Atskiro šautuvo veiksmas.

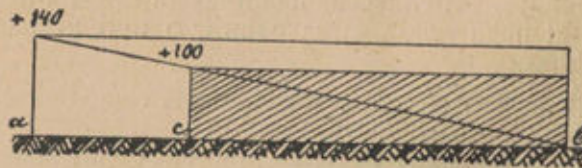
18. Šautuvo šūvio tikrumas pareina nuo kulipkos veiksmo, trajektorijos išvaizdos ir išsisklaidymo.

19. Kulipkos pramušamasis veiksmas, be mekaninio taikinio priešinimosi, pareina dar nuo kulipkos svorio, formos, kalibro, medžiagos ir greičio ties taikiniu.

20. Trajektorija tuo patogesnė, juo ji lėkštesnė. Apie trajektorijos lėkštumą sprendžiama iš jos pakilimo dydžių santykių su taikymo linija (2 pried.).

21. Tas plotas, per kurį kulipkos lėkimo linija nepakyla aukščiau už šaudomąjį taikinį (raitininko aukštis, žmogaus ūgio aukštis, liemens aukštis, galvos aukštis), vadinamas **kliudomuoju plotu** duotajam taikiniui.

Juo aukštesnis taikinis, tuo didesnis kliudomasis plotas (3 pried., 7 brėž.).

7 brėž.

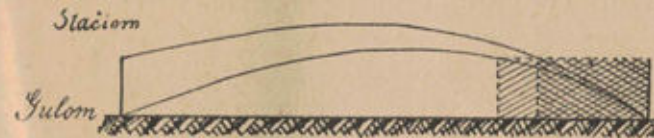
Iš 7 brėž. matyti, kad esant tai pačiai trajektorijai, ir taikinio aukštumui 100 cent., kliudomasis plotas bus *cb*, o esant taikinio aukštumui 140 cent. jis pakils iki *ab*.

Matyti, kliudomasis plotas pareina irgi nuo trajektorijos riestumo ir esant tam pačiam taikinio aukščiu (orizontalėje vietoje) bus tuo didesnis, juo trajektorijos žemėjančioji šaka eis arčiau prie taikymo linijos (8 brėž.).

8 brėž.

Šaudant į kurio nors aukščio taikinį, kliudomasis plotas bus juo didesnis, juo taikymo linija eis arčiau prie vietos paviršiaus, o todėl *šaudant gulom kliudomasis plotas didesnis negu šaudant stacion* (9 brėž.).

9 brėž.

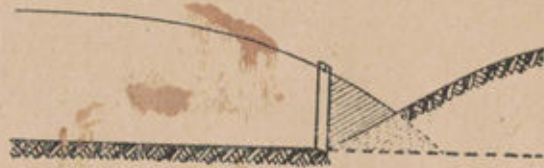
Nurodytoji taikymo linijos krypties reikšmė turi įtakos šaudant nedideliuose atstumuose, o šaudant didesnėse kaip 800 metrų distancijose, kliudomojo ploto dydžio pakitimas, keičiantis šaulio padėčiai, toks yra menkas, kad negali turėti jokios praktikos reikšmės.

Kliudomojo ploto dydis pareina ir nuo vietos būdo, kur juda (slenka) taikinis: vieta, žemėjanti ties

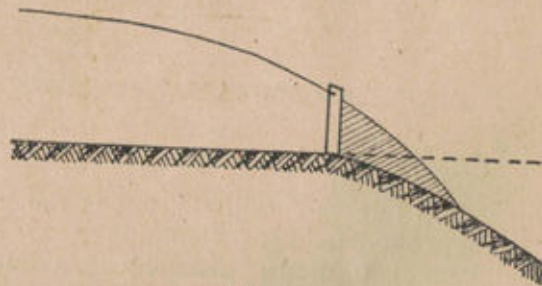
taikiniu, didina kliudomąjį plotą (11 brėž.), pakylančioji — atvirkščiai, mažina pastarąjį (10 brėž.).

22. Kulipkos nukrypimas į šalį nuo šaudymo plokšmės, kuris pareina nuo kulipkos sukimosi ir oro priešinosi veiksmo, vadinamas derivacija.

10 brėž.

Esant mūsų šautuvo graižtvo krypčiai iš kairės — į viršų į dešinę, derivacija vyksta į dešinę nuo šaudymo plokšmės. Jos dydis neproporcingas atstumui, nuo kurio šaudoma, bet didėjant distancijai auga greičiau (12 brėž.).

11 brėž.

23. Šaudant turi reikšmės ne vieni tiesieji šūviai. Patyrimas rodo, kad kai kuri pataikymų dalis

įvyksta atšokus (atsimušus) kulipkai nuo žemės arba kito daikto. Šis reiškinys vadinamas rikošetu.

Šaudymo plokštumos projekcija

Trajektorijos projekcija orientacij plokštumoj

12 brėž.

b) Trajektorijų išsisklaidymas.

24. Jeigu visos sąlygos, kuriose įvyksta šūvis ir kulipkos lėkimas, būtų visiškai vienodos keliems, vienas po kito padarytiems, šūviams iš to paties šautuvo, tai visos tuo būdu išleistos kulipkos padarytų tą pačią trajektoriją ir nukristų žemėn vienodu atstumu nuo šautuvo,

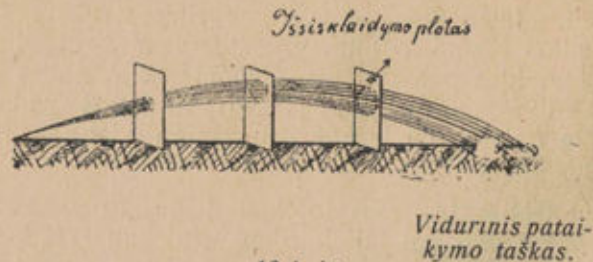
O iš tikrųjų pasirodo, kad, jeigu, to paties šautuvo, esant tam pat taikiklio aukščiui, padaryta keletas šūvių, taikant į vieną ir tą pat tašką, tai kulipkos nepakliūs į tašką, o padarys taikinyje atatinkamą skylių skaičių, labiau ar mažiau viena nuo kitos nutolusių.

Šis reiškinys, vadinamas kulipkų išsisklaidymu, pareinąs nuo pripuolamų priežasčių, kurių veiksmas kiekvieną kartą šaudant kinta visiškai nesuvokiamu būdu, ir dėl to negalima turėti tų pačių sąlygų eilei vienas po kito padarytų šūvių.

Negalima, pavyzdžiui, pasiekti, kad šoviniai būtų visiškai vienodi — būtinai bus įvairumo užtaisų svorėje, kulipkų ir tūmelių (gilzių) formoje, didume ir svorėje; taip pat neišvengiamas bus kai kuris įvairumas kulipkų judesyje vamzdyje, o iš to skirtumas šautuvo krutėjime šūvio momentu ir įvairumas išlėkimo kampuose. Panašiu būdu, šaunant kiekvieną kartą, bus kiek netikslumo taikant; taip pat būtinai bus kiek įvairumo kulipkoms oru lekiant, dėl kai kurio atmosferos (oro) skirtumo ir t. t.

Visų panašių ir daugelio kitų tokių pat pripuolamų priežasčių rezultate, kulipkos, iššautos lyg ir tomis pat sąlygomis, iš tikrųjų pradžios greičius gauna nevienodus, o taip pat skirtingus aplink figūros ašį sukimosi greičius.

13 brėž.

Suprantamas dalykas, kad oro priešinimasis kiekvienai tokiai kulipkai bus skirtingas ir dėl to aišku, kad visos kulipkos padarys ne vieną trajektoriją, o kiekviena padarys savąją.

Visos šitos trajektorijos, turėdamos vieną bendrą pradžią išlėkimo taške, nutoldamos nuo jo, ims vis

daugiau ir daugiau skirtis nuo viena kitos; tokių trajektorijų rinkinys vadinamas **trajektorijų pėdu**.

25. Trajektorijų pėdai perveriant taikinio paviršių, taikinyje pasidaro eilė skylių, kurios apima tam tikrą plotą, vadinamą **išsisklaidymo plotu** (13 brėž.).

26. Kiekviename trajektorijos pėde galima įsivaizduoti tokia trajektorija, kuri eina per pėdo vidurį; tokia trajektorija vadinama **vidurine trajektorija**, o jos taikinio paviršiaus pervėrimo taškas vadinamas **viduriniu pataikymo tašku** (13 brėž.).

27. Išsisklaidymo ploto didumai, esant kitoms sąlygoms vienodoms, gali būti įvairūs, bet skylių išsiskirstyme, darant daug šūvių, pastebimas bendras **šūvių išsisklaidymo dėsnis**, būtent:

1) Šaudant atstume iki 150 metrų vertikalią tokio dydžio taikinį, kad į jį pakliūtų visos kulipkos, išsisklaidymo plotas bus skritulys, o tolimuose atstumuose — elipsis; didžioji elipsio ašis, šaudant į vertikalią taikinį, eina vertikaliai, o šaudant į horizontalią taikinį — šaudymo tolio kryptimi.

2) Vidurinis pataikymo taškas sutampa su skritulio arba elipsio centru.

3) Jeigu per vidurinį pataikymo tašką pravestos elipsio ašys (vertikalė ir orizontalė — vertikaliame taikinyje, ir išilginė ir skersinė — orizontaliame), tai aplink šias ašis skylės išsidalija simetriškai, t. y. kiek skylių bus vienoj ašies pusėj, tiek jų bus ir antroj.

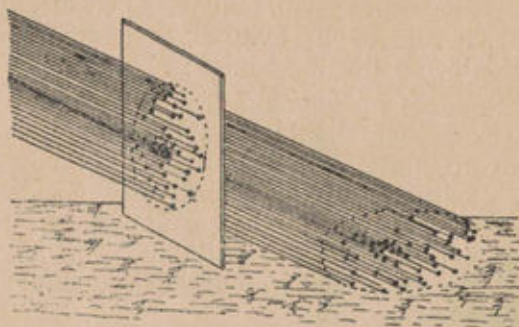
4) Einant tolyn nuo vidurinio pataikymo taško, skylių skaičius eina vis mažyn, o apie vidurinį tašką jos susiburia tankiausiai.

5) Jeigu elipsio plotą išdalyti į vertikalius arba orizontalius rėžius bet kokio, tik lygaus platumo, tai,

peržiūrėjus skylių skaičių kiekviename rėžyje, pasirodys, kad (esant dideliame šūvių skaičiui):

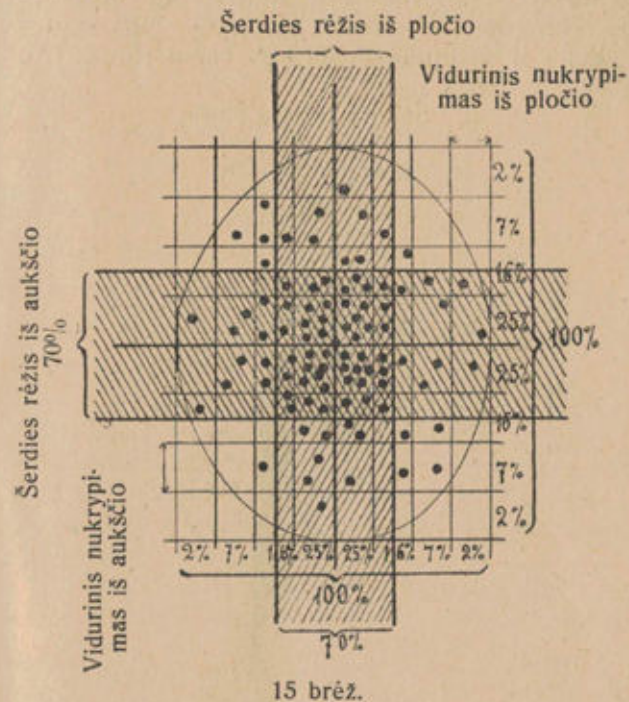
- kiekviename rėžyje skylių tuo mažiau, juo rėžis yra toliau nuo centro;
- vienodo pločio ir lygaus tolio nuo centro rėžiuose — skylių skaičius vienodas;
- jeigu padalyti elipsį į lygius rėžius (po $4\frac{1}{2}$ nuo centro kiekvienoje pusėje) tai viduriniuose rėžiuose bus po 25% visų pataikymų, tolimesniuose rėžiuose po 16%, 7%, $1\frac{1}{2}$ % ir paskutiniuose pusrėžiuose — $\frac{1}{2}$ %.

14 brėž.

Palengvinimui priimta tų pusrėžių neskaityti, nes pataikymo nuošimtis ($\frac{1}{2}$ %) juose tiek menkas, kad be didelės klaidos galima juos atmesti ir skaityti 4 rėžius nuo centro į kiekvieną pusę, o $\frac{1}{2}$ % pataikymų, atmetamų pusrėžių, pridėti prie pirmųjų rėžių pataikymo nuošimčio, ko dėliai juos skaito turinčiais 2% visų pataikymų. Todėl nagrinėjant elipsį, paprastai skaitomi ne 9 rėžiai, bet 8.

Toks griežtai aprėžtas ir pastovus skylių išskirstymo nuosakumas pareina nuo išsisklaidymo dėsnio (brėž. 15).

28. Plotis rėžio, gretimo su viduriniu pataikymo tašku ir turinčio savyje 25% visų pataikymų, yra šūvių išsisklaidymo matas ir vadinamas viduriniu (arba galimu) nukrypimu duota kryptimi — aukščiu, gyliu ir pločiu (4 pried.).

Šaudymo Statutas.

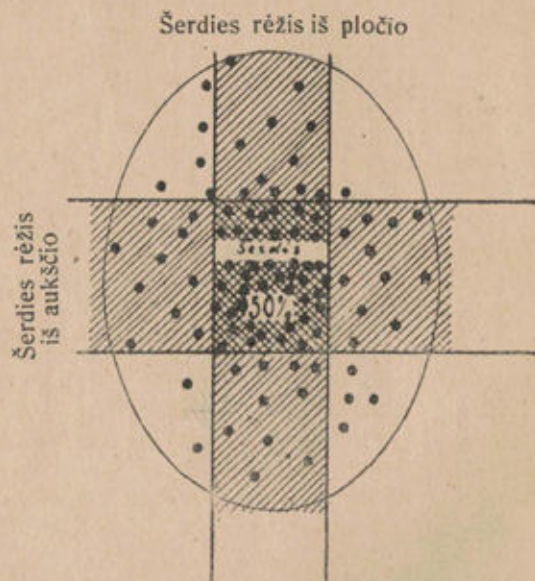

LKA biblioteka

09900082483.9
2

29. Skylės aplink vidurinį pataikymo tašką išsiskirsto nevienodai, bet, nedarant didelės klaidos, galima skaityti, kad iš abiejų pusių nuo vidurinio pataikymo taško $1\frac{1}{2}$ vidurinių nukrypimų ploto režyje skylės skirstosi vienodai. Šis režis turi arti 70% visų skylių ir vadinamas **šerdis režiu** (brėž. 15).

16 brėž.

30. Nuo šerdis režių krypties pareina jų skirtumas:

- 1) vertikalėje plokštumoje:
  - a) vertikale kryptimi — šerdis režis iš aukščio

- b) šonine (orizontale) kryptimi — šerdis režis iš pločio

2) orizontalyje plokštumoje:

- c) išilga kryptimi — šerdis režis **gilumon**.

31. Perkertant šerdis režius aukštyje (tolyje) ir šoninėje kryptyje gaunamas plotas, kuriame yra 50% visų pataikymų.

Šis plotas vadinamas **šerdimi** (brėž. 16).

32. Kuo mažesnis išsisklaidymo plotas, tuo šaudymas tankesnis.

c) **Bendras kelių šautuvų veiksmas.**

33. Jeigu prieš vieną taikinį vienu kartu veikia keli šautuvai (šaudymas dalimis), tai gaunamas trajektorijų pėdas.

Kadangi, esant neišvengiamam šautuvų konstrukcijos įvairumui, viduriniai atskirų šautuvų pataikymų taškai nesutaps, taip vertikalis pėdo didumas, o kartu ir vertikalis pataikymų plotas ir išsisklaidymas gilumoje, šaudant dalimis, yra didesnis, negu šaudant iš vieno šautuvo (vieno šaudymas).

Pėdo tankumas, kaip ir vienam šaudant, nuolat mažėja nuo vidurio į kraštus ir, apskritai, išsisklaidymo dėsnis šaudant dalimis lieka tas pat, kaip ir šaudant pavieniui.

34. Pėdo išsisklaidymas gilumoje pareina nuo vertikalio išsisklaidymo ir kritimo kampo. Šios dvi priežastys, didėjant šaudymo distancijai, daro įtakos priešingose kryptyse. Didėjant vertikaliam išsisklaidymui pėdo išsisklaidymas gilumoje didėja, o didėjant kritimo kampui, jis mažėja. Kadangi kritimo kampas, apskritai sakant, pėstininkų šaudymo distancijose grei-

čiau didėja, negu vertikalus išsisklaidymas, tai, distancijai didėjant, trajektorijų pėdas trumpėja gilumoje (7 pried.)

Vieta, žemėjanti prie taikinio, didina trajektorijų pėdo išsisklaidymą gilumoje, aukštėjanti — sutrumpina jį.

35. Šaudant dalimis, reikia skaitytis ne su atskiro šautuvo trajektorija, o su trajektorijų pėdu. Tik-tai mažose distancijose, ypačingai esant taikiniams retai sustatytiems, gali turėti reikšmės atskiro šautuvo savybės.

36. Šaudant dalimis išsisklaidymas gilumoje, kuris gaunamas dėl šautuvo ir šovinių nevienodumo, dar didėja dėl oro įtakos ir šaulių klaidų. Vidutinis to didėjimo dydis pareina nuo daugelio priežasčių (šaulio sumanumo, fiziško ir morališko šaulio stovio, taikinio matomumo, ugnies greičio ir t. t.), todėl nėra galima duoti apibrėžtų skaitmeninių davinių įvairioms distancijoms.

5 priedėlyje duoti gilumos išsisklaidymo daviniai, šaudant dalimis, bet į tą lentelę reikia žiūrėti tik kaip į pavyzdį.

IV SKILTIS.

Šaudymo taiklumas.

37. Šaudymo taiklumas pasiekiamas sutapdant vidurinę pataikymo tašką su taikinio viduriu, t. y. sudarant didžiausį tankumą.

Juo mažesnis išsisklaidymo plotas šaudant iš kurio nors šautuvo, tuo tas šautuvas šaudo taikliau. Taigi taiklumu vadinama šautuvo savybė ku mažiau-siai išmėtyti šūvius, o todėl apie taiklumą galima spręsti iš tų pačių dydžių, iš kurių sprendžiama apie šūvių iš-

sisklaidymą, būtent: iš išsisklaidymo ploto, arba iš skritulio tokio radijaus dydžio, kad skritulys užimtų geresnę skylių pusę, arba visas skylės, arba iš vidurinių (galimų) nukrypimų (16-a brėž.).

38. Esant taikikliui, kuris tikrai atatinka atstumui, vidurinis pataikymo taškas sutampa su taikymo tašku, jeigu šaudymo sąlygos visiškai atatiks tiems daviniams, kuriems esant sustatytos šaudymo lentelės (tyli giedra, taisyklingas taikymas ir kita) ir nebus priežasčių, kurios nukreipia atskiras trajektorijas, taigi ir vidurinę trajektoriją.

39. Vidurinio pataikymo taško nukrypimas to-lumoje pareina nuo temperatūros įtakos, atmosferos slėgimo ir vėjo (pakelingo ar priešingo), o šoninis (nukrypimas) — nuo derivacijos ir šoninio vėjo įtakos (16 ir 22 str.).

V SKILTIS.

Pramušamoji kulipkų jėga.

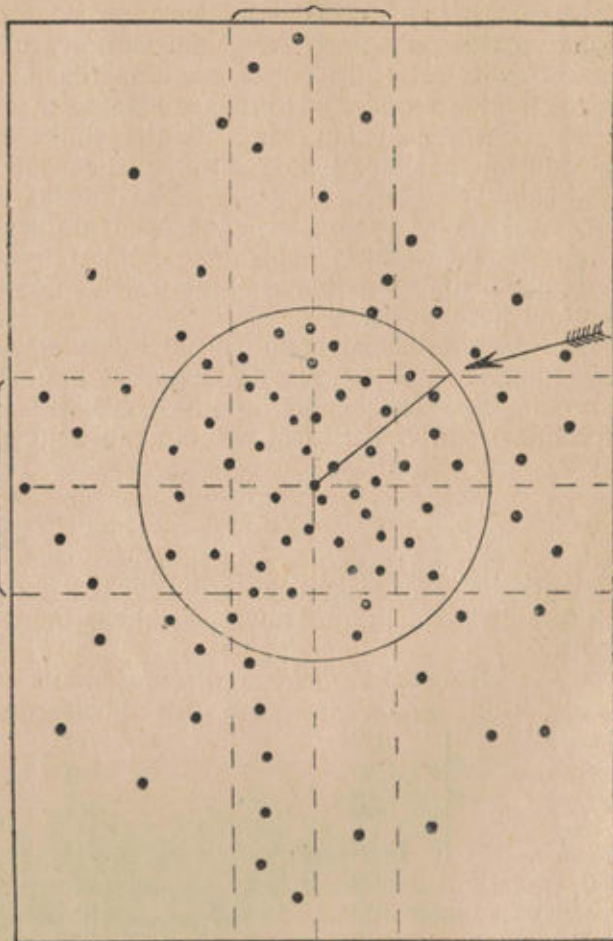
40. **Medyje.** Pramušamasis veikimas šiems sto-rumams.

	Distancija metr.	Pramušamasis storis centimetruose.
a) sausa	100	60
	400	80
	800	35
	1806	10
b) eglė iki	400	90
	daugiau kaip 400	65
c) ąžuolas iki	400	70
	daugiau kaip 400	55

Rėžis iš pločio (du gali-
mi nukrypimai) turinti
50% visų skylių

Rėžis iš aukščio (du galimi nu-
krypimai) turinti 50% visų skylių

Radijus skritulio, užimančio
50% visų skylių

Nr. 16^a

Geležyje. Geležiniai lapai 7 milimetrų storumo pramušami iki 350 metrų. Plieniniai lapai geriausio išdirbimo 9,5 mm., distancijose, didesnėse kaip 100 metrų, būna tik vos žymiai sužalojami, distancijose gi iki 100 metrų pramušami.

Įsiskverbimo gilumas:

smėlį ir žemę pasiekia . . .	—	90 cent.
durpes	1 mtr.	10 "
purų sniegą	3 mtr.	— cent.
kietai sumuštą sniegą	2 "	— "
sušalusį sniegą	1 "	50 "
šiaudus, šiaudų kūlius	5 "	— "
žvyrinius akmenis	— "	15 "
smulkų žvyrą	— "	40 "

Mūro siena vienos plytos storumo pramušama vienu šūviu, gi didesnio storumo siena gali būti pramušta tik kelioms kulipkoms pataikant į vieną vietą.

II SKYRIUS.

Šautuvų ugnis kautynėse.

41. Priešas sumušamas suderinant šautuvų ir lengvųjų kulkosvaidžių ugnį su kitų ginklų rūšių (sunkiųjų kulkosvaidžių, lydimųjų pabūklų, artilerijos ir kitų) ugnimi.

Ugnis turi būti tikra, t. y. padaryti priešininkui trumpiausiu laiku kuo didžiausių nuostolių.

42. Šautuvo ugnies tikrumas pasiekiamas:

- a) sąmoningai viršininkams valdant jų dalių ugnį,
- b) šaulių geru išmokymu ir įgudusia ir prasminga jų ugnimi,
- c) sumaniai kaip vadams, taip ir kiekvienam šauliui, naudojantis vieta,
- d) sekant kautynių lauką ir šaudymo išdavas,
- e) ugnies drausme.

I SKILTIS

Ugnies vadovavimas kautynėse.

a) Viršininkų pareigos vadovaujant ir valdant dalies ugnį.

43. Dalies ugniai vadovauti yra tai statyti ugnies uždavinius ir jungti dalies veiksmus šiems uždaviniams sėkmingiau spręsti.

44. Bendras vadovavimas šautuvo ir lengv. kulkosvaidžio ugniai kautynėse priklauso kuopos (eskadrono) vadui, kuris (vadovavimas) pasireiškia svarbiausiose jo pareigose — jungti ugnies uždavinius, patiekiamus atskiroms dalims (būriams), ir derinti kautynių darbą, kad būtų pasiekta vyraujanti, palyginant su priešu, ugnis.

Vyresnysis už jį viršininkas gali daryti įtakos kuopos (eskadrono) ugnies vadovavimui, kuris pareina nuo duoto kautynių barui (batalionui) uždavinio; jis nurodo, kur tai bus galima ir reikalinga, priešininko sąstato barus, kurie turi būti stipriau šaudami, ir, žiūrint kautynių apystovų, tam tyčia grupuodamas esančias jo žinioje dalis, nukreipia ir sukoncentruoja, kai kuriais atsitikimais, tokiuose baruose gretimų kuopų (eskadronų) ugnį.

Vyresniojo viršininko pareiga yra taip pat rūpintis, kad jam pavestos dalys kautynėse būtų šoviniškai aprūpintos.

45. Vadovaudamas ugniai, kuopos (eskadrono) vadas:

- a) išskirsto tarp būrių barą, nurodytą kuopai šaudyti, sudarydamas ugnies liniją tokiu būdu, kad paskirtasis skaičius būrių palengvintų sudaryti visame kuopos fronte ugnies viršų,
- b) palaiko savo kuopos ugnį su reikalingu intensyvumu pritraukdamas į ją nuolatinį priešų dėmesį,
- c) patsai ir per kuopų sekėjus seka kautynių eigą, ir ugnies išdavas ir daro pataisų būrių vadų nurodymuose,
- d) laiko ugnies drausmę,
- e) rūpinasi kuopoms šovinių tiekti.

46. **Būrio vadas:**
- a) suderina būryje savo kautynių skyrių ugnį taip, kad jie vykdydami bendrą, duotą būriui uždavinį, vienas kitam padėtų,
  - b) laiko rankose savo lengvųjų kulkosvaidžių ugnies valdymą ir rūpinasi tos ugnies teisingu vartojimu,
  - c) nurodo bendrais bruožais skyrininkams taikinius ir rėžius, kuriuos reikalinga šaudyti,
  - d) kombinuoja savo skyrių ugnį tarpusavyje ir su gretimais būriais,
  - e) organizuoja šautuvų granatų į centrinę ugnį,
  - g) ypatinguose atsitikimuose organizuoja kautynių skyrių valdomąją arba salvių ugnį,
    - i) nuodugnai ištiria esančią priekyje vietą, supažindindamas skyrininkus su jos ypatybėmis,
  - k) nuodugnai seka ne tik pats, bet ir per skyrininkus ir atskirus sekėjus kautynių lauką ir pasirodančius jame taikinius,
    - l) atsižvelgdamas į kautynių sąlygas, sukonzentruoja arba išskirsto būrio ugnį, mainydamas taikinius, žiūrint šaudymo rezultatų,
  - m) pasirodžius prieš būrį naujiems taikiniams, sprendžia, ar viso būrio ugnis perkelti į tą taikinį, ar tik vieno, dviejų kautynių skyrių, arba visiškai palikti jis nešaudomas; savarankiškai perkelia ugnį į tokius taikinius, kurie gresia gretimoms dalims, kad suteiktų joms paspirties,
  - n) rūpinasi, kad kautynėse visame būryje ugnis būtų paleidžiama iš karto pakankamo šaulių skaičiaus, kad neduotų priešui, pasinaudojus laikinai persvara, apgalėti savo ugnimi būrį, naikinant jį dalimis,

- o) vienu arba keliais skyriais eksplotuoja kitų savo grupių ugnies vaisius,
- p) žiūrint kautynių sąlygų, savarankiškai pradeda ir sustabdo ugnį, jei nebuvo tam tikrų kuopos (eskadrono) vado nurodymų,
- r) laiko ugnies drausmę.
- s) prižiūri, kad kautynėse tiksliai būtų leidžiami šoviniai ir kad laiku būtų jie papildomi.

47. **Skyrininkas:**

- 1) **bendrai:** a) yra svarbiausias savo dalies ugnies vadovas ir, ypatingai, automatiškos,
  - b) visose aplinkybėse be pertrūkio vadovauja savo automatiškų ginklų ugniai,
  - c) kai, esant kokioms nors aplinkybėms, tenka sustabdyti automatiška ugnis, arba jei jos visai nėra, tai energingomis priemonėmis stengiasi pamainyti ją, sudarydamas suspiestą daugelio šautuvų ugnį,
  - d) kautynėse padeda būrio vadui laikyti ugnies drausmę.
- 2) **'Puolant skyrininkas:** a) kada reikia paleisti į priešą ugnis, sustabdo savo skyrių prieš taikinį ir trumpai paaiškina savo žmonėms skyriaus ugnies uždavinį ir jo veiksmų tikslą,
  - b) nurodo taikinius, paskiria taikiklio aukštį ir, jeigu reikia, taikymo tašką ir savarankiškai sprendžia, kaip šaudyti — visam skyriui ar grandžiai; nusprendžia ugnies rūšį ir būdą,
  - c) nurodo vietą automatiškam ginklui ir valdo jo šaudymą, kulkosvaidžio grandininkui padedant,
  - d) laiko savo kautynių skyriaus ugnies intensyvumą tokiame laipsnyje, kad savo ugnimi nu-

- veiktų prieš ugnį ir pasiektą ugnies persvarą išlaikytų per visą kautynių laiką,
- e) žiūri, kad šaudytų tik būtinai reikalingas duotam uždaviniui grenadierių skaičius, o taip pat žiūri, kad tikslingai būtų vartojama kulkosvaidžių ugnis, kuri turi pamainyti grenadierių ugnį,
  - g) sunaudoja, kiek galėdamas plačiau, savo skyriaus automatišką ugnį flankuojamam ir kryžiškam prieš šaudymui,
  - i) jeigu priešas kliudo kautynių skyriui slinkti pirmyn, tai sutelkia smarkią ugnį į priešą, kliudantį slinkti ne tik jam, bet ir gretimiems kautynių skyriams,
  - k) būdamas savo būrio sparne, turi laiduoti pro tarpio šaudymą iki gretimosios dalies.
- 3) **Ginantis skyrininkas:** a) rūpinasi parinkti tinkamą vietą lengvajam kulkosvaidžiui, žiūrėdamas svarbiausia, kad galima būtų geriausiai šaudyti,
- b) prisitaikydamas šitai lengvojo kulkosvaidžio ugnies pozicijai, — sustato grenadierių grandį taip, kad, palyginant su kulkosvaidžio ugnimi, grenadieriai šaudytų kryžiška ugnimi,
  - c) stato šautuvo granatų svaidytojus tokiu būdu, kad jie galėtų šaudyti ne tik visiškai nekliudomus plotus, bet ir silpnai šaudomus šautuvų ir kulkosvaidžių ugnimi.
48. **Grandininkas:**
- 1) Jeigu apystovos leidžia skyrininkui pačiam vadovauti savo grandžių ugniai, tai grandininkai esti paprastai jo paliepiamų vykdytojai ir turi:

- a) žiūrėti, kad prisitaikintų grenadieriai ir lengv. kulkosvaidininkai prie vietos,
  - b) tikrinti taikiklį ir sekti, kad teisingai būtų šaudoma,
  - c) žiūrėti ir žinoti, kiek šovinių turi jo grandies žmonės,
  - d) žiūrėti ugnies drausmę,
  - e) sekti ar teisingai žmonės vykdo skyrininko signalus, komandas ir paliepiamus; jeigu pasirodytų reikalinga, tai pakartoti ir paaiškinti juos savo valdiniams,
  - g) sekti kautynių lauką, žiūrėdamas, kad grandies ugnis būtų nukreipta į paskirtąjį taikinį, o taip pat, kad kiekvienas šaulys (lengv. kulkosvaidis) iš tikrųjų šaudytų nurodytąjį taikinį, kad šaudant paskirtuoju šaudymui šovinių skaičiumi, iššaudytų nurodytą jų skaičių ir kad suvoktų savo ugnies greitį, prisilaikydamas kautynių apystovų,
  - i) žiūrėti, kad kiekvieno šaulio būtų pasirinkta tinkama vieta, stengiantis kiek gali geriau apsisaugoti nuo prieš ugnies ir kad galėtų geriausiai šaudyti visi šauliai prieky esančią vietą.
- 2) Jeigu skyrininko paliepimai dėl ko nors nepasiekia grandininkų, tai jie stengiasi nustatyti ryšius, o jeigu tatai pasirodytų negalima, savarankiškai vadovauja ugniai.
- 3) Savarankiškai veda ugnį ir tada, kada grandis atsiskiria nuo savo K. S. dėl paliepimo ar dėl kautynių apystovų.
- Grenadierių grandininkas:** a) Savarankiškai vadovaudamas savo grandies ugniai, žiūrint kautynių apystovų, skiria atskirą arba valdomąją ugnį (188—193 str.).

b) Atskirai ugniai daro savo įtakos šauliams, pataisydamas nustatant taikiklį, renkant taikymo tašką, skirstant ugnį ir reguliuojant jos greitį.

c) Valdomajai ugniai kiek galėdamas aiškiau ir tiksliau nurodo taikinius ir vietas, kur jie yra, kryptį, taip, kad kiekvienas šaulys galėtų ją greit rasti, ir paskiria taikiklį ir taikymo tašką.

d) Rinkdamas poziciją žiūri, kad jo šauliai neužstotų šaudantiems pro šalį kulkosvaidžiams.

e) Žiūri, kad ugnies greitis neturėtų neigiamos įtakos taiklumui.

g) Žiūrėdamas į kautynių apystovas, reikalauja padidinti ar sumažinti ugnies greitį, komanduodamas visai grandžiai arba atskiriems šauliams (žiūr. 191 §).

i) Ypatinguose atsitikimuose paleidžia ugnį salvėmis arba atskirais šauliais, komanduodamas arba sušvilpdamas (190 str.)

k) Duoda paliepimus ir komandas sustabdyti ugnį (193 str.).

l) Kautynėse nepailsdamas žiūri savo grandies ugnies tikrumą, turėdamas tikslą savo ugnimi nustelbti priešų ugnį.

m) Atskiriems šauliams slenkant pirmyn žiūri, kad gretimieji žmonės intensyviai uždegtų juos savo ugnimi.

n) Susiartinant su priešu per 150 metrų ir arčiau, šautuvų granatų ugnimi papildo šautuvų ugnį.

o) Prieš einant atakon, sustiprina, kiek gali, ugnį į atakuojamąją vietą ir į priešą, labiausiai kliudantį slinkti pirmyn.

p) Atakai pasisekus persekioja atsitraukiantį priešą savo ugnimi ir, paimant priešų poziciją, organizuoja ją tolimesnei ugniai.

Kulkosvaidžių grandies grandininkas: a) Parenkant lengvajam kulkosvaidžiui poziciją, atsako už taisyklingą jo pastatymą toje pozicijoje, kad tikrai galima būtų netikėtai paleisti ugnį ir flankuoti.

b) Seka, kad galėdamas išpildyti kuo geriausiai savo uždavinį, iš kitos pusės, lengvasis kulkosvaidis būtų taip pastatytas arba pritaikintas, kad išrodytų priešui labai mažas ir sunkiai įžiūrimas taikiny.

c) Turi rūpintis maskuoti lengvąjį kulkosvaidį, kaip nuo žemės taip ir nuo oro sekėjų.

d) K. S. uždavinio ribose išrenka šaudymui taikinį (jeigu jis nebuvo nurodytas skyrininko).

e) Išrinkus poziciją ir taikinį, tuojau lengv. kulkosvaidžiui duoda nurodymus ir komandas numeriam taikiniui nurodyti, taikikliui pastatyti ir užtaisyti.

g) Nusprendęs, kaip turi padėti tuo metu jo l. kulkosvaidis, duoda reikalingus paliepimus ir nustatytas komandas ugniai paleisti (194 str.).

i) Visą laiką žiūri, kad l. kulkosvaidžio ugnis būtų tiksli ir prasminga, ypač, kad būtų šaudomi tie taikiniai, kurie labiausiai kliudo spręsti savo kautynių skyriaus uždavinį, jei galima paleisti į juos tikroji ugnis.

k) Prieš ataką sustiprina l. kulkosvaidžio ir šaulių ugnį iki maksimumo į atakos punktą ir palai-kančios tą punktą priešų grupes.

l) Atakai pasisekus, tuojau išrenka naują poziciją l. kulkosvaidžiui ir šauliams, kad galėtų stipriai organizuoti paimtosios linijos gynimą ir būtų pasirengę savo ugnimi atremti galimas priešų kontratakas.

m) Atakos pasisekimui išplėsti turi savo l. kulkosvaidžio ir šaulių ugnimi surišti iš fronto ir nuo aparnų eilę kulkosvaidžių lizdų arba priešų atsparos

punktų, kad dėl tos neutralizacijos būtų galima atakuoti priešas iš sparnų ir užpakalio.

b) Kareivio pareigos šaudant dalies sudėty.

49. Pakankamiems šaudymo rezultatams gauti, kareivis turi ugnį leisti prasmingai ir mikliai, žiūrėdamas ir ugnies drausmės.

50. Mikli ir prasminga šaulio ugnis pasiekama mokant:

- a) išsirinkti geriausią kautynių atžvilgiu vietą ir padėtį šaudymui į paskirtą taikinį,
- b) žiūrėti taikinių pasirodymo, greitai rasti viršininko nurodytus taikinius ir visada būti pasirėngusiam šauti,
- c) nustatyti tikrą taikiklį,
- d) išrinkti teisingą taikymo tašką,
- e) savarankiškai spręsti apie ugnies greitį,
- g) vesti taiklią naikinančią priešą ugnį,
- i) žiūrėti ugnies vaisius, kaip savo taip ir kaimynų ir tinkamai taisyti savo klaidas,
- k) nuolatos žiūrėti priešą, tuo pat laiku neišleidžiant iš akių viršininko.
- l) taupiai vartoti šovinius ir juos skaičiuoti.

51. Laikantis išdėstytų 50 str. reikalavimų laiduojama **ugnies drausmė.**

52. Būdamas šaudomoje pozicijoje ugnies ešerone, kiekvienas kareivis turi išsirinkti vietą, iš kurios patogų šaudyti nurodytas taikiny, nekliudant šaudyti šauliams kaimynams, ir rasti arba padaryti šautuvui atramą šaudymo taiklumui pagerinti. Kartu, kiek leidžia galimumas šaudyti, reikia sugulti pasislėpus.

Atramai padaryti—vartoti, jei to reikia įtvirtinamieji įrankiai, o taip pat amunicijos dalis, vengiant

per kietų atramų, pav. akmenų; ant tokių atramų dėti velėnų, žemės, sniego ir t. t.

53. Patogiausia šaudyti padėtis kautynėse yra gulom, kadangi tuo sudaromas geriausias ugnies taiklumas, o pats šaulys būna mažiau pastebimas taikiny.

54. Kautynių rikiuotėn susirikivus, eilinio šautuvus turi būti visada užtaisytas.

55. Atskirai (savarankiškai) šaudant, kiekvienas šaulys apsibrėžia atstumą ligi taikinio, stato taikiklį ir renkasi taikymo tašką, žiūrėdamas kautynių apystovų, renka patogų momentą pradėti šaudyti ir paleidžia ugnį, jeigu tai viršininko neuždrausta.

56. Jeigu taikymo taškas šono krypty viršininko nenurodytas, tai kiekvienas šaulys jį išrenka savarankiškai, taip, kad vidurinis pataikymo taškas sutaptų su taikinio viduriu.

57. Kiekvienas šaulys kautynėse turi stengtis trumpiausiu laiku kuo daugiausia kliudyti, t. y. šaudyti taikliai ir greitai, o tam reikia įdėmiai taikyti, iš lengvo nuleisti gaidukas ir žiūrėti savo šūvių išdavų; šaudymo greitis didinamas greitinant veiksmus pasirengti šaudyti, o ne skubant šauti.

58. **Ugnies greitis**, savarankiškai šaudant taikinius, šaulys turi suderinti:

- a) su duotuoju jam uždaviniu,
- b) su bendromis kautynių sąlygomis,
- c) su taikinio ypatybėmis ir
- d) su šovinių skaičiumi.

59. Ugnis turi pasiekti smarkiausio greičio, galimo kiekvienam šauliui:

- a) puolant artimuose atstumuose prieš smogiant durtuvais,

- b) ginantis, kada priešininkas prieis prie artimų atstumų arba eis į durtuvų kautynes, o taipgi prieš einant iš gynimo į puolimą,
- c) persekiojant,
- d) atremiant raitininkų ataką ir
- e) visais atsitikimais, kai netikėtai iš arti susiduriama su priešininku.

60. Jeigu viršininko nenurodytas bendras taikymo taškas, tai šauliai, iš taisyklės, turi šaudyti to taikinio dalį, kuri yra prieš juos, o viršininkui įsakius arba verčiant kautynių sąlygoms, jiems teks taip pat įžulniai šaudyti svarbius netikėtai pasirodžiusius taikinius arba uždavinių sprendimui sutelkta ugnį; be to, šauliai turi stengtis pirmai progai atsitikus paleisti ugnį į priešo sparnus arba užpakalį.

61. Nutilus ugniai, sulig viršininko paliepimu ar komanda, o savarankiškai šaudydamas, savo nuožiūra, šaulys turi pastatyti gaiduką į atsarginį atlaužimą; o išimti šovinius gali tik viršininko liepiamas.

c) Ugnies valdymas.

62. **Pozicijų rinkimas.** Renkant pozicijas, be taktikos samprotavimų, reikia rūpintis, kad būtų kokių nors uždangų ir atramų šauliams; reikėtų, kad išsvengtos būtų vietos, duodančios priešininkui gerai sekti kulipkų kritimą (jisišaudyti) ir padedančios kulipkoms rikošetuoti.

Kariuomenės dalys, sugulusios vilnin, bus kliudomos maždaug vienodai ar bus vieta orizontalė, ar pakila.

Skiriant vietą rezervams, reikia turėti galvoje, kad vietoje nusileidžiančioje į priešininką jie galima laikyti arčiau (maži kliudomieji plotai), bet tikrai ne

giliose rikiuotėse, kurios tokioj vietoje yra ypatingai kliudomos, kadangi taikinių dydžiai iš aukščio išėina dideli; vietoje gi kylančioje — rezervai reikia pastatyti toliau (kliudomieji plotai dideli). Be to, naudinga, ugnies nuostoliams sumažinti, statyti rezervai taip, kad jie būtų prieš ugnies ešelono tarpeklius.

63. **Ugnies paleidimas.** Ugnis paleidžiama tik labai retais atsitikimais kuopos (eskadrono) vado ir net retai būrio vado, o dažniausiai ir normaliai ji paleidžiama skyrininkui (grandininkui) paliepus ar sukomandavus.

Netikėtai susiduriant, pavyzdžiui, miško kautynėse, arba pasirodant patogiams šaudyti taikiniams, kurie matyti galima tikėtis tik trumpą laiką, kiekvienas šaulys turi teisės paleisti ugnį, jeigu tai nėra viršininko uždrausta.

64. Ugnies paleidimas visų pirma pareina nuo uždėto daliai taktikos uždavinio ir kartu pridera nuo turimų savo žinioje šovinių išteklių. Kiekvienu atveju paleisti ugnis reikia tik tada, kai taikiniai, savo reikšme ir tolymu, leidžia laukti gerų vaisių. Jeigu ugnis paleista, reikia pasistengti, kad priešininkas negalėtų likti ramus: reikia priversti jį arba pasitraukti arba pasislėpti, arba pakeisti rikiuotę, arba surišus jį savo ugnimi, priversti sustoti ir atsiliepti į ugnį.

Puolant, kai atstumai nežinomi, pėstininkams reikia pradėti šaudyti kiek galint vėliau: puolančiam nėra jokio pagrindo paleisti ugnis pirmam, kad nesukeltų priešininko ugnies, bet kuo arčiausia be nuostolių prieiti prie priešininko.

Ginant, kuomet atstumai yra žinomi, jeigu pakankamas šovinių išteklius, galima kartais paleisti ugnis ir dideliais atstumais į žymesnius taikinius, kad

sutrukdytų priešininką, sujundintų jį ir priverstų išsitiesti.

Tuo būdu, ugnies paleidimas, be taktikos uždavinių, priklauso nuo taikinio dydžio, nuo atstumo, šaudymo valdymo lengvumo ir aprūpinimo šoviniiais.

65. Taikinio rinkimas. Renkant taikinį, reikia vadovautis jo taktikos reikšme; taikinio dydis, matomybės laipsnis ir gylis imama galvon tiktai kaip antros eilės aplinkybės.

Dažnas taikinio kaitaliojimas sukelia neramumo ir skaldo ugnies jėgą.

Pasirodžius prieinantiems rezervams, ugnis turi būti perkelta į juos.

Pasirodančius tik trumpam laikui didelius taikinius turi šaudyti labiausiai l. kulkosvaidžiai; gi į tokius pat taikinius mažo didumo (atskiras žmonių galvas) leisti ugnį įgudusiems šauliams.

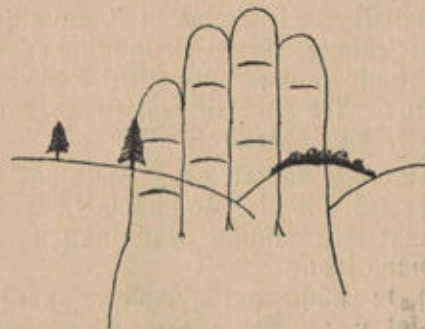
Apskritai, visų pirma reikia šaudyti taikiniai, kurie labiausiai kliudo duotą kautynių uždavinį sėkmingai spręsti, o paskui taikiniai, kurie duodasi daugiausia pataikyti. Priešininkas, esantis tikrosios šautuvo ugnies sferoj, niekad neturi likti nešaudomas.

66. Taikinio rodymas. Taikinytis turi būti parodytas trumpai, tačiau aiškiai ir tiksliai.

Išskyrus tuos atsitikimus, kai taikinytis yra arti ir aiškiai matomas šauliams, reikia nurodyti kryptis, kurioje jis yra, pažymint ją žodžiais: „tiesiai, dešinėje, kairėje“; o jeigu galima, tai ir pasakant kurį nors aiškiai matomą daiktą arba labai žymią vietos ribą, taikinio kryptimi arba netoli jo, pavyzdžiui „kairėje ties tvora — prieš šauliai“, „tiesiai pievoje — kulkosvaidis“, „dešinėje pagiry — baterija“ ir t. t.

67. Jeigu arti taikinio nėra aiškiai pastebimų daiktų arba ribų, tai reikia, nurodžius kurį nors geriau matomą daiktą, pamaži nukreipti žmonių akis į taikinį, pavyzdžiui: „žiūrėk į bokštą, dešinėje nuo jo girelė, dešinėj nuo girelės rugių gubos, už gubų — kulkosvaidžiai“.

68. Taikinio padėtis sulig vietos daiktais galima nurodyti taip pat esamų čia pat daiktų pločiu (šovinių, apkabų ir kitų), o taip pat pirštų pločiu: ranka turi būti ištiesta į priešakį visu ilgiu nagais nuo savęs; pavyzdžiui: „dešinėj nuo raudono namo per šovinio storį — kulkosvaidis“; „kairėj nuo geležinkelio būdelės per apkabos ilgį — prieš šauliai“; „žiūrėkite visi į aukštąją eglę; nuo eglės dešinėj per keturius pirštus tolimam kalnely krūmuose — prieš šauliai“ (17 brėž.).

17 brėž.

Taikinio padėtis galima nurodyti ir vietos daiktų pločiu, pavyzdžiui: „dešinėj nuo kaimo, per dvigubą naujos tvoros ilgį“.

69. Jeigu taikinys yra už uždangos ir jo nematyti, galima nurodyti vietos punktą, kurs aiškiai matyti ir arti. Šitame atveju viršininkas stato šaulį taip, kad jis būtų šito punkto (aiškiai matomo) ir to punkto, kurį nori nurodyti, suvedamoje linijoje ir suvedamoja linija priveda šaulio akį ligi to pastarojo. Pavyzdys: skyrininkas stato grandininką ten, kur nubrėžtas kryžius (18 brėž.) ir sako jam: „žiūrėk į eglelę tiesiog prieš save, ant jos viršūnės pamatysi krūmelį; įsakyk taikyti po juo“.

70. Kautynių lauko sekimas. Kiekvienas viršininkas turi sekti kautynių lauką, jo ugnies taikinių mainymąsi ir pasirodymą ir savo dalies ugnies išdavas.

71. Padėti viršininkams, skiriami ypatingi sekėjai iš kareivių, specialiai išmokyti kautynių laukui sekti ir atstumui surasti iš akies ir tolimačiu.

72. Daliai susirikiavus į kautynių rikiuotę, kiekvienas viršininkas turi pasirūpinti, kad sekėjų būtų žiūrimas kautynių laukas, nurodant kiekvienam iš jų sekimo ruožus. Tie sekėjai nustato atstumus iki žymesnių ribų ir vietos daiktų.

73. Atstumų nustatymas. Atstumas iki taikinio gali būti surastas akimis, tolimačiu¹⁾, iš žemėlapių, planų, sužinant iš gretimųjų pėstininkų ir artilerijos ir netarpinai matuojant.

Iš visų tų būdų patogiausias, ypatingai netoli nuo priešininko, yra distancijos suradimas iš akies.

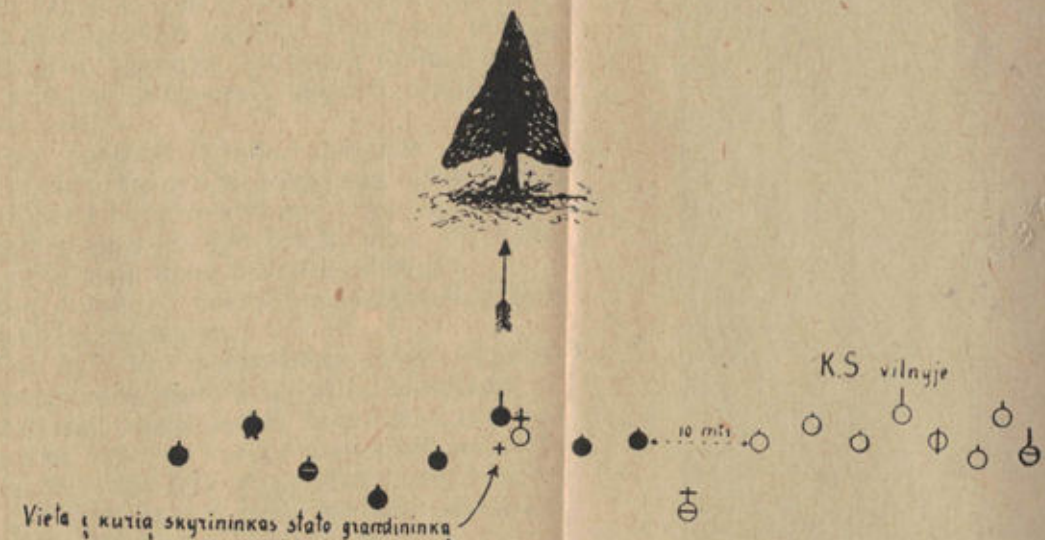
Tolimose distancijose atstumas tiksliau surandamas tolimačiu, tiksliau žemėlapiu ir planu. Netarpinis matavimas žingsniais, grandine, juosta ir t. t. gali būti

¹⁾ Tolimačio konstrukcija ir vartojimas — atskiros instrukcijos dalykas.

Prie 38 pusl.

Nr. 18.

daromas tik ginantis, turint laiko ir palyginant lygioje vietoje.

74. **Taikiklio ir taikymo taško paskyrimas.** Taikiklio aukštis ir taikymo taškas bus taisyklingi tie, kuriais šaudomas taikinys bus kliudomas šūvių pėdo šerdimi.

75. Pagrindas taikikliui rinkti yra nustatyta distancija; be to reikia turėti galvoje atmosferos sąlygų įtaka (16 str.) ir gilumos išsisklaidymas (36 str.).

76. Kad ir kaip tiksliai būtų išmatuotas atstumas iki taikinio ir numatyti visi daviniai, kurie gali padaryti tos ar kitos įtakos šūvių pėdo šerdies išdėčiai (išsidėstymui) tolumoje ir šonuose, vis dėlto visada galimas daiktas, kad taikinys nebus šerdies kliudytas. Todel, šaudant, reikia nuolat *sekti kulipkas krintant ir taisyti taikiklio aukščiai ir taikymo taškai*, kai kuriais atvejais, ypatingai šaudant į tolimus taikinius, reikia prieš tai įsišaudyti, tiksliam taikikliui ir taikymo taškui rasti.

77. Jeigu taikikliui išrinkti atsiranda abejonių, tai naudinga pradėti šaudyti neprilekiamu taikikliu; tuo būdu lengviau sekti kulipkų kritimas ir esti galima rikošetiniais pataikymais kliudyti priešininkas.

Be to, perlėkimai kelia ūpą priešininkui.

78. Iki 800 metrų, bendra taisykle, reikia šaudyti vienu taikiklio pastatymu.

Didesnėse kaip 800 metrų distancijose, jeigu atstumas yra nežinomas, bendra taisykle, vartojami du taikiklių pastatymai, kurie skiriasi tarp savęs 100 metrų. Jeigu ugnies vadovas kuriuo nors patikimu būdu surado distanciją, arba gali gerai sekti kulipkas krintant, tai jis gali komanduoti vieną taikiklio pastatymą ir didesnėse kaip 800 metrų distancijose.

79. Taikiklio pastatymas galima laikyti taisyklingu, jeigu ugnies veiksmas į taikinį atatinka šovinių išlaidoms, arba jeigu pastebima kulipkas krintant prieš taikinį ir už taikinio.

Šiuo atveju, jeigu būtų turima galvoj padidinti ugnies tikrumas, tai gali būti klausimas tik dėl taikiklio perstatymo per 50 metrų.

80. Jeigu ugnies veiksmo taikiniui nematyti, arba jo nepakanka, tai reikia pakeisti taikiklio pastatymas.

Visiškai ugniai neveikiant, yra tikslinga pakeisti taikiklis išsyk 200 metrų, nepakankamai veikiant ugniai — 100 metrų.

81. Kartais gali būti naudinga, paleidžiant ugnį arba jau šaudant, suspiesti ugnis į punktą, kuris ypatingai patogus sekti ir yra taikinio ribose, arba netoli nuo jo; tuo keliu galima išaiškinti trajektorijos pėdo padėtis.

82. Geriausias taikymo taškas, esant taisyklingam taikikliui, į mažus ir į tuos taikinius, kurie atrodo maži, yra taikinio apačia, — reikia „patupdyti taikinys ant sargo“. Didesniems taikiniams taikymo taškas bus taikinio vidurys.

Pučiant vėjui, taikymo taškas keičiamas, sulig jo jėga ir kryptim.

Taip pat keičiamas taikymo taškas, jeigu bežiūrint į krintančias kulipkas yra tam pagrindo.

83. Šaudant į mažo aukščio taikinius, trajektorijų pėdai pakelti arba nuleisti (neprišėkimai ar perlėkimai) patogiau pakeisti taikiklio nustatymas, o ne perkelti taikymo taškas. Tiksliai artimiausiomis distancijomis galima perkelti taikymo taškas trajektorijų pėdai pakelti arba nuleisti.

84. Šoninio vėjo įtaka trajektorijų pėdai, šaudant į siaurus taikinius imama galvon perkeliant taikymo tašką.

Čia reikia turėti galvoj, kad nukrypimas dėl vėjo didėja, didėjant distancijai ir pučiant vėjui iš kairės pusės¹⁾.

Jeigu sunku išskaičiuoti, kur reikia perkelti taikymo taškas, arba negalima sekti ugnies vaisių, arba vėjo stiprumas nuolat keičiasi, tai kliudymo galimumui padidinti, patariama ugnies nespusti į vieną kurį punktą, bet ją išskirstyti platesniame fronto plote (pav. vietoj „taikyti kairėn 2 vorų pločiu“, komanduoti „išskirstyti ugnis nuo 5 iki 20 metrų kairėn nuo voros“.

Šaudant artileriją ir kulkosvaidžius, jeigu sunku atskirti pabūklai ir kulkosvaidžiai, reikia įsakyti apšaudyti visas fronto baras, iš kurio eina priešininko ugnis.

85. **Įsišaudymas.** Įsišaudymo sėkmingumas daugiausia pareina nuo taikiklio paskyrimo klaidos dydžio, nuo dirvos (žemės) savybių, taikinio matomumo, nuo to, kiek ilgai jis (taikinys) lieka vienoje vietoje, vietos fono ir nuo kitų pripuolamų priežasčių.

86. Įsišaudant, šūvių pėdo šerdies padėtis surandama, sekant kaip ugnis veikia šaudomas priešininko dalis, o taip pat iš tų ar kitų požymių, pasirodžiusių arti taikinio.

87. Patogiausia įsišaudyti salvėmis, kadangi daug kulipkų, nukritusių vienu kartu ties viena vieta, palengvina sekti šaudymo vaisius.

Ne bloga yra įsišaudyti ir iš l. kulkosvaidžių.

¹⁾ Prideda derivacijos veikimas.

Skiriamos įsišaudyti dalies dydis pareina nuo vietos sąlygų ir nuo kulipkų kritimo matomybės laipsnio, arba nuo ugnies išdavų; patogiausia įsišaudyti 2—3 kautynių skyriais. Kai kuriais atsitikimais galima įsišaudyti valdomąją (tankia) ugnim ir net vien tik įgudusiais šauliais.

88. Įsišaudant reikia paskirti vienas bendras, aiškiai šaulių matomas, taikymo taškas.

89. Sekėjai (su žiūronu) turi pasirinkti patogią vietą sekti šaudančios dalies užpakaly ar iš šono. Reikia turėti galvoj, kad sekėjas, žiūrėdamas iš šono, kartais suklysta, nes esančiam dešinėje nuo šaudančių rodosi, kad kulipkos krinta: neprilekiant kairėj nuo taikinio, o perlekiant — dešinėje; esančiam iš kairės pusės, rodysis taip pat, bet į atvirkščią pusę; sekėjas žiūrėdamas iš šaudančios dalies užpakalio, negali kartais atskirti neprilėkimų nuo perlėkimų.

90. Pirmoji salvė (valdomosios ugnies šūvių serija) reikia daryti apibrėžto tolio taikiklio aukščiau, su temperatūros, slėgimo ir kitomis pataisomis. Jeigu bus pastebėtas neprilėkimas (perlėkimas), tai padidinti (sumažinti) taikiklio aukštis 100 metrų ir vėl paleisti salvę (šūvių serija).

Jeigu bus gautas perlėkimas (neprilėkimas) — reiškia taikinytis yra šių atstumų tarpe („pakliuvo į šakutę“). Paėmus vidutinį taikiklio aukštį, galima laukti taikinį kliudant.

91. Jeigu padarius pirmą salvę (šūvių seriją) nepastebėta kulipkų kritimo arba pažymių, kad kulipkos veikia priešininką, tai tomis pat sąlygomis padaryti antra salvė (šūvių serija). Nepavykus pastebėti šiuo atveju, nuleisti taikiklis 100 metrų ir vėl padaryti viena, o jeigu reikia, tai ir daugiau salvių (šūvių se-

rių). Pagaliau, taip pat padaryti, paimant taikiklį 100 metrų aukščiau už pirmutinį. Tuo būdu bus apšaudytas 250—300 metrų gylio plotas dėl to taikinys, daugelyje atvejų bus šūvių išsisklaidymo srityje.

92. Aiškių visiškai apibrėžtų vaisių įsišaudymas duoda greitai tik tais atvejais, kai daromas atviroje, ir taikinio užpakalyje matomoje vietoje, jeigu ir dirva nekliudo žiūrėti kulipkų kritimo: sausos smiltys, išartas laukas, negilus sniegas, vandens plotai ir t. t. Šaudant į krūmus, balas (durpynus), suimtą javų lauką ir kita beveik negalima laukti kiek žymesnių vaisių, o todėl įsišaudymo daryti negalima, ir reikia išsyk pereiti prie kliudomojo šaudymo.

93. Jeigu netoli taikinio yra koks nors vietos rėžis, kurio dirva padeda žiūrėti kulipkas krintant: pavyzdžiui smilčių kupstas, žemės pylimas, išartas laukas, — tai reikia įsišaudyti tame rėžyje, o paskui, padarius atatinamų pataisų, perkelti ugnis į taikinį.

94. Kai kuriais atvejais galima įsišaudyti kartu keletu gr. grandžių ir keletu l. kulkosvaidžių, paskiriant kiekvienai jų atskirą taikiklį — šaudant gr. grandimi ir l. kulkosvaidžiais paeiliui.

95. Be to įsišaudyti galima artinantis, paskiriant iš pradžios tikrai neprilenkiamąjį taikiklį ir jį nuolat 100 metrų didinant, kol taikinytis bus apimtas šūvių pėdo.

96. Beieškant taikiklio aukščio, reikia taip pat nustatyti taikymo taškas šono linkme. Iš gautų šoninių kulipkų nukrypimų pastebėjimų reikia, tinkamai taikymo tašką keičiant, perkelti kulipkų kritimas.

Taikymo taškas bus gerai surastas, jeigu kulipkos kris maždaug lygiai abiejose taikinio pusėse.

97. **Taikinio šaudymas.** Geriausiai būna priešininkas kliudomas suderinant frontinę ugnį su flankuojama ugnimi arba, mažiausia bent, su įžulnia ugnimi, kad taikinys būtų šaudomas kryžiška ugnimi.

98. Suradus taisyklingai taikiklio aukštį ir taikymo tašką, kuriais galima tikėtis gerai kliudyti, galima pradėti taikinys šaudyti. Reikia ir toliau įdėmiai žiūrėti ugnies vaisius, kad napraleistume galimumo, remiantis pastebėjimais, daryti tolimesnių taikiklio aukščių ir taikymo taškų pataisų.

99. Jeigu įsišaudymas nėra davęs reikalingų nurodymų ar dėl ko nors nebuvo galima jo padaryti, o taip pat, jeigu taikinys neaiškiai matyti, tai reikia imti *šaudyti plotas*, t. y. šaudyti tas plotas, kuriame galima manyti esant taikinį.

100. Reikia imti šaudyti plotas taip pat ir tuo atveju, kai taikinio nematyti, bet žinoma, kad jis yra tam tikrų vietos daiktų ar ribų tarpe, o taip pat kai reikia greitai smūgis suduoti, o nėra galima pasitikėti taikinio atstumo nustatymo tikrumu ir, įsišaudant, nėra laiko taisyklingam taikikliui ieškoti.

101. Plotui šaudyti reikia visų pirma apibrėžti jo gylis, t. y. mažiausias ir didžiausias atstumas, kurių tarpe galima tikėtis rasti taikinys. Tie daviniai duoda surasti taikiklių skaičių, kuriais šaudant, galima kulipkomis apiberti visas plotas.

102. Būriui šaudant, įvairūs taikikliai paskirstomi tarp kautynių skyrių taip, kad kiekvienas kautynių skyrius šaudytų visą taikinio frontą. Taikiklio aukščiai galima paskirstyti taip pat tarp grandžių arba kitu būdu.

103. Kadangi, šaudant keliais taikikliais, vienas ir tas pats kulipkų kiekis išsisklaido žymiai didesniame

plote, negu šaudant vienu taikikliu, tai kelių taikiklių šaudymas yra mažiau tikras. Todel taip šaudoma turi būti tikrai žymiu šaulių skaičiumi arba keliais I. kulkosvaidžiais, — suderinant grenadierių ir I. kulkosvaidžių ugnį — ne mažiau kaip dviejų kautynių skyrių, geriausiai skiriant tris taikiklius. Jeigu reikėtų šaudyti didesniu taikiklių skaičium, tai taikiklis keisti reikia nuosakiai.

104. Apšaudyti plotus visų geriausiai ir visų lengviausiai gali sunkieji kulkosvaidžiai, kurie dėl savo pakeliamojo ir pasukamojo mechanizmo konstrukcijos vienu laiku išsklaido frontu ir gilumon reikalingu dydžiu.

Sunkiaisiais kulkosvaidžiais šaudyti plotus dar ir tuo patogiau, kad jie gali šaudyti ir nematomus taikinius, kurie dėl optiško taikiklio ir riestos trajektorijos (šoviniai s. S.) bus kliudomi taip pat tiksliai, kaip ir tiesiai taikant.

105. Šaudant vilnį galima laukti kliudymo, jeigu matyti, kad kulipkos daugiau krinta prieš taikinį. Šaudant gilų sąstatą reikia taip pat kreipti dėmesio ir į tai, ar kulipkos krinta plote už priešakinės linijos.

106. Jeigu taikinys susideda iš kelių siauro fronto taikinių (barų), atsiskyrusių tarp savęs žymiais tarpekliais (didesniais, negu šūvių pėdo šerdies plotis) pavyzdžiui gilioje rikiuotėje priešo dalys su dideliais tarpekliais, baterija, kulkosvaidžiai, — tai reikia ugnis padalyti, t. y. kiekvienam tokiam taikiniui (barui) šaudyti paskirti atskira dalis — būrys ar kautynių skyriai.

107. Ugnies sėkmei reikalinga ugnies greičio, taigi ir žymių šovinių išlaidų, kurios artėjant prie priešininko yra sunkiau papildomos. Todel reikia šaudyti tik, išvystant trumpais laikotarpiais didžiausią

ugnis greitį ir, pasiekus šaudymo tikslą, nustoti arba pradėti rečiau.

d) Šaudymas į paslėptus taikinius.

108. Balistinės šautuvo savybės leidžia taip pat šaudyti ir nematomus taikinius, t. y. į tokius, kurie nuo šaudančios dalies ir jos viršininko akių uždengtų vietos nelygumų ribomis arba vietos daiktais.

Taikiniai gali būti dvejopai paslėpti: arba tokių daiktų, kurių šaudymas gali duoti nurodymų jų paslėptam taikiniui kliudyti, pavyzdžiui: aukštumų keteros, dirbtiniai pylimai ir kiti, arba tokių, kurie neduoda įsišaudyti, pavydžiui: krūmai, žalitvorė ir k.

109. Pirmuoju atveju šaudymo sėkmei reikalinga kaip galint tiksliau sužinoti, kaip toli taikyns nuo aukštumos keteros, kuri dengia taikinį.

Šaudoma šiuo būdu: apibrėžus atstumą iki aukštumos keteros, už kurios yra taikyns, reikia įsišaudyti į keterą (85—96 str), stengiantis pataikyti į jos viršutinį kraštą. Paskui, žiūrint spėjamo taikinio nuotolio nuo keteros, pakeisti taikiklį, arba, laikantis įsišaudymo, pradėti šaudyti kliudomai vienu arba keliais taikikliais (97—107 str.).

110. Kiekvienu atveju šaudoma taip, kaip plotus apšaudant (101—104 str.), ir taikymo taškai renkami artimiausiame vietos ribų daikte, kuris dengia taikinį.

111. Galimumas, šaudant paslėptus taikinius, per ypatingus sekėjus žiūrėti ugnies išdavas žymiai palengvina spręsti panašius uždavinius ir padeda šaudymo sėkmingumui.

e) Šaudymas iš uždengtų pozicijų.

112. Kad sektųsi šaudyti iš uždengtų pozicijų, šaudomasis taikyns turi būti matomas šaudančios dalies viršininko.

113. Šaudoma į padedamąjį taikymo tašką. Išrinkęs sekimo punktą, iš kur matyti šaudomasis taikyns, šaudančios dalies viršininkas pažymi padedamąjį taikymo tašką taikinio ir šaudančiosios dalies suvedamojoje linijoje ir tiek aukščiau už taikinį ar žemiau už jį, kad visi šauliai aiškiai matytų tą tašką.

114. Taikiklis statomas: jeigu padedamasis taikymo taškas aukščiau už taikinį — mažiau negu apibrėžtas atstumas; jeigu padedamasis taškas žemiau už taikinį — didesnis, negu apibrėžtas atstumas, ir tiek, kad vidurinė kulipkos lėkimo linija eitų per taikinį. Taisyklingas taikiklis surandamas įsišaudant.

115. Tuo pat būdu šaudoma tuo atveju, jeigu kurioje nors vietos nelygumoje telkiasi priešininkas, nematomas mūsų šauliams, bet matomas iš šaudančios dalies sekimo punkto. Toksai taikyns gali būti kliudomas, taikant į ribą arba keterą, kuri slepia taikinį, pataisant taikiklio aukštį ir šūvių kryptį taip, kaip rodo sekimo punkto pastebėjimai.

g) Šaudymas į judamus taikinius.

116. Šaudant judamus taikinius, jeigu taikinio judėjimo greitis neleidžia tikėtis greitai įsišaudyti, reikia iš karto apšaudyti plotas, kuriame juda taikyns, ir arba visą laiką taikyti į taikinį ir sekti jį, arba sutikti ugnim taikyns anksčiau paskirtuose punktuose, iki kurių atstumas yra apibrėžtas arba į kuriuos iš anksto yra įsišaudyta.

117. Jeigu, šaudant į artėjantį arba tolėjantį taikinį, pasisektų nustatyti taikiklio aukštis, kuriuo kliudoma, tai šaudyti mažinant ar didinant taikiklio aukštį: į puolančius ar atsitraukiančius pėstininkus — per 100 metrų, o į atakuojančią ar atsitraukiančią kavaleriją — per kiekvienus 200 metrų (atstumuose didesniuose kaip 700 metrų). Šaudant kavaleriją distancijose iki 700 metrų nėra reikalo keisti taikiklis.

118. Trumpuose atstumuose, kad nereikėtų taikiklio pridėliojimų, šaudant atsitraukiantį taikinį galima taip pat perkelti taikymo taškas.

Priešininkui perbėgant net žymius tarpus, nereikia keisti taikiklio. Taikiklio pastatymas keisti tik tada, perbėgančiam pasiekus naują poziciją.

119. Šaudant į šonan judančius taikinius, taikymo taškas reikia pasirinkti tuo būdu, kad būtų paimtas galvon taikinio judėjimo greitis ir kulipkos lėkimo laikas (6 pried.).

i) Aeroplanų šaudymas.

120. Grumtynės su oro aparatais šautuvo ugnis yra galimos tik nedidesniame kaip 1000 metrų aukštyje.

Sėkmės galima laukti tik tuo atveju, jeigu vienu laiku gali būti suspiesta 80—100 šautuvų ugnis į aparatą. Būtinose sąlygose sėkmei: greitas ugnies paleidimas, suderintas ugnies valdymas, gera ugnies drausmė ir greitas šaudymas.

Ypatingais atvejais, ypatingai prieš labai žemai lekiančius aparatus, galima vartoti atskirų šaulių arba grandžių ugnis.

121. Yra bendra taisyklė, kad pėstininkų ugnis

gali grumtis su tokiais oro aparatais, kurie lekia į šaulį ugnies direktrisa¹⁾ arba nežymiu nukrypimu.

122. Kaip aparatui skrendant artyn prie šaulio, taip ir tolyn nuo jo, reikia taikinyms imti ant sargo.

Taikikliai statomi šie:

	Lėkimo aukštyje.	Lekiant artyn.	Lekiant tolyn.
Nuo 100 m. iki 400 m.	1400—1700	400 karabin.	300.
— 400 — 700 —	1700—2000	400 —	—
— 700 — 1000 —	1900—2000	400 —	—

Nustatyti taikikliai nekeičiami tol, kol lakūnas pakeis savo lėkimo aukštį. Distancijos kaitaliojimas neturi jokios reikšmės taikikliui nustatyti.

123. Oro aparatai, lekiantieji pro šaulius, išilgai pozicijos arba įžulniai, yra sunkiai pėstininkų kliudomas taikinyms; uždavinyms kautis su jais tenka kulkosvaidžiams.

124. Lengvųjų ir sunkiųjų kulkosvaidžių ugnis gali būti sėkminga iki 1000 metrų, šaudant sargu — kreiskornu.

125. Aparatams kauti turi būti vartojami „S m K“ šoviniai. „S“ šoviniai turi prasmės šaunant tik į lengvai žalojamas aparato dalis (propeleris, benzino bosas) ir į lakūnus.

k) Nakties šaudymas.

126. Naktį galima šaudyti:

- 1) jeigu taikinyms dirbtiniu būdu apšviečiamas prožektoriais, šviečiamomis raketomis ir kitu, ir 2) į neapšviestus taikinius.

Pirmuoju atveju šaudoma tuo pat būdu, kaip ir dieną. Antruoju atveju galima šaudyti tik pačiose arti-

¹⁾ Ugnių direktrisa — vidurinė šaudymo linija.

mosiose distancijose, nes šaudant per 400 metrų trajektorija nepakyla daugiau kaip 35 centim. aukščiau už taikymo liniją, ir visi taikiniai, net rėplom besirtiną pėstininkai, bus kliudomi.

Mėnulio šviesa ypatingai pilnatyje, daro pačių artimųjų atstumų nakties šaudymo sąlygas panašias į dienos šaudymą.

127. Šaudant naktį, esant dirbtinei arba mėnulio šviesai, distancijos apibrėžimas negali būti taip tikslus, kaip dieną.

128. Ugnies drausmei išlaikyti šaudant naktį, geriau šaudyti salvėmis.

129. Nakties šaudymo tikrumas gali būti padidintas tuo, kad šaudančioji dalis iš anksto susipažįsta su aplinkine vieta, o taip pat įtaisant dirbtinių taikymo taškų ir įvairaus veiklo prietaisų, kuriais galima šautuvams duoti vienoda kryptis ir kilimo kampas.

130. Nakties šaudymui palengvinti galima pasiūlyti šie būdai:

1) duoti šautuvui kryptį, lygiagrečią (paralė) vietai, t. y. jeigu vieta į priešininką nuolaidi, tai ir šautuvo vamzdžio ašis turi tiek pat nusileisti; jeigu vieta iškila, tai ir vamzdžio ašis reikia tiek pat pakelti į aukštį;

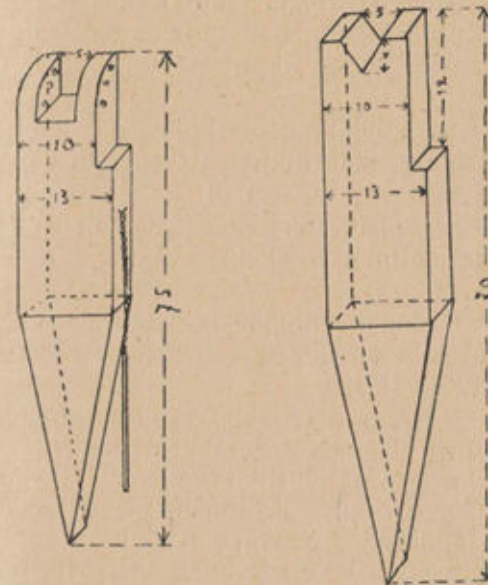
2) padaryti po šautuvu tvirtą pagrindą, kurs neleistų nusmęgti ar nuo krypties nusistumti.

Visų geriausia tam tikslui vartoti tam tikri kuoliai, kurie parodyti 19 brėžinyje.

Nesant iš anksto pagamintų kuolų, reikia dėti paprasti lentgaliai arba tašeliai po šautuvo drūtgalium, o kitas tašelis arba dvišakis — po lovelium.

Tašeliai reikia stipriai įkalti, ypatingai užpakalinis, kadangi jam nusmęgant, vamzdis pakils, o del

to kulipkos lėks toliau, nekliudydamos arti esančio priešininko.

19a brėž.

19b brėž.

3) įtaikyti dar šviesoje, — įsidėmėti nutaikyto šautuvo stovis ir, kiekvieną kartą iššovus, reikia rankomis šautuvus pastatyti į pirmąją padėtį, netaikant per sargą, o tik įsižiūrint, kad šautuvo vamzdis būtų nukreiptas į tą vietą, kurioje žygiuoja priešininkas,

4) kaip taisyklė, šauti ne toliau kaip per 400 metrų ir tik labai patogiose sąlygose iki 600 metrų (lygi vieta, priešininkas puola tirštomis rikiuotėmis, daug šovinių).

1) Šovinių apyskaita ir jų tiekimas kautynėse.

131. Šoviniai reikia taupyti, bet tais atvejais, kai reikia stipria ugnim padaryti sprendžiamasis smūgis priešininkui, tai nereikia varžytis nors ir daugiau sia jų išleisti.

Apskritai, šovinių naudojimas per kautynes pareina nuo dalies uždavinių, bet turi būti žiūrima taip pat ir į šovinių išteklių ir į jų papildymo galimumą.

132. Šoviniai sudedami į juosmens šovines kartu su popieriniais pakeliais, kurie turi būti atidaryti.

133. Kadangi patogiausia šautuvas šoviniais užtaisyti iš dešinės šovinės, tai šaudant ir reikia užtaisyti šautuvas iš jos.

134. Pristatomi į ugnies ešaloną šoviniai, perduodami būrių vadams arba skyrininkams ir grandininkams, kurie juos išdalija šauliams ir l. kulkosvaidžiams. Cinko dėžės, išduodant jas iš šovinių vežimų, reikia atidaryti. Šoviniai pakeliuose galima mėtyti šauliams, o del kurios nors priežasties išimti iš pakelių reikia duoti iš rankų į rankas, kad jie nesusiterštų.

135. Nuo sužeistųjų šoviniai paimami, o šautuvas jie patys turi pristatyti į tvarstomąjį punktą ir ten atiduoti. Nuo nukautųjų šovinius paima artimiaus šauliai.

136. Nemažiau kaip 15 šovinių turi turėti kiekvienas šaulys iki kautynėms baigiantis, kaip neliečiamą atsargą.

II SKILTIS.

Šautuvų ugnies tikrumas kautynėse.

a) Bendri nurodymai.

137. Ugnies tikrumas kautynėse matuojamas priešui padarytų nuostolių skaičiumi. Tuo būdu, tikras šaudymas bus tas, kuriuo trumpiausiu laiku bus išmušta iš priešo rikiuotės kiek galint didesnis žmonių skaičius.

138. Šaudymo tikrumas didėja distancijai mažėjant (didėja kliudomojo ploto gilumas — 3 priedėlis, ir mažėja išsisklaidymas — 4 priedėlis) ir didėjant taikinio plotui ir tankumui.

Šaudant iš šautuvų galima laukti sėkmingų vainių šiose sąlygose:

Atskira ugnimi šaudant:

a) vienam šauliui šaudant:

- 1) aukšti taikiniai gali būti sėkmingai kliudomi iki . . . . . 600—700 mtr.
- 2) maži . . . . . 400 "
- 3) žmonių galvos . . . . . 200 "

b) įgudusiems šauliams šaudant:

- 1) svarbieji, blogai matomi, taikiniai iki 1.000 mtr.
- 2) taikiniai labai maži¹⁾ . . . . . 200 "

Valdomąja ugnimi šaudant:

Visa dalimi (kautynių skyriumi) šaudant:

- 1) aukšti ir platūs taikiniai iki . . . . . 2000 mtr.
- 2) žemi ir išskirstyti taikiniai iki . . . . . 800 "
- 3) aeroplanai " " " . . . . . 1.000 "

¹⁾ Šarvuotų automobilių skylės, šaudymo angos ir kt.

Salvėmis šaudant:

- 1) įsišaudymui (didesne dalimi) galima gauti pakankamą vaisių taikiklio ribose — 2.000 metr.
- 2) kituose atvejuose, dėl didelio kulipkų pėdo išsisklaidymo, gerų vaisių laukti negalima.

139. Ugnies tikrumui sudaryti būtinai reikalingi sprendžiant bendrą kautynių uždavinį, tvirčiausi visų pėstininkų ginklų veikslų (šautuvų, lengvųjų ir sunkiųjų kulkosvaidžių, pistolių, šautuvo granatų, granatosvaidžių ir minosvaidžių) ryšiai ir jų netarpinis sąveikimas su artilerija.

Ugnies tikrumas didėja flankuojant ugnį visose distancijose ir į visus taikinius. Ypatingai tai liečia l. kulkosvaidžių ugnį, o sunkiųjų kulkosvaidžių — netiesiai taikant.

140. Šaudant į **aukštus ir gilius taikinius** (atvirai stovinčios arba judančios tankinės dalys) ir taisyklingai vadovaujant ugniai, galima tikėtis sėkmingo sunkiojo kulkosvaidžio šaudymo tiesiai taikant visose distancijose iki aukščiausio taikiklio (2500 metrų, s. S. šoviniams). Netiesiai taikant galima tikėtis gerų vaisių ir didesnėse distancijose, būtent iki 3500 metrų.

Tiesiai taikant taikinys keisti galima greitai, o taikinio keitimas šaudant iš uždengtos pozicijos reikalauja daugiau laiko.

Lengvųjų kulkosvaidžių ir šaulių šautuvų ugnis gerai vadovaujant, duoda vaisių net distancijose didesnėse kaip 1000 metrų.

Artimose distancijose ugnies tikrumas reikia laikyti *naikinančiu*.

141. Šaudant **siaurus taikinius**, didėjant distan-

cijai kyla pavojus, kad šoninis vėjas nuneš kulipkų pėdą į šalį nuo taikinio (84 str.).

Sunkiojo kulkosvaidžio šoviniams „s. S.“ šis pavojus neturi didelės reikšmės.

142. Priešo pėstininkai, einą atvirai, turi nuostolių nuo ugnies pėstininkų, kurie patys nėra ugnyje, ypač nuo jų kulkosvaidžių, jau distancijoje, didesnėje kaip 1000 metrų; mažesnėse distancijose — žymių nuostolių, kurie didėja tankėjant taikiniui.

Prieš **ilgą ugnies ešeloną** šis ugnies tikrumas gali pasiekti naikinančio pobūdžio, ypač flankuojant kulkosvaidžių ugnimi.

143. Jau distancijose nuo 1200 iki 1500 metrų negalima kiek ilgiau eiti, jei priešas tikrai šaudo. Toliau puolimas galimas tik kiekvienam atskiram šauliui slenkant pirmyn, rūpestingai prisitaikinant prie vietos ir uždengiant savosios artilerijos, kulkosvaidžių ir minosvaidžių ugniai. Taip naikinančiai kulkosvaidžiams veikiant, artimesnėse distancijose puolant kulkosvaidžių lizdus, būtinai reikia, kad kautynių skyriai slinktų pakaitomis įvairiose kryptyse ir, kiek gali, padėdami vienas kitam.

144. Prieš **žemus, įsikasusius į žemę taikinius**, sunkieji kulkosvaidžiai sėkmingai veikia distancijose iki 1200 metrų, net ir netiesiai taikant (iš uždengtų pozicijų). Lengvųjų kulkosvaidžių ir šautuvų ugnis į tokius įsikasusius taikinius darosi tikra tik atstumuose iki 600 metrų, be tų atvejų, kada ypatingai patogios sąlygos sekti.

Netaisyklingai išrinktas taikiklis, nepatogios sekimo sąlygos, nevisai išmokyti šauliai, kai kuriais atvejais gali nieku paversti šaunamųjų ginklų veiksmą, ypač kulkosvaidžių.

145. Frontinė pėstininkų ugnis į artileriją, stovinčią pozicijose, mažai tikra, bet flankuojama šaulių ugnis, ypač kulkosvaidžių, labai tikra.

Frontinė ugnis, nors ir mažai veikia bateriją, stovinčią pozicijoje, bet neleidžia paduoti baterijai pirmagalių ir pakeisti pozicijų.

146. Kulkosvaidis, stovėdamas pozicijoje, tinkamai tarnaujamas ir turėdamas net skydą, sudaro taikinį, kurį labai sunku pataikyti.

Net netekęs dalies tarnautojų, jis vis delto pasi-
lieka tinkamas kautis.

Kad priverstų jį nutilti, reikia sujungtos kelių kulkosvaidžių ugnies, leidžiamos iš kelių vietų.

Minosvaidžiai, o ypač artilerija, trumpu laiku gali sunaikinti kulkosvaidį, jei tiksliai žinoma jo vieta.

Šautuvų ugnis prieš sunkiuosius kulkosvaidžius su skydais taip pat mažai veikia, kaip ir prieš artileriją atviroje pozicijoje.

147. Mažus, sunkiai įžiūrimus taikinius, ypač kulkosvaidžius, sėkmingai kliudo iki 1000 metr., atskiri (įgudusieji) šauliai, kurie turi prizminius taikiklius.

148. Pistolietų - kulkosvaidžių ugnis, bendra taisykle, veikia gerai artimiausiose distancijose, iki 100 metr., prieš didelius ir tankius taikinius iki 200 metr.; tam tikromis aplinkybėmis jų ugnis gali būti naikinanti.

Sėkmingas jų naudojimas reikalauja, be gero šaulio mokėjimo, pirmoje eilėje dėmesio ir greičiausio sprendimo.

149. Atskiro šaulio ugnies tikrumas pareina nuo jo parengimo, nuo sumanaus vietos naudojimo, šaudymo išdavų sekimo, pataikymo tikrumo, t. y. nuo taiklaus šaudymo ir taikinio didumo, o taip pat ir nuo išleistų šovinių skaičiaus.

Dalies ugnies tikrumas be to pareina nuo ugnies valdymo, kautynių lauko sekimo ir ugnies drausmės.

b) Vietos įtaka.

150. Visi viršininkai privalo įdėmiai pažinti vietą, kurioje tenka veikti, neišleisdami iš akių net mažiausių vietos raukšlių ir smulkių vietos daiktų, kad būtų galima pasinaudoti jų savybėmis didesniai kautynių ugnies tikrumui sudaryti ir prisidengiant prieiti prie priešo.

151. Lygi orizontalė vieta, o jei dar joje yra nedidelis šlaitas arba pakilimas, yra patogiausia tikroms šaudymo išdavoms pasiekti.

Jeigu žemė pakankamai kieta, o trajektorijos riestumas nedidelis, tai taikinio kliudymas didėja dėl rikošetinio krintančių prieš taikinį kulipkų veiksmo.

152. Šaudant iš viršaus žemyn, juo aukščiau už taikinį stovi šaulys, tuo stačiau krinta kulipkos ir tuo mažesnis kliudomojo ploto dydis.

Šaudant iš apačios į viršų, kulipkos sutinka žemės paviršių didesniu kampu, o dėl to reiškiny pasidaro toks pat kaip ir pirmu atveju.

Šaudant į pakilą plokštumą, kliudomasis plotas didėja.

153. Jeigu šaudoma į aukštumos viršūnę, tai esant kulipkų kritimo kampams bemaž lygiems su vietos šlaito kampais, perlėkdamos per viršūnę kulipkos eis lygiagrečiai su šlaitu ir kliudomasis plotas gali būti didesnis keletą sykių.

Tas pat reiškiny, nurodytomis sąlygomis, pasikartos šaudant į lomą, griovius ir pakriaušes.

c) Šaudymo taiklumas.

154. Šaudymo taiklumas pareina nuo šūvių tankumo ir jų šerdies sutapimo su taikiniu.

155. Šūvių tankumas pareina:

- a) nuo atstumo, iš kurio šaudoma: didėjant atstumui, didėja vertikalės ir šoninis išsisklaidymas (4 pried.), o tolio (gilumon) išsisklaidymas mažėja (5 pried.) ir toliau už 1300 metrų pastarųjų dydžiai labai mažai kinta;
- b) nuo ginklo stovio: blogas ginklo laikymas, saugojimas, nusitrynimas, vamzdžio kiaurymė, suteršimas, neteisingas įšaudymas, sunarstymas ir t. t. (išsisklaidymas didėja);
- c) nuo šaulio parengimo: silpniems šauliams šaudant, kai jie netaisyklingai ir nevienodai taiko, paspaudžia šuniuką, nukreipia šautuvą ir p. — išsisklaidymas didėja $1\frac{1}{2}$ —2 sykiu palyginant su vidutiniu šaulių šūvių išsisklaidymu;
- d) nuo šaulio padėties šaudant: gulom (nuo atramos) išsisklaidymas yra mažiausias, šaudant stačiom nuo rankos išsisklaidymo didėja $1\frac{1}{2}$ sykiu;
- e) nuo ugnies rūšies ir veiksmo: mažiausias išsisklaidymas šaudant atskira ugnimi ir didžiausias — šaudant salvėmis; šiuo atveju išsisklaidymas didėja beveik $1\frac{1}{2}$ sykiu;
- g) nuo šaudymo greičio: didėjant greičiui daugiau kaip 10 šūvių per minutę išsisklaidymas didėja

156. Šerdies nesutapimas su taikiniu pareina nuo netinkamo šaudymui vadovavimo: netaisyklingai paskirtas taikiklio aukštis arba taikymo taškas, nėra korektavimo ir t. t.

157. Tolio nukrypimas pareina nuo temperatūros ir vėjo įtakos (16 str.).

Šaudant atstumuose arčiau kaip 700 metrų, temperatūros ir vėjo įtaka nežymi, ir su jais galima nesiskaityti.

Šaudant atstumuose didesniuose kaip 700 metrų, reikia daryti pataisų sulig oru, būtent:

- a) atstumuose nuo 700 iki 1000 metrų, dideliuose šalčiuose (daugiau kaip 10°) padidinti taikiklis 50 metrų;
  - b) visuose atstumuose, didesniuose kaip 1000 metrų, padidinti taikiklis: didesniuose kaip 10° šalčiuose — 150 metrų; mažesniuose kaip 10° šalčiuose — 100 metrų; didesniame kaip 30° karštyje — sumažinti taikiklis 50 metrų;
  - c) atstumuose, didesniuose kaip 700 metrų, daryti pataisų ir dėl vėjo, padidinant taikiklį 50 metrų — pučiant smarkiam vėjui iš priešakio, ir sumažinti taikikli 50 metrų — pučiant vėjui iš užpakalio,
158. Kulipkų nukrypimas į šalį nuo taikymo taško pareina nuo derivacijos (22 str.) ir šoninio vėjo.
159. Derivacija labai didėja didėjant distancijai, būtent: per 700 metrų ji sudaro $\frac{1}{2}$ figūros, per 1500 metrų — 5 figūras ir per 2000 metrų — 20 figūrų.
160. Kulipkų nukrypimų dydžiai nuo šoninio vėjo šie: pučiant vidutiniam vėjui stačiu kampu į kulipkos lėkimo liniją:

- a) atstumuose iki 1000 metrų — $\frac{1}{4}$ šimtų metrų skaičiaus iki taikinio, pavyzdžiui: šaudant per 800 metrų — 2 metrai;
- b) atstumuose nuo 1000—1500 metrų — $\frac{1}{2}$ šimtų metrų skaičiaus iki taikinio, pavyzdžiui: šaudant per 1400 metrų — 7 metrai;

c) didesniuose kaip 1500 metrų — šimtų metrų skaičiui, pavyzdžiui: šaudant per 1600 metr. — 16 metrų.

Smarkiam vėjui pučiant, nurodyti daviniai reikia dusyk padidinti. Silpnam vėjui pučiant, daviniai, nurodyti vidutiniam vėjui, sumažinti pusiau.

Jeigu vėjas pučia nestačiu kampu į kulipkos lėkimo liniją, reikia atitinkamai sumažinti aukščiau nurodyti daviniai.

P a s t a b a: Silpnam vėjui pučiant (2 metrai sekundoje) — šlama medžių lapai; vidutiniam (iki 5 metrų sekundoje) — žymiai juda lapai arba vėliava plevėsuoja; smarkiam vėjui pučiant (daugiau kaip 5 metrai sekundoje) supasi medžių šakelės.

d) Įvairaus dydžio taikinių kludymo laipsnis.

161. Šautuvų ugnies taikinių kludymo laipsnis pareina: nuo taikinio aukščio, pločio ir gylio, o taip pat ir nuo jo sudėtinių dalių sąstato tankumo.

162. * Kuo aukštesnis taikinys, tuo daugiau pakliūva į jį kulipkų. Imdami pataikymo skaičių į žmogaus aukščio taikinį vienetu, gausim juosmens taikinių kludymą lygų pusei, krūtinės — lygų ketvirtai daliai, o galvos — aštuntai daliai.

163. Taikinio pločio kludymas auga, didėjant jo dydžiui tol, kol taikinio plotis pasiekia šūvių pėdo šerdies platumą.

Tolimesnis taikinio pločio didėjimas neturi įtakos to paties šūvių pėdo taikinio kludymo didėjimui.

164. Taikinio gylio kludymas pareina nuo šūvių pėdo šerdies gylio taip pat, kaip ir pločio—nuo pėdo šerdies pločio.

165. Šaudant įžulniai arba flankuojama ugnimi, kludymas didėja; didžiausio tikrumo turi kryžiškoji ugnis.

166. Judantieji taikiniai kludomi daug mažiau negu stovintieji vietoje.

e) Šautuvų ugnies veikslai ir jos greitis.

167. Šauliai šauda:

a) savarankiškai ir

b) dalies sudėty.

168. Ribose iki 400 metrų kiekvienas atskiras šaulys gali tikėtis 1—2 šūviais kludyti bet kokį taikinį.

169. Distancijose, didesnėse kaip 400 metrų, pataikymo tikrumas mažiau pareina nuo šaulio galios. Todėl negalima tikėtis visas, išleistas į vieną bendrą taikinį, kulipkas pataikant, ir kuo atstumas didesnis, tuo daugiau sykių reikia šauti, kad pataikytum į taikinį. Keliems šūviams iššauti vienas šaulys sugaišta laiko, todėl duotasis taikinys kludomas trumpu laiku, suspiečiant į jį kelių šaulių ugnį, viršininkui vadovaujant.

170. Šautuvų ugnis savo rūšimis būna:

a) atskira (savarankiška)

b) valdomoji, }

c) salvėmis, } (viršininkui vadovaujant).

Valdomoji ugnis iš savo pusės, gali būti *reta* ir *tanki* arba *paskirtuoju šovinių ar apkabų skaičium*.

171. **Atskirai ugniai** esant, šaulio pareiga yra savarankiškai pasirinkti taikinį, nuspręsti ir nustatyti taikiklį, išrinkti taikymo tašką ir patogų ugniai paleisti laiką (jeigu viršininko del kurios nors priežasties nėra uždrausta paleisti ugnis be atskiro leidimo).

172. **Atskirai šaudant**, viršininko pareiga yra, pataisyti klaidas, kurios gali pasitaikyti šauliui spren-

džiant atstumus ligi priešo, taikiklius nustatant, pasirenkant netinkamą momentui, svarbumo prasme, taikinį ir neteisingą taikymo tašką, nes už atskiros ugnies pasisekimą viršininkas atsako tiek pat, kaip ir valdomai šaudant.

173. *Valdomajai ugniai* esant, nurodyti taikinys, taikiklis, taikymo taškas, ugnies greitis ir ugnies paleidimo laikas — yra viršininko pareiga. Šauliams, griežtai einant visais duotais nurodymais, pavedama leisti šūviai atsižiūrint į tai, ar jie jau yra tam pasirengę.

174. Šaudant *salvėmis*, nurodomi ne tik taikiniai, taikiklio aukštis ir taikymo taškai, bet ir patsai šaulių šaudymas daromas sykiu, sulig viršininko komanda (190 str.).

175. *Atskiros ugnies* pirmenybė yra ta, kad kiekvienas šaulys šaudo visiškai savarankiškai ir daro šūvį tada, kada pilnai jam yra prisirengęs. Nepatogios atskiros ugnies ypatybės yra: sunkumas ją valdyti ir laikyti jos drausmę. Tai žymiai palengvėja, jei šaudo tam tikri paskirti (įgudusieji) šauliai.

176. Iš tam tikrų paskirtų šaulių šaudo arba geriausiai arba tie, kuriems patogiau šaudyti. Šaudymui paskirtų šovinių skaičius turi būti suderintas su dalies kautynių uždaviniu.

177. *Valdomosios ugnies* pirmenybė yra ta, kad suderinamas ugnies valdymas su savarankišku šaulių darbu, kas laiduoja didžiausią šaudymo tikrumą.

Del to valdomoji ugnis turi turėti pirmenybės visose kautynių sąlygose.

178. Patogi *salvių* pusė yra, kad šaudanti dalis lengviau laikyti viršininko rankose, palengvina ugnies valdymą ir šovinių apyskaitą. Gerai suderintos salvės

daro stiprios moralės įtakos priešui, o savo kariuomenėje sukelia vienybės ir jėgos jausmą.

179. Esminė salvių yda ta, kad ne visiems šauliams gali būti vienodai gerai matomas taikinys, kad komanda „šauk“ gali užtikti ne visus šaulius pasirengusius šauti ir kad per kautynių triukšmą komanda nevisada šauliams girdėti.

180. Salvių ugnies tikrumas mažesnis, negu valdomosios, kadangi šūvių išsisklaidymas šaudant *salvėmis* didesnis.

181. *Salvėmis* šaudyti reikia, kiek galima rečiau, kadangi, blogai veikdamos ugnies tikrumą, jos be to, dažnai vartojant, atpratina šaulius nuo teisingo taikymo ir šūvių paleidimo.

182. Šaudymo greitis neturi nustelbti taiklumo. Jis, suprantama, negali būti vienodas visiems šauliams, ir pareina nuo kiekvieno šaulio miklumo, o taip pat nuo atstumo iki priešininko, nuo taikinio dydžio ir matomybės.

183. Kiekvieno atskiro šaulio šaudymo greitis turi savo ribų, už kurių taiklumas nukrinta tiek, kad jau negali būti atlygintas išleistų kulipkų skaičium.

Geriausiomis sąlygomis gerai išmokyto šaulio šaudymo greitis gali siekti, nedarant žalos taiklumui, iki 10 šūvių per minutę ribose iki 400 metrų; didesniuose atstumuose ir į labai mažus taikinius jis žymiai mažėja.

184. *Valdomosios ugnies* greitis gali būti keičiamas viršininko nuožiūra, žiūrint į kautynių eigą, kautynių uždavinio svarbumą, atstumą iki taikinio, jo matomybę ir kita.

185. *Valdomoji* (tanki) ugnis gali būti laikoma tikriausiu šaudymo veikslu kautynėse visuose

atstumuose, tačiau tokia ugnis reikalauja didelių šovinių išlaidų, o dėl to turi būti vartojama tik į ypatingai svarbius taikinius tuo ar kitu kautynių periodu arba momentu (58 str.).

186. Valdomoji dalies ugnis, kai žmonės šaudė nesukubėdami arba paskirtu šaulių skaičiumi (geriausiais šauliais) yra taupiausias ugnies veikslas.

Juo bus didesnė šaulio ramybė ir geresnis atskirų šuvių taiklumas, tuo bus daugiau sutaupoma šovinių ir labiau išlaikoma ugnies drausmė.

Bet tokios lėtos ugnies tikrumas nedidelis dėl mažo kulipkų skaičiaus, kurių dalis išleidžia tuo laikotarpiu. Todėl retoji ugnis vartojama daugiausia nurimstant kautynėms, priešui gąsdinti, kliudyti ilgą matomiems, toli esantiems arba mažai įžeidžiamiems ir nelabai svarbiems taikiniams, prirėkus šovinių taupyti ir t.t.

e) Ugnies paleidimo komandos.

187. Ugniai paleisti viršininkai komanduoja aiškiai, trumpai ir iš anksto teisingai išsprendę visus reikalingus sėkmingai ugniai davinius (taikinio, taikiklio, taikymojo taško išrinkimas ir t.t.) vadovaudamiesi šio statuto I ir II skyriaus taisyklėmis.

188. Atskirai ugniai paleisti komanduojama (pavyzdžiui):

a) visai grandžiai (skyriui) šaudant:

Pusiau kairėj, prieš mišką, atskiros priešo šaulių galvos.

Gr. grandie (skyriau), atskira — ugnis!

b) paskirtiems (įgudusiems) šauliams šaudyti (pavyzdžiui):

Tiesiai ant kalno, prieš 1. kulkosvaidis,

Povilaiti ir Matulioni (pavyzdž.) — atskira ugnis!

189. Valdomajai ugniai paleisti komanduojama, (pavyzdžiui):

Gr. grandie (skyriau), į šaulius ties atskiru medžiu.

8 — *taikyti į kraštutinį kairįjį medį, retai (tankiai, po X šovinių) — ugnis!*

190. Kai kuriais atvejais, komanduodamas valdomajai ugniai, viršininkas gali ir nenurodyti ugnies greitumo, pavyzdžiui:

Gr. grandie (skyriau), į kulkosvaidį ties malūnu,

6 — *ugnis!*

Tada ugnies greitumas paliekamas patiems šauliams, bet jis, reikalui esant, gali būti reguliuojamas viršininko.

191. Salvių ugniai paleisti komanduojama:

a) kuopai: (pavyzd.).

Dešinėn į priešą kavaleriją. (jeigu reikia, nurodyti vieta), klupsčiom (gulom stačiom), šaudymas — kuopa:

pirmas ir antras būriai — 16, trečias — 14,

taikyti į arklių galvas, kuopa — šauk!

Tiesiog (dešinėn, kairėn) į bateriją,

stačiom (gulom, klupsčiom), būriais — ugnis!

Pastaba. Komanda — **ugnis!** — duodama kaip ruošiamoji komanda vykdymui, po kurios būrių vadai elgiasi savarankiškai, komanduodami

kiekvienas savo būriui, kaip nurodyta žemiau (punktas b).

b) būriui (skyriui, grandžiai):

Į priešų grupę, ant kalno į dešinę nuo miško, gulom (klupsčiom, stačiom),

šaudymas — būriu (skyrium, grandim), 10.

Būry (skyriau, grandie) — šauk!

1 *pastaba.* Plotą šaudant būrio salvėmis, galima skirti ne vieną, o du ar tris taikiklius, kiekvienam skyriui kitą (103 str.) pav. *pirmas skyrius — 18, antras — 17, trečias — 16 ir t. t.*

2 *pastaba:* Šaudant salvėmis saljutavimui, komanduojama prisilaikant Rikiuotės statuto I d. 280 str., būtent:

Saliutavimui, 3 (5) šoviniai,

šaudymas — būriu (skyrium, grandim) aukštyn,

būry (skyriau, grandie) — šauk!

192. Valdomai ugniai reguliuoti (kada šaudymas darosi netikslingas arba neduoda gerų vaisių) viršininkas komanduoja:

a) padidinti greitumui — **tankiau!**

b) sumažinti „ — **rečiau!**

193. Kartais, kai viršininkas nenori pats vadovauti ugniai ir atiduoda vadovavimą savo valdiniam, komandos gali būti duodamos ne vykdomosios, o ruošiamosios.

Pavyzdžiui. *Skyriau, į šaulius, tiesiai prieš malūną,*

Gr. grandie, atskira (valdoma, salvių) ugnis.

L. kulkosvaidžio grandie, automatiška (atskiris šūviais, eilėmis) ugnis — vykdyti!

194. Ugniai sustabdyti komanduojama:

Gr. (l. k.) grandie (skyriau) — atsarga! arba šauk šovinius!

1 *pastaba:* jeigu komandos negirdėti — sušvilpiama.

2 *pastaba:* ugnies rūšiai pakeisti ugnis sustabdoma komanda (kaip nurodyta aukščiau) arba — sušvilpiama.

195. L. kulkosvaidžio ugnies komandos (taikinio nurodymas, taikiklio nustatymas, taikymo taško paskyrimas ir ugnies pradžios laiko nurodymas) nurodytos šiame šio statuto dalyje (l. kulkosv. šaudymo statute).

III. SKYRIUS. Šaudymo mokymas.

Bendri nurodymai.

196. Mokymas šaudyti turi išmokyti kareivius tikrai vartoti šaunamąjį ginklą visose kautynių padėtyse ir padaryti kariuomenės dalį sugebančią visuose ugnies kautynių uždavinius atlikti, pasiliekant daliai viršininko rankose. Šiam tikslui, be pagrindinio atskiro šaulio parengimo, reikia dar planingai išmokyti visi jaunesnieji viršininkai ugnį valdyti ir visos kuopos dalys susijungus veikti bendram tikslui pasiekti.

Išmokymas galima laikyti atliktu taisyklingai pagrindais, jeigu kariuomenės dalis gali atlikti visus uždavimus, kas reikalinga karui, ir jeigu kautynių lauke ji nereikės atsisakyti nuo to, ko ji yra išmokusi taikiai metu.

Už kuopos išmokymą šaudyti atsako kuopos vadas.

Aukštesnieji viršininkai, leisdami kuopos vadams elgtis visiškai savarankiškai, turi įsikišti į mokymo reikalus, jeigu pastebi klaidų.

197. Šoviniai, kurių gauna dalys, turi duoti galimumo aukštesniems viršininkams daryti tam tikrus pratimus, per kuriuos jie galėtų, patys sekdami, įsivaizduoti kariuomenės dalies išmokymo laipsnį. Tam įkainojime turi reikšmės ne tiktai didesnis ar mažesnis

šaulio pataikymų skaičius, į kurį didelės įtakos daro šaudyklos, ginklų ir k. įvairumas, bet to pat metu dar ir šaulių veiksmų būdas, kiek jis atitinka tikrųjų kautynių apytovoms. Todėl šie pratimai pasiekia tikslą tik tada, kai viršininkas gali patsai būti per pratimus.

198. Mokantįjį personalą kuopos vadas turi rengti su didžiausiu rūpestingumu, turėdamas galvoje, kad tinkamas žmonių išmokymas šaudyti iš esmės pareina nuo dalyko supratimo, nuo šaulių parengimo ir nenuilstamo mokytojų darbo.

I SKILTIS.

Mokomasis šaudymas.

199. Mokomasis šaudymas yra parengiamoji mokymo dalis, t. y. parengimas kautynių šaudymui. Karininkai, puskarininkiai ir eiliniai turi mokomojo šaudymo keliu pasiekti kuo didesnio pasirengimo laipsnio šaudyti, įsiremdami visais būdais.

Mokomasis šaudymas, duodamas sekti šaulį kiekvieną kartą šaunant ir parodyti jam kiekvieno šūvio uždavimą, yra tikriausias būdas kareivyje šaudymo sąžiningumui ir rūpestingumui auklėti.

a) Mokymo eiga.

200. Kareivio mokymas turi eiti pamaži. Pirmiausia reikia išmokyti įvairius veiksmus, kiekvieną atskirai, ir, tiktai pasiekus reikalingo tvirtumo veiksmus vykdyti, sujungti jie į krūvą.

Vykdyti visus atskirus veiksmus, reikia turėti galvoje fizinės ir psichinės mokinio savybės, ir pir-

miausia žiūrėti taisyklingumo darant veiksmus, kiek vieną atskirai, mažiau kreipiant dėmesio į įvairių objektų vienodumą.

201. Reikia vengti visokių bauginimų. Blogas šaudymas tik retais atvejais pareina nuo tokių klaidų, kurias šaulys daro iš tikro apsileidimo ar tinginystės. Žinoma bendra taisyklė, kad kaip tik toje mokymo srityje kareivis rodo kuo daugiausia patraukimą ir norą.

Mokytojo reikalas žadinti ir išvystyti tas noras patraukimas.

202. Visuose mokymo atvejuose parodymas yra daug naudingesnis, negu mokymas žodžiu ar paaiškinimais. Todėl labai svarbu, kad pats mokytojas būtų pavyzdingas šaulys ir būtų pavyzdys savo mokiniams.

203. Sėkmingam uždavinių atlikimui šaulio mokyme, kiekviena kuopa (eskadronas ir kit.) turi turėti:

- a) mokomųjų šautuvų ne mažiau kaip 9 (po kiekvienam kaut. skyriui);
- b) taikomųjų stovų (taikymui stačiom ir gulim nuo atramos) — ne mažiau kaip 9;
- c) prietaisų taikymui tikrinti (213 str.) — ne mažiau kaip 2 — 3 kiekviename būryje;
- d) taikinių naturalio ir sumažinto didumo kiek kiek reikia;
- e) mokomųjų šovinių — ne mažiau kaip viena apkauba kiekvienam mokiniui;
- g) instrumentų šaudymui šatrais su prietaisais — ne mažiau kaip 3 kuopai (eskadronui ir kit.)

i) šaudymo statutų — ne mažiau kaip 1 kiekvienam būriui.

204. Atsižūrint į mokymo eigą, šaulio pradžios mokymas susideda iš dviejų skyrių, būtent:

- a) *prirengiamieji šaudymo užsiėmimai* ir
- b) *pradedamieji šaudymo pratimai*.

205. **Prirengiamieji šaudymo užsiėmimai** pradedami nuo to, kad mokytojas aiškina naujokui suprantamu jam būdu, kas darosi ginklu nuleidžiant šautuvą ir šaudant, ir išaiškina jam taikiklio įtaisymą ir pačią „taikymo“ sąvoką.

Paties „taikymo veiksmo“ aiškinimui rekomenduojama, įtvirtinus šautuvą be spynos į taikomąjį stovą, nutaikyti jį į kurį nors aiškiai matomą tašką ir aiškinti bei nurodyti visus veiksmus, kurie reikia padaryti, kad pataikytų į tą tašką.

Tame mokymo periode būtinai reikia supažindinti naujokas su kulipkos lėkimo linijos išvaizda, kuriam tikslui naudotis atskiru prietaisu (1 pried.).

Greta šio, susipažindinama su šautuvo konstrukcija, jo mechanizmo veikimu, su taisyklėmis jam išnarstyti ir sunarstyti, valyti ir saugoti, kaip nurodyta atskiroje instrukcijoje: „Vokiečių 98 m. šautuvas“.

Čia svarbiausia dėmesys kreipti, kad mokomasis sąmoningai išminktų ir pažintų kiekvienos ginklo dalies paskirę, o taip pat žinotų sąlygas, laiduojančias tvarkingumą, pasitikėjimą ir ginklo darbo tikrumą šaudant.

Drauge su šautuvu reikia išmokti ir kau-

namasis šoviny (21 pried.). Šitiems užsiėmimams naudotis tik mokomaisiais šautuvais. ¹⁾

Per tuos užsiėmimus duodama žinių apie taikinių įtaisymą.

Toliau eina mokymas taikyti ir nuleisti gaiduką, o galų gale parengties veiksmų mokymas ugnį paleisti.

Kartu su tuo daroma įremties įvairiomis padėtimis pratimai, iš pradžių kaip parengiamieji pratimai. Daromi dar tokie laisvų judesių mankštymai, šautuvo veiksmas ir pratimai pilnoj amunicijoje, kurie lavina sąnarius, kuriais veikiama šaudant, ir stiprina rankų ir pirštų raumenis, pavyzdžiui: galvos lankstymas ir kraipymas, kūno lankstymas ir kraipymas, rankų mėtymas ir sukiojimas, delnų lankstymas ir pirštų kėtojimas, smiliaus (piršto) lankstymas, viena ranka šautuvo tiesimas į priešakį ir į šonus, mosavimas šautuvu, vamzdžio laibgalio nuleidimas įsiremęs stacioniam, o taip pat įvairūs pratimai su virvėmis (laipiojimas aukštyn rankomis ir t. t.).

206. Kai naujokas pakankamai tvirtai sujungia užtaisymo, taikiklio nustatymo, įremties, taikymo ir gaiduko nuleidimo veiksmus, tai, kaip prirengiamųjų šaudymo užsiėmimų galas, daromi **šaudymo pradėjamieji pratimai**, būtent šaudymas nekaunamaisiais šoviniais, užtaisytais paraku be kulipkų, šaudymas šautrais ir sumažinto užtaiso šoviniais.

¹⁾ Mokomieji šautuvai dažniausiai imami iš šautuvų turinčių kuriuos nors mažus defektus, kurių dėliai, dalies ginklininko pripažinimu, jie negali būti vartojami kautynėse, arba senai, daug vartoti, šautuvai. Tam tikslui galima pasiskirti tam tikras skaičius ir iš gerų šautuvų, bet tada jie laikyti mokomaisiais ir vartoti tik mokymo tikslams, kadangi visi tie užsiėmimai, ypač su naujokais, labai nesveikai atsiliepia šautuvui.

Tiktai po to pradėdama mokyti šaudyti kaunamais šoviniais.

207. Klaidas, kurias šaulys daro įsiremdamas, patariama nagrinėti, neįsakant kareiviui iš įremties palmti į parengtį, kad šitaip įtikinamiau jį paveiktų. Tokių nurodymų reikia duoti kuo ramiausiu būdu, bet trumpai, kad kareivis nenuvargtų, ypatingai įsiremiant nuo rankos. Jeigu kareivis ims nerimauti, įsakoma palmti šautuvą į parengtį, arba net prie kojos.

208. Reikia ypatingai dėmiai sekti naujokų *matymas*. Del pasirodžiusių trūkumų reikia, ilgai neįstiant pranešti, kad pulko gydytojas apžiūrėtų tokius žmones, ir jeigu reikės, išrinktų jiems akinius nešioti taikant ir šaudant.

Pradedant nuo naujokų atvykimo laiko, reikia stengtis matymą tobulinti dažniais pratimais, žiūriant į tolimus daiktus. Reikalavimai pamaži didinami ir ypatingai siekiama pažinti maži kautynių pobūdžio taikiniai.

Žmonės silpni dešine akim, bet geriau matą kaire — mokomi įremties iš kairės rankos.

b) Taikymas.

209. Mokyti taikyti iš pradžių reikia su nuolatiniu taikikliu ir, tiktai po to, kai mokomasis pažins taikiklio konstrukciją ir paskirtį mokyti su taikikliu sulig atstumais.

210. Taikant, šautuvui duodama tokia padėtis aukščio ir šono kryptyje, kad taikymo linija būtų nukreipta į taikymo tašką.

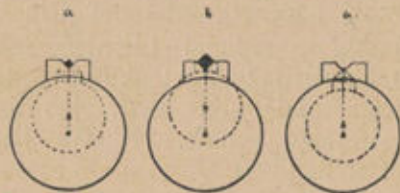
Viršutinė taikiklio briauna guli horizontaliai, ir lygusis sargas (sargo viršūnė ir taikiklio briauna viena-

me aukštyje) turi būti paimtas kaip tik per momonėlio vidurį (20a brž.).

Dažniausiai pasitaiko šios taikymo klaidos.

Stambusis arba smulkusis sargas. Šios klaidos pasitaiko, kai sargas arba per daug arba per mažai įvestas į momonėlį (20 b ir c brž.). Jeigu sargas bus aukščiau paimtas, tai kulipka perlėks, o jeigu jis bus žemiau paimtas, tai kulipka neprilėks.

20 brž.

Šautuvo nuvirtimas. Tai atsitinka tada, kai momonėlio kraštai nėra orizontaliai, o palinkę į vieną ar į antrą pusę. Kulipka nukrypsta į tą pusę, į kurią nuvirtęs šautuvas ir, be to, mažėja tolis (21a brž.).

Sargo laikymas viename momonėlio krašte. Tai būna tada, kai sargo viršus nevisai paimtas per momonėlio vidurį, o yra šone. Sargas, laikytas kairėje (21b brž.), nukreipia šūvį į kairę; sargas, laikytas dešinėje (21c brž.) — į dešinę.

211. Naujoko taikymo pratimai pradedami nuo to, kad mokytojas nutaiko šautuvą iš smilčių maišo atramos ir liepia kareiviui parodyti, kur nutaikytas šautuvas. O paskui mokinys turi pats nutaikyti į paskirtą taikymo tašką. Reikia užmerkti kairę akis, ir kareivis turi priprasti, prieš pradėdamas vizuoti, įsitikinti, kad momonėlio kraštai yra orizontaliai.

Taikymo taisyklingumas geriausiai yra mokytojo šitaip patikrinamas: mokytojas deda šautuvą ant smilčių maišo, nutaiko jį į taikinį, kuris pastatytas per 10 metrų ir verčia naujoką gestais parodyti mosuotojui, kuris stovi ties taikiniu, kur nustumti rodiklis (mažas skardos taikinėlis su anga viduryje ir prikaltas prie lazdelės — 22 brž.) iki tol, kol vizavimo linija bus nukreipta į rodiklio vidurį.

Paišeliu pažymėjus taikymo tašką ir atkartojus šį veiksma dar du ar tris kartus, nejudinant šautuvo, galima iš didesnio ar mažesnio taško nutolimo spręsti apie taikymo taisyklingumą.¹⁾

21 brž.

212. Tikrinant nutaikymo teisingumą, yra labai naudinga, jeigu mokytojas iš karto nenurodo taikymo klaidų, bet paliepia jas surasti kitiems mokiniams.

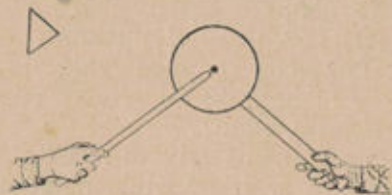
Paskui, taisydamas klaidą aiškina, koks netikrumas būtų įvykęs dėl šios klaidos šūvį paleidus.

213. Po to eina taikymas, sėdint prie stalo, nenuleidžiant gaiduko. Atrama šautuvui iš smilčių maišo, kuris padedamas priešaky apsodo žiedo ir statomas kiekvieno šaulio taip, kaip jam patogiau, apsaugo naujoką nuo nuovargio ir duoda mokytojui rūpestingai sekti visus šaulio veiksmus. Daug

¹⁾ Patogiausia yra daryti 3 pažymėjimai iš eilės, dėl ko gauname 3 taškus, kuriuos sujungę linijomis gausime trikampį, iš kurio didumo ir sprendžiame apie taikymo taisyklingumą.

naudos gaunama vartojant įvairius kontrolinius taikymo prietaisus, kaip, pavyzdžiui: veidrodžius, ortoskopus, taikymo diafragmas, šaudymo dioptrus ir t.t.¹⁾.

22 brėž.

Šaulys atsiremia abiem alkūnėm, pakreipia truputį atgal dešinį petį ir, kiek pasilenkdamas kaire kūno puse ant stalo, apima dešine ranka lovelio kaklelį; kaire gi apima lovelį nykščiu vidun, o keturiais pirštais iš lauko. Iš šitos padėties buožė keliamą (čia šaulys iš lėto kvėpuoja) ir įstatoma iš lengvo ir stipriai į linkimą, pasidarantį tarp apikaklės ir peties raumenų išgaubimo, bet petys nepristumiamas prie buožės ir nepakeliamas. Tuo pat metu galva kiek palenkiamą į dešinę ir priekin, kad galėtų suimti vizavimo liniją. Kairė ranka perkeliama prie buožės, nukreipiama pirštais į atvirksčią pusę ir suėmus buožę iš apačios taip, kad plona savo puse ji atsiremtų į minkštumą tarp nykščio ir smilio pirštų, — laiko ją (buožę) prie peties. Klaidinga yra remti buožę arti kaklo į mentę arba peties raumenų išgaubimą. Įsiremiant, silpnai lovelis suimti arba dešinė ranka kiloti negali būti leidžiama.

¹⁾ Konstrukcija, pritaikymas ir vartojimo būdai—atskiros instrukcijos dalykas.

Įsiremęs, kairė akis užmerkiama ir pradedama taikyti. Vizavimo linija pakeliama arba nuleidžiama, suglaudžiant arba iškečiant alkūnes, o šonan ji kraipoma stumdant alkūnes į dešinę arba į kairę. Kelti kuri nors alkūnė, prirėikus taikyti aukščiau, yra klaidinga.

Su taikymo klaidomis ir blogais įpročiais taikant (pavyzdžiui, ilgai taiko), reikia energingai kovoti iš pat pradžios, nes vėliau šitos klaidos sunku pašalinti.

214. Mokant taikyti, šaulys kartu mokomas *suimti lovelio kaklelį*, pradžioje įtvirtinus šautuvą į stovą. Lovelio kaklelis turi būti dešine ranka taip toli suimtas, kad smilius galėtų siekti apatinę skliauto dalį (vidury) ir paskui, nuleidžiant galėtų leisti šuniuką pirmojo sąnario galu arba antruoju sąnariu. Kiti pirštai suima kaklelį tvirtai ir vienodai, kaip ir įsispaudami, ir, kiek galint, nykščiu liečiant pirmutinį didžiojo piršto narį. Delnas taip pat priglaudžiamas prie buožės kaklelio iki riešo.

c) Nuleidimas.

215. Po viso šito pradedama *leisti*. Nuo to, kaip spaudžiamas atgal šuniukas lig iššaunant (nuleidimas), pareina labai ir pataikymas. Todėl šioje srityje turi būti duodama nuodugnių paaiškinimų ir užsimama nuleidimo pratimais labai rūpestingai.

Iš pradžios nuleidžiama irgi įtvirtinus šautuvą ir tokiu būdu, kad smilius jaustų šuniuką, pirmojo nario galu arba antruoju nariu. Toliau nuolat ir vienodai, sulenkiant du pirmutiniu sąnariu, šuniukas tol atgal spaudžiamas, kol bus jaučiamas mažas pasipriešinimas, t. y. kol bus jaučiamas „pirmasis atsirėmimas“; po to šuniukas vėl atsargiai spaudžiamas, iki tikrai nusileis.

Dešinės rankos plaštakas turi tvirtai suėmęs laikyti buožės kaklelį ir smilius turi judėti tik pirmutiniu sąnariu taip, kad šitas krutėjimas nepersiduotų rankai ir šautuvui. Nušokus skeltuvo galvutei priekin, smilius dar laikomas kurį laiką ant nuleisto šuniuko, o paskui iš lėto iš tiesiamas.

216. Patariama, kad mokytojas vaizdžiai parodytų mokiniui taisyklingą nuleidimo būdą, uždedamas savo pirštą ant jo piršto. Teisingą supratimą apie tai, kaip reikia nuleisti, mokinys gali gauti žiūrėdamas į mokytojo pirmąjį smiliaus sąnarį arba iš to, kaip mokinys nuleidžiant uždeda savo pirštą ant mokytojo piršto.

Mokyti nuleisti, neįdėjus mokomojo šovinio draudžiama.

d) Taikymas ir nuleidimas.

217. Kada naujokas išmoksta veiksmus taikyti ir nuleisti, tai tas ir kitas sujungiami, tačiau iš pradžios pratimai daromi sėdint prie taikymo stovo¹⁾.

Nuo šautuvo įrėmimo į petį iki nuleidžiant, kvapas sulaikomas.

Įstatant šautuvą į petį, taikymo linija tuojau kreipiama į taikymo tašką, paskui užmerkiama kairė akis, pridedamas pirštas prie šuniuko, ir tuojau, laikant ta pačia taikymo linija, arba taisant jos kryptį, iš lėto nuleidžiamas šuniukas.

Net ir tame atveju, kada taikymo linija truputį kruta, nereikia sustoti iš lėto leidus. Žymiai nukrypus, šaulys paima šautuvą parengties padėtin. Jis taip pat

¹⁾ Taikymo stovai būna patentuoti, t. y. tam tikslui specialiai padaryti stalai. Bet jie galima pakeisti paprastais stalais su dviem smilčių krepšiais (maišeliais).

atglasi, jeigu nesitiki lig iššaukant tinkamai lėtai nuleisti šuniuką.

Tačiau iminėti šautuvą į parengtį — negali tapti papratimu. Reikia iš pat pradžios iš šaulio reikalauti, kad jis leistų šuniuką griežtai ir nebijodamas.

218. Po šūvio šaulys kurį laiką pasilieka įremties padėtyje ir sako, kur buvo nukreipta taikymo linija, nušokant priekin skeltuvo galvelei.

Šita priemonė geriausiai pašalina klaidas, kurios kyla dėl nerimastavimo, nepasitikėjimo ir šūvio baimės. Šaulys atsimerkia kairę akį, ištiesia dešinį smilčių ir nuleidžia ramiai šautuvą, pakeldamas galvą; kairė ranka pasilieka ant buožės.

Reikia kuo labiausiai atsidėjus žiūrėti visi šaulio darbai, atliekant įvairius veiksmus. Stovėjimą, šautuvo laikymą, šautuvo padėtį, šuniuko paėmimą, nuleidimą ir t. t. mokytojas gali geriausiai prižiūrėti stovėdamas iš kairės arba už šaulio.

Iššovus jis aptaria pastebėtas klaidas ir parodo priemones joms išvengti.

219. Labai didelę reikšmę sudaro *teisingas nupasakojimas, kur turėjo pataikyti kulipka*, į ką reikia kreipti kuo daugiausia dėmesio.

Jeigu mokinys blogai pastebi, kur buvo nukreipta taikymo linija nuleidimo momentu, tai jis reikia griežtai ir kantriai pratinti pranešti: „nepastebėjau“. Tikrai šitoje pakraipoje nuolat einamas mokymas duoda nuolatos tobūlėti šaudant.

220. Mokiant su nekaunamaisiais ir kaunamaisiais šoviniais, reikia skaitytis su trukčiojimo ir nervavimosi reiškiniais, pareinančiais dažniausiai nuo baimės gauti nepatenkinamą šūvio išdavą.

Jei šaulys, teisingai pagavęs taikymo tašką, bijodamas praleisti patogų laiką nuleisti, skubina ir spaudžia šuniuką kartu su tuo atitraukdamas ranką atgal, tai jis „trukčioja“. Jei laukdamas šūvio balso ir atitrunkos, šaulys palenkia galvą pirmyn, primerkia dešinę akį, pasveria dešinį petį ir t. t., tai jis „nervuojasi“. Abiem atvejais — negali būti ir kalbos apie šūvio tikrumą bendrai, nei apie tikslų nuleidimo ir taikymo taškų nurodymą, atskirai imant.

„Trukčiojimas“ ir „nervavimasis“ reiškiasi tik tada, kada šaulys laukia šūvio, o šūvis neįvyksta. Geriausia priemonė kovoti su šituo trūkumu, tai pavesti šauliui šauti nežinant, ar jo šautuvas užtaisytas mokomuoju šoviniu, ar nekaunamuoju, ar sumažinto užtaiso, ar kaunamuoju šoviniu. Šios rūšies užsiėmimai su mokomaisiais ar nekaunamais šoviniais, rekomenduojama daryti ir taikymo mokymo metu.

e) Įremties būdai ir šūvio veiksmai.

221. Iš pradžių reikia mokyti visų įremties būdų, netaikant į taikinį ir, tik tai davus šiek tiek supratimo apie įremtį, jau pradėti jos (įremties) mokytį į taikinį taikant.

Įsiremiant visais būdais, matymas lieka visą laiką nukreiptas į taikinį. Kūnas laikomas tvirtai, tačiau laisvai ir neištempiant. Šautuvas reikia stipriai įremti į petį, nepalenkiant peties priekin ir jo nepakeliant. Beremdamas šautuvą į petį, šaulys ir toliau laisvai kvėpuoja, tik paskui jis liaujasi kvėpavęs iki nuleidimo šuniuką.

Visoks neįgimtas kūno sukraipymas ir perdidelės pastangos kliudo ramiai šautuvą laikyti ir trukdo

taikyti. Taip pat trukdo laisvai vartoti šautuvą ir netikusiai pritaikinti drabužiai ir amunicijos daiktai.

222. Šaudymo veiksmai susideda iš:

a) *parengties veiksmy* — užtaisymas ir taikiklio pastatymas;

b) *šūvio veiksmy* — taikymas ir gaiduko nuleidimas. Prie šių veiksmy priklauso ir veiksmai:

a) šaudymą sustabdyti ir

b) parengti šautuvą vėl šaudyti.

223. Šaudymo veiksmy mokytį reikia šioje tvarkoje:

1. parengimas šaudyti įvairiose padėtyse su nuolatinio taikikliu.

2. taikymas iš rankos ir gaiduko nuleidimas nejudamuosius, iš pradžių į artimus, o paskui į tolimus, kiek galima tikruose atstumuose, taikinius, nuolatinio taikiklio ribose.

3. šaudymo sustabdymas.

4. parengimas šaudyti, nustatant taikiklį ir taikant įvairiose distancijose, su gaiduko nuleidimu, kaip be komandos, taip ir su komanda.

224. Nelaimingų atsitikimų išvengimui griežtai rūpėti, kad mokiniai neturėtų kaunamųjų, nekaunamųjų arba su sumažintu užtaisu šovinių.

Mokytojas privalo, pradėdamas užsiėmimus, patikrinti šovinines ir šautuvų šovinio lizdus ir sandėlius.

225. Pirmutiniuose užsiėmimuose kiekvieną šaudymo veiksmy mokytį atskirai, stengiantis iš pradžių pasiekti tik teisingumą, o paskui jau greitumo ir apsigarso visus šaudymo veiksmy atliekant. Be to šautuvas turi būti užtaisomas automatiškai, o taikiklio

nustatymas, dargi su pakeltais rėmeliais, turi tęstis ne ilgiau kaip 2—3 sekundas.

226. Kiti pratimai susideda iš visų tų atskirų šaudymo veiksmų sujungimo ir tobulinimo, kad mokomasis palaipsniui išmokytų padaryti eilę taiklių ir greitų šūvių.

227. Tvirtai išmokius kas aukščiau nurodyta mokyti veiksmų šaudyti pasirodančius bei judančius taikinius, o taip pat naudotis įvairiomis vietos ir dirbtinėmis atramomis. Tam reikalui karevinių kiemuose stovyklose ir šaudyklose turi būti įtaisyti apkasai, pylimai, tvoros, sienos, iškasti grioviai, įkasti stulpai, atskiri medžiai ir kita.

228. Užsiėmimuose lauke reikia išdirbinėti mokojo sugebėjimą greitai surasti paskirtąjį taikinį, savarankiškai išrinkti patogią vietą šaudyti į tą taikinį, surasti ir greitai sudaryti šautuvui atramas ir stoti į padėtį, kuri geriausiai laiduotų taiklį ir greitą ugnį, pridengdama tuo pat laiku šaulį nuo priešo akų ir šūvių.

Visuose užsiėmimuose reikalauti tikro šautuvo užtaisymo, tikro taikiklio nustatymo ir teisingo taikymo į nurodytą taikinį. Jeigu taikinytis nenurodytas, mokomasis pats turi jį sau išrinkti, bet jokiu būdu netaikyti į tuščią erdvę.

229. **Užtaisymui stovint** šautuvas imamas nuo kojos vienu veiksmu.

Tam reikia pasisukti pusiau dešinėn ir nepristatant kairės kojos, atkišti ją kairėn nauja pečių kryptimi, kaip patogiau iš ūgio. Keliai, lengvai blauzdas įtempus, ištiesti. Klubai ir pečiai pasukti taip pat kaip kojos; kūno svoris lygiai laikyti ant abiejų kojų.

Tuo pačiu laiku dešinė ranka išmesti šautuvą

šautuvą į taikinį ant kairės rankos delno ir drauge su tuo dešinė ranka perkelti prie spynos rankenos, sugriebus ją delnu iš apačios.

Tai padarius, šautuvas turi gauti tokią padėtį, kad buožė būtų dešinėje krūtinės pusėje aukščiau šovininės, o vamzdžio galas — kaklo aušktumoje.

Kaire ranka, neatitraukiant alkūnės nuo kūno, prilaikyti šautuvą *visu* delnu iš apačios, maždaug ties svarumo centru (taikiklio aukštyje); nykštis nukreipti atgal lovelį, o likusieji keturi pirštai sulenksti ir laisvai uždėti. Paskui pasukti spynos rankena kairėn ir atgal atitraukti atgal ligi spynos kablo atramos; perkelti dešinė ranka iš išorinės buožės pusės prie šovininės, atsegti jos viršelis, nutverti apkaba su šoviniais ir įstatyti jį į išpiovas priešakinėje uokso tiltelio dalyje.

Uždėjus dešinės rankos nykštį ant viršutinio šovinio prie pat apkabos (23 brėž.), įspausti šoviniai į vandėlį taip, kad viršutinis šovinys atsidurtų po uokso viršutinės angos dešiniuoto kraštu; po to, uždėjus dešinės rankos delną, nykščio minkštumu, ant rankenos, atgal užstumti spyna ir pasukti jį dešinėn ligi atramos.

Pastaba. Jei reikia užtaisyti vienu šoviniu, — įleisti jį į viršutinę uokso angą taip, kad šovinio bryleliai įeitų į išpiovas apkabai, o paskui, spaudžiant, nuleisti po uokso viršutinės angos dešiniuoto kraštu ir su spyna nustumti jį į šovinio lizdą. Jei reikia užtaisyti keliais atskirais šoviniais be apkabos — dėti šoviniai po vieną į viršutinę uokso angą taip, kaip ir užtaisant vienu šoviniu, ir pagrečiu padaryti visa, ko reikia užtaisymui vienu šoviniu.

230. Jeigu nėra reikalo tuoju užtaisius nustatyti taikiklį, tai, užtaisius šautuvą, perkelti dešinė ran-

ka prie lovelio kaklelio ir prakišti smilius į skliauto vidurį taip, kad jis išorine savo puse liestų skliauto likusiais pirštais stipriai suimti lovelio kaklelis, o rankos dalis nuo riešo ligi alkūnės išlengvo priglausti prie išorinės buožės pusės (24 br.).

23 brėž.

231. Užtaisymui klupsčiom šautuvas imamas nuo kojos vienu veiksmu taisyklėmis, nurodytomis 229 str. Tuo pačiu laiku, atitraukiant atgal dešinės kojos pėdą

maždaug per žingsnį nuo kairiojo bato užkulnio, nušleisti ant dešinio kelio sėdimąją vietą iki dešinio užpenčio. Dešinės kojos lenkimas (pakėlimas) gali būti ištiestas, arba įtrauktas arba priglaustas prie žemės. Pačiam šauliui paliekama savo nuožiūra išskirstyti

24 brėž.

kūno sunkumas, iškišant kairę koją pirmyn arba ją atitraukiant atgal. Paskui dešinę ranką perkelti prie užrakto rankenos, kaip nurodyta 229 str., ir padaryti visa, ko reikia užtaisymui. Tai padarius, šautuvas pa-

dėti iš dešinės, buože ant dešinės šovininės, vamzdžio laibagaliu kaklo aukštumu. Dešine ranka suimti lovelio kaklelis, kaip nurodyta 230 str. Kaire alkūne įsiremti į kairį kelį, kaip patogiau, laikant šautuvo delnu, kaip 229 str. nurodyta (25 brėž.).

25 brėž.

232. Padėtis *klupsčiom* dažnai galima pakelti padėtimi *sėdom*. Labai praktinga taip šaudyti tu atvejais, kada yra pečiam atrama, į kurią galima atlošti, arba kada galima šautuvas atremti arba priglausti. Šaulys tokioj padėty mažiau pailsta ir, be to, sudarė mažesnę taikinį. Atlikdamas tatau šaulys, kaip ir per rengtyje klupsčiom, atremia kairę alkūnę į kairį kelį.

Dešinės kojos kelis gali būti atrama dešinei rankai (26 brėž.); lygiu būdu ji gali būti ištiesinta (27 brėž.) arba parėmusi laikyti kairę koją (28 brėž.).

233. Užtaisymui gulom šautuvas imamas nuo kojos be veiksmų. Tam reikia pasisukti pusiau dešinėn, nepristatant kairės kojos, ir nukreipus šautuvą vamzdžio laibgaliu į taikinį, staiga atsigulti nauja kryptimi ant kairio šono ir alkūnės. Šautuvo buožė nuleisti žemėn, šautuvas perduoti į kairę ranką, o dešinė tuoju perkelti prie spynos rankenos ir apkabinius ją iš apačios, padaryti, kas nurodyta 229 į 230 str. Paskui atsigulti visu kūnu žemėn, atremti abi alkūnės į žemę ir, jeigu reikia greitai ugnis paleisti, tai šautuvo buožė įremti į petį; priešingame atveju šautuvo buožė nuleisti žemėn (29 brėž.) Jei durtuvas uždėtas, tai, įremiant šautuvo buožę petin, durtuvas galima nuleisti žemėn (30 brėž.).

26 brėž.

234. Užtaisymui šaudant nuo atramos arba iš uždangos, stoti už atramos, arba uždangos, kiek galint arčiau prie vidujinės jų pusės, ir, žiūrint šaudymo patogumo, gulti, stotis arba klauptis.

235. Šautuvas padėti apatine lovelio dalimi an atramos arba uždangos; užtaisymui ir taikiklio nustatymui, kiekvieną kartą patraukti jis tiek atgal, kad būtų patogiau padaryti tie veiksmai, nekeičiant savo kūno padėties ir, kiek galima, nepasirodant priešui.

27 brėž.

28 brėž.

29 brėž.

236. Šaudant gulom nuo atramos arba nuo rankos, kūnas guli kiek įstrižai taikinį, bet neįlenktas luosmenyje; abi kojos vidutiniškai ištiestos arba iškėstos. Kūnas tvirtai pasiremia ant abiejų alkūnių (31 brėž.).

30 brėž.

237. Šaudant iš pylimo (brustvero), priešakinė kūno dalis atsiremia į apkaso sienelę; kairė alkūnė atremiama į pakopą, dešinė laisva, kad būtų patogiau šautuvas reguliuoti taikant. Užtaisymas ir taikymas eina 229 ir 240 str. taisyklėmis.

238. Taikiklio nustatymas. Jeigu bus paskirtas taikiklis iš tolio, tai tuojau užtaisius perkelti dešinę ranką prie taikiklio ir pritraukti šautuvas priešavęs ar palenkti galva prie šautuvo — žiūrint, kaip kam patogiau, kad galima būtų geriau įžiūrėti taikiklio pamato dalmenys. Paskui paspausti slankiojamojo skydelio sagutės, iš kairės nykščiu, o iš dešinės dešinės rankos smiliu ir perkelti skydelis į tinkamą taikiklio pamato brūkšnelį. Po

to nustoti sagutes spaudus ir paimti šautuvas į pa-
rengtį.

31 brėž.

239. **Taikymas.** Taikymui *stačiom* įsižiūrėti į taikymo tašką ir, laikant jį visą laiką akyse, šautuvas atkišti priekin tiek, kad buožė, pakeliant, neužgautų rankos. Paskui, kaire ranka nutaikant į taikymo tašką, šautuvas stipriai įstatyti į petį daugiausia dešine ranka, kaip bus patogiau kūnui, ir žiūrint taikiklio aukščio, bet nekeliant alkūnės ligi peties aukštumo.

Be to apgaubti dešinės rankos smiliu šuniukas, uždė-
jus ant jo, kiek galima, vidutinis to piršto sąnarys;
likusiais tos rankos pirštais stipriai laikyti buožė, įrem-
ta į petį. Kaire ranka laikyti šautuvas, kaip pato-

32 brėž.

giau. Paskui palenkti truputį galva pirmyn prie buo-
žės; čia kaklo raumenys neturi būti įtempti. Per-
daug didelis jėgų įtempimas kliudo teisingai šautuvą
laikyti. Kairė akis primerkti, o su dešine žiūrėti pro
taikiklio momonėlį į sargą, paėmus jį į momonėlio

vidurį kraštų lygyje; drauge kaire ranka nutaikyti šautuvas į taikymo tašką, daboiant, kad sargo padėtis taikiklio momonėlyje būtų, teisinga (32 ir 33 brėž.).

33 brėž.

Taikant *klupsčiom*, kairės rankos alkūnė įremti į kairės kojos storuosius blauzdos raumenis ties pat keliu (34 brėž.) arba į kelį atremti vieta (kairės rankos) kiek aukščiau alkūnės (35—36 brėž.).

Taip įsiremiant, vertikalis taikymas pakeičiamas

patraukiant po savim arba iškišant dešinio bato priekį išstumiant arba atitraukiant kairę koją, arba perkeliant atsirėmimo tašką kairiame kelyje. Klaidinga būtų šitam reikalui pakelti kairio bato priekis arba kairė ranka.

34 brėž.

Jei statomas aukštas taikiklis, tai buožė įremiama kiek giliau.

Šaulys taip pat turi įprasti *laisvai* taikyti nuo kelio, t. y. nesiremdamas kaire alkūne į kelį, šaudant į taikinius, greitai judančius šono kryptim (37 brėž.) Taikant gulom, šautuvas nutaikomas abiem rankom į taikymo tašką, esant natūraliam rankų įtempimui, ir įspaudžiant stipriai šautuvą dešine ranka į petį (38 brėž.).

240. Taikant *nuo atramos*, (visose kūno padėtyse) įstačius dešine ranka šautuvo buožę į petį, kaire

35 brėž.

36 brėž.

Ranka prilaikyti buožė iš apačios prie dešinio peties ir spausti jį į petį; dešinės rankos alkūnės nereikia atskirti iš atramos (uždangos). Atrama turi būti,

37 brėž.

38 brėž.

kiek galima, po taikiklio (šautuvo sunkumo centru 39 ir 40 brėž.).

39 brėž.

241. Šaudymas iš *aukštų priedangų* (stulpo, medžio) eina taisyklėmis, nurodytomis šaudymui stacionariomis arba klupsčiom. Taikyti reikia iš dešinės priedangos pusės, kaire kūno dalimi prisiglaudus prie priedangos. Kairė alkūnė prispausti prie kūno, o ranka prilaikyti šautuvą, prispaudus prie priedangos (41 ir 42 brėž.). Jeigu yra patogė gembė, tai ant jos padėti šautuvą, kaip ant ramsčio.

242. Pirmutiniuose taikymo pratimuose reikia lauti, kad mokomasis, nutaikydamas šautuvą į taikymo tašką, privestų jį prie taikymo taško, keldamas sargą nuo apačios viršun; čia irgi reikia nuolat sekti, kad mokomasis išmoktų taikymo tašką iš karto pagauti (šautuvą išmesdamas).

243. **Gaiduko nuleidimas.** Šautuvą nutaikant į taikymo tašką (taikinį), spausti dešinės rankos smiliu kuniuką, prilaikant kvėpavimą ir žiūrėti, kad sargo viršūnė visą laiką būtų momonėlio viduryje, taikiklio kraštų lygyje; likusiais dešinės rankos pirštais stipriai spausti lovelio kaklelį ir tvirtai laikyti šautuvą prie peties, kol gaiduko iškišulys, dėl smiliaus spaudimo į kuniuką, nepasileis nuo slenkančio žemyn laikiklio tuo metu, kada šautuvas bus nutaikytas į taikymo tašką.

40 brėž.

244. Iššovus, paimti šautuvą tokion padėtin, kaip ir užtaisant, ir tuojau įstumti naują šovinį į šovinio lizdą, arba iš naujo užtaisyti šautuvą.

245. **Veiksmai šaudymui sustabdyti.** Atsargai pastatyti, pastumti šautuvą kiek priekin ir, paėmus

nykščiu ir smilium (sulenkus juos) atsargos sparnelį, pasukti jį iš kairės dešinėn iki galo (180°). Paskui paimti šautuvą į pirmąją padėtį.

41 brėž.

246. Šoviniams išimti (šautuvui ištaisyti), atitraukti taikiklio skydelį, jeigu jis buvo pastatytas toliu, iki nuolatinio taikiklio padėties, ir, paėmus šautuvą į beveik vertikale padėtį, išoriniu nykščio minkštumu atidaryti spyną (43 brėž.), išmesti tutele (gilzde) ir, spyną uždaryti; po to, darant kiekvieną kartą tuos

pat judesius, paeiliui ištraukti iš šovinio lizdo likusius sandėly šovinius, kuriuos kiekvieną kartą pagauti, lems iškrintant (smilium ir didžiuoju pirštais, 44 brėž.) ir dėti juos paeiliui arba surenkant į delną, arba iš karto į šovininę. Paskui pastumti spyną pirmyn ir, pasukant rankeną į dešinę, tuo pačiu kartu didžiuoju pirštu paspausti šuniuką, kad iš lėto nusileistų gaidukas; po to šautuvą paimti pirmutinę padėtin.

42 brėž.

247. Kad galima būtų išimti iš šautuvo šovinius, kada pastatyta atsarga, iš pradžių nuleisti atsargą, o paskui jau elgtis, kaip nurodyta 246 str.

248. Pastačius atsargą, arba išėmus iš šautuvo šovinius, reikia:

a) jeigu buvo šaudoma stacionariomis, — paimti šautuvą prie kojos, drauge pasisukant pusiau kairėn

(ant dešinės kojos) ir pristatyti kairė koja prie dešinės;

43 brėz.

b) jeigu šaudoma klupsčiom, padėti šautuvą ant kairio kelio, laikant buožę prie dešinio kelio, skliautu į išorinę pusę, kaire ranka laikyti šautuvo vamzdį tarp žiedų, o dešinę laisvai (Rik. Stat. I dal. 277 str.). Šaudymą

sustabdžius padėty klupsčiom, galima atsigulti, kaip nurodyta šio str. punkte c;

Pastaba: Šaudant iš tankinės rikiuotės, ligi komandos **gulk** arba **kelk**, šautuvą palikti kaip padėtyje klupsčiom (231 str.).

44 brėz.

c) jeigu buvo šaudoma gulom, tai, patraukus šautuvą atgal, padėti jį išilgai kūno, šautuvo smaigaliu ant kairės sulenktos rankos (Rik.

stat. I dal. 276 str.), saugant, kad nesusiterštin spyna (45 brėž.).

249. Veiksmai šautuvui prirengti vėl šaudyti. Jeigu buvo pastatyta atsarga, tai šaudymui reikia nuleisti. Tam reikalui šautuvą paimti užtaisymui ir paėmus smilium ir didžiuoju pirštu atsargos sparnelį pasukti jį iš dešinės kairėn iki galo (180°). Tai padarius, pastatyti taikiklį, jeigu to reikalaujama, ir perkelti dešinę ranką prie lovelio kaklelio, kaip nurodyta 230 str.

45 brėž.

250. Greitas šūvis, t. y. greitai atliktas šūvis ypatingai gresiančius taikinius arba matomus tik trumpą laiką ir pasirodančius artimiausiuose atstumuose, turi būti sistemingai išmoktas, įsiremiant visais būdais, ypač stačiom.

Būtina sąlyga greitam šūviui, tai įprotis greitai įsiremti. To dalyko ypatingai reikia mokyti. Šaulys turi tartum „durti“ laibgaliu į taikinį, pakeldamas šautuvą tuo metu, kai akis nejudamai nukreipta į taikymo tašką, ir taip greitai įstatyti buožę petin, kad

atsarga linijoje akis — taikymo taškas greitai svyruotu pirmyn ir atgal. Reikia pasiekti, kad šaulys įstatytų šautuvą į petį iš karto taisyklingai; neleistina yra šauliui tuo metu keisti galvos ir buožės padėtis.

Tuo pačiu metu turi būti priruošiamai paspaudus šuniukas, ir sugautas taikymo taškas ir taikymo linija. Po to, galutinai paspaudus, tuojau turi įvykti šūvis.

Turi būti išmokta greitai įsiremti ir greitai šauti ir į taikinius, šauliui einant, pasirodančius šone ir užpakaly. Čia sunkumai yra didesni: šaulys turi greitai pasisukti į taikinį ir tuo pat metu įsiremti. Pratimai greitai iššauti būtinai turi būti einami per visus mokymus taikyti. Šiam reikalui ypatingai yra naudingas šaudymas sumažinto užtaiso šoviniais.

251. Taikymo pratimai turi būti einami įvairiose apylostovose. Todėl pratintis taikyti reikia ne tikai mokomoje aikštėje, bet ir lauke įvairiais būdais, pavyzdžiui: stovint už atkalnės, grioviuose, duobėse, už sienų, tvorų, medžių, iš įvairaus aukščio javų, iš šaudymo angų ir t. t. Taikyti reikia pratinti tikrai lauke.

Prieš kiekvieną mokymą kaunamaisiais šoviniais pratimuose taikyti, reikia mokyti nekaunamais šoviniais. Mokytojas turi leisti lavintis kaunamaisiais šoviniais tik tokį šaulį, iš kurio jis gali laukti tuo atveju pasisėkimo.

g) Pradedamieji šaudymo pratimai.

252. Bendri nurodymai. Pradedamieji šautuvo šaudymo pratimai einami su įvairios rūšies prietaisais ir instrumentais. Prietaisų ir instrumentų naudojimo būtina sąlyga yra, kad jie vienodai ir tikrai veiktų.

253. Pradedamieji šaudymo pratimai turi su pažindinti mokinį su šūviu ir išmokyti: iš pradžių *taikinio kludymų tankumo*, t. y. kuo mažiausio kulipkų išsisklaidymo, o paskui — ir *šaudymo taiklumo*, t. y. mokėjimo suspiesti kludymus į pageidaujamą taikymo tašką.

254. Pratimų rūšis, kada ir kuria tvarka juos pradėti — nustato kuopos (eskadrono ir kitų) vadas, žiūrėdamas sąlygų ir mokymo sėkmingumo.

255. Šaudyti įvairiose padėtyse, kaip nuo rankos, taip ir nuo atramos, savarankiškai arba komanduojant, ir duodant mokiniui pirmutiniuose šaudymuose naudotis ramsčiais.

256. Pratimus vykdyti neskubant ir rūpestingai. Šaudymo *tankumo išdavys* rodyti mokiniui po visų, paskirtų kiekvienam pratimui, šūvių; šaudymo *taiklumo išdavys* — tuojuo po kiekvieno šūvio.

Pagrečiui mokiniui turi būti išaiškintos, žiūrint į jo kludymų padėtį, tos klaidos, kurias jis padarė šaudydamas. Pasitaikius stambioms klaidoms, naudinga, kad iš mokinio šautuvo padarytų du tris šūvius įgudęs šaulys.

257. Pasitaikius nepakankamoms išdavoms, pratimus kartoti, kol mokinys pasieks, kuopos (eskadrono ir k.) vado nuomone, pageidaujamų šaudymo išdavų.

258. **Šaudymas šatrais.** ¹⁾ Esant gerai veikiančiams ir gerai išaudytiems prietaisams, šaudymas šatrais yra labai svarbi paspartis pradžios mokyme,

¹⁾ Techniški nurodymai, kaip šaudymą šatrais organizuoti ir kuriuos prietaisus vartoti atskiros — instrukcijos dalykas. Trumpas aprašymas 26 priedėly.

nes galima užsiimti su mokiniais šaudymu kareivinėse ir nereikia sudėtingų apsisaugomųjų priemonių.

Šaudyti šatrais tik iš mokomųjų šautuvų.

259. Šaudymo šatrais sėkmingumui, būtinai reikia, kad kiekviena kuopa būtų aprūpinta prietaisais pakankamame skaičiuje, būtent, ne mažiau kaip vienu kiekvienam būriui.

260. Kad šaudymas šatrais duotų naudos, būtinai yra reikalingas *išmintingas* vadovavimas, kad be tikslo nebūtų leidžiami vienas paskui kitą šatrai.

Šaudymas šatrais (švino kulipkomis) yra šaudymo kaunamaisiais šoviniais papildymas ir turi tęstis per visus metus. Ypač labai sudomina šitas šaudymas tada, kada jis pagrindžiamas sporto dėsniais. Šaudymas šatrais duoda pažinti ir ištaisyti šaulio klaidas, o pastarąjį artimai supažindina su jo šautuvo ypatybėmis (taikymo tašku, ruošiamasis šauluko paspaudimas).

Gerų vaisių galima laukti tik prisilaikant visų nurodymų, duotų 256 str.

261. Patogiausias tolis šaudyti šatrais — tai 10 — 15 metrų.

262. **Šaudymas šoviniais su sumažintu užtaisu ¹⁾.**

Šaudymas šoviniais su sumažintu užtaisu (kaip su lengva, taip ir su sunkia kulipka) labiausiai panašus yra į šaudymą kaunamaisiais šoviniais. Jam nereikia didelių šaudyklų ir žmonių apsaugai. Jis gali būti labai naudingas šaudymo mokyme, ypačingai kai nėra šaudyklų ir kai oras nepatogus šaudyti kaunamaisiais šoviniais. Tačiau kaunamojo šaudymo jis atstoti negali dėl šių priežasčių:

¹⁾ Šovinio su sumažintu užtaisu aprašymas 21 pried.

- a) taikomojo šūvio mažas tolymas,
- b) nėra atatrancos ir
- c) kitas santykis tarp taikymo taškų ir vidurinio pataikymo taškų, kaip šaudant kaunamaisiais šoviniais.

Pažymėtieji santykiavimai turi būti nustatyti iš anksto įsišaudžius.

263. Šitie pratimai labai palengvina šaulio paruošimą, jeigu tik bus tinkamai vartojami. Šitas šaudymas pratina ne tikrai išrinkti atatinamus taikymo taškus ir sekti kulipkų kritimą, bet dar pratina pradantį mokyti prie šūvio garso, o taip pat prirengti prie greito šaudymo į pasirodančius ir judančius taikinius.

264. Šovinių skaičiaus atžvilgiu prisilaikyti taisyklės, kaip ir šaudant šatrais, t. y. žiūrėti, kad šoviniai nebūtų veltui išleidžiami, o išduodant kiekvienam pratimui po keletą (2 — 3), reikalauti, kad šitie šoviniai nebūtų leidžiamu vėjais.

265. Šaudyti pačiam viršininkui (ar mokytojui) prižiūrint ir neleidžiant jokio skubinimosi arba netikslių judesių, ir svarbiausia stengtis, kad šaulys priprastų branginti kiekvieną šovinį.

266. Šitame šaudyme, lygiai kaip ir šaudyme nekaunamais šoviniais, kad šaulys priprastų prietaisus šūvio, plačiai vartoti užtaisymą pakaitomis: taikymo mokomuoju, tai sumažinto užtaiso, tai nekaunamųjų šoviniu.

267. Labai nervingus šaulius priversti šaudyti nuo stovo, pačiam viršininkui (mokytojui) tikrinant teisingą ir laiku padarytą gaiduko nuleidimą.

268. Ši šaudymo rūšis galima daryti ir iš šautuvų, esančių mokomųjų rankose. Šaudymas šovini-

niais su sumažintu užtaisu duoda geriausių išdavų ir yra specialiai tų šovinių išaudyto šautuvo.

269. Šaudyti vieta gali būti arba specialiai padaryta dalies rajone, ar šaudyklos, ar visokios rūšies negyvenamieji būstai.

270. Patogiausias šaudyti tolis bus: lengvai kulipkai 15 — 20 metrų, o sunkiai 30 — 40 metrų.

271. Šaudymas nekaunamaisiais šoviniais¹⁾. Tai šaudymo rūšis taikoma prirengiamojo mokymo periodui greta su šaudymu šatrais ir sumažinto užtaiso šoviniais, kad šaulys išmokyti ramiai šūvj daryti ir priprasti prie šūvio garso ir atatrancos.

272. Nežiūrint teigiamų nekaunamųjų šovinių vartojimo pusių, jų šaudymo nereikia įvesti prirengiamojo mokymo sistemon. Dažnai arba nuolat vartojant šią šaudymo rūšį, ji neigiamai veikia jauno šaulio psichologiją, nes pagrindinis šaudymo principas — tai jo tikrumas, o šaudant su nekaunamais šoviniais kaip tik tikrumo elemento nėra.

Šaulys privalo branginti šūvj ir jo mintis visada turi būti nukreipta į galutinį rezultatą — pataikymą, kurio kaip tik šiame šaudyme nėra. Tas tai ir neigiamai veikia, darydamas šaudymą paprastu pyktėjimu.

i) Mokomojo šaudymo taisyklės.

273. Skirstymas į grupes ir klases. Mokomieji šaudymo metai prasideda lapkričio m. 1 d. ir baigiasi spalio m. 31 d. kitais metais; jie vadinami pagrindinių metų vardu.

Šauliai skirstomi iš ginklų rūšių į tris grupes:

¹⁾ Aprašymas 21 priedėly.

1) į pirmą grupę įeina pėstininkų dalys, be kulkosvaidžių ir minosvaidžių kuopų, ir lengvųjų kulkosvaidžių tarnautojų;

2) į antrą grupę įeina kavalerija ir inžinerijos dalys, kulkosvaidžių kuopos, raiti kulkosvaidžių būriai ir lengvųjų kulkosvaidžių tarnautojai;

3) į trečią grupę įeina: ginkluoti karabinais artileristai ir ryšių, susisiekimui, minosvaidžių kuopos ir štabų, gurguolių ir komendantų komandos (8, 9 ir 10 priedėliai).

274. Kiekviena grupė skirstoma į 4 klases II, I, atskirą ir įgudusių šaulių.

Vėlesnio tarnybos laiko kareiviai ir ankstyvesnio tarnybos laiko, nepakelti į I klasę, sudaro II klasę.

Tiktai išėję per vienus šaudymo metus visus I klasei skirtus pratimus pakeliami į I klasę.

Jeigu pasibaigus pratimams pastebima, kad šaulys vis daro didelių klaidų, kurios verčia abejoti dėl jo šaudymo tvirtumo, tai kuopos vadas turi tokio šaulio nekelti į aukštesnę klasę.

Kas, atlikdamas I klasės šaudymo pratimus, gaus per visus mokslo metus ne daugiau kaip:

I grupei 13 pridedamųjų šovinių

II " 11 " "

III " 8 " "

— keliamas į atskirą šaudymo klasę.

Geriausi atskiros klasės šauliai išskiriami kuopos vado į įgudusių šaulių klasę.

Taigi, esant dvejų tarnybos metų sistemai, termininės tarnybos kareiviai gali būti tik II ir I klasės ir tik leidžiamieji apsaugon gali būti įskaityti į atskirą klasę. Virštermininės tarnybos kareiviai ir karininkai gali įeiti į visų keturių šaudymo klasių sudėtį.

Įgudusieji šauliai ir atskiros klasės šauliai, kurie nepildys savo klasės sąlygų, gali būti pasibaigus mokslo metams, tarpininkaujant kuopos (eskadrono) vadui, bataliono (kavalerijoje pulko) vado nuožiūra perkelti atgal į žemesnę klasę.

275. **Mokomojo šaudymo dalyviai.** Mokomajame šaudyme dalyvauja visi be išimties jaunesnieji karininkai, viršilos, puskarininkiai ir kareiviai, ne išskiriant štabų ir komendantūrų.

Batalionų ir kuopų vadai (eskadronų ir baterijų vadai, o baterijose ir vyresnieji karininkai) mokymo metais eina visus pratimus atskiros klasės tos grupės, prie kurios priklauso jų dalis; štabų ir komendantūrų karininkai, su batalionų ir kuopų vadų teisėmis, šaudo per atskiros klasės III grupės pratimus.

Batalionų ir kuopų vadai neturi gauti pridedamųjų šovinių arba kartoti pratimus, jei jie nepavyksta.

276. Komendantūrų jaunesnieji karininkai, štabų karininkai su tolygiomis teisėmis ir šių įstaigų viršilos, puskarininkiai ir kareiviai šaudo III grupės sąlygomis.

Atatinkamo viršininko nurodymu štabų ir komendantūrų šaudymas einamas vadovaujant, kiek galint, tos pat įstaigos karininkui arba puskarininkui.

Kada laisvo personalo neužtenka arba yra kitų kliūčių, mokomajam šaudymui palengvinti galima pakviesti iš artimiausių kariuomenės dalių karininkų, puskarininkų ir kareivių.

277. Karininkai, puskarininkiai ir kareiviai, sugrįžę iš komandiravimo arba iš ligoninės po gegužės 1 d. ir nepradėję tų mokslo metų pratimų, šauda kuopos vado nuožiūra ne mažiau, kaip 6 mokomo-

šaudymo pratimuose. Kai tik pasitaikys proga, jie dalyvauja kovos šaudyme.

278. II klasės sąlygos susideda iš ruošiamųjų ir pagrindinių, kitų klasių sąlygos — tik iš pagrindinių pratimų.

Šioms klasėms paskiriama, kuopos vadui įsakius mokomųjų šaudymo metų pradžioje atskiri pratimai šautuvams įšaudyti. Ruošiamieji (rengiamieji) pratimai daromi 4 šūviais, pagrindiniai — 5 šūviais, pratimai šaudyti į pasirodančius taikinius, atsižūrint į šaulio šaudymo klasę — 6 arba 8 šūviais.

279. **Mokomojo šaudymo atlikimas.** Kiekvienas šaulys šauda, bendra taisykle, iš šautuvo, duoto jam visai tarnybai. Išimtis iš šitos taisyklės leidžiama daryti tada, jei nuosavas šautuvas taisomas. Naudojantis svetimu šautuvu, šauliui turi būti leidžiama taikymo tašką surasti keliais bandomaisiais šūviais.

280. Blogai matą kareiviai šauda su akiniais.

281. Renkant dieną pratimams, reikia turėti galvoj, kad blogas oras kenkia, ypač pirmą sykį mokant naujokus. Greitai eiti vieną pratimą paskui kitą taip pat kenksminga, kaip ir ilga pertrauka. Varginantieji užsiėmimai prieš mokomąjį šaudymą neleistini.

282. Draudžiama stengtis siekti geresnių tariamų vaisių, duodant palengvinimų, pavyzdžiui: darant žymius taikiniuose, kadangi tai kenkia taisyklingai mokymo karo sąlygose.

Šaudykloje leidžiama pasitiesti šiaudų pintinių (matų) ir plūšų.

Per ruošiamuosius pratimus leidžiama nelabai patikimiems šauliams vartoti prietaisai, kontroliuojanti įsišaudymą, ir taikymo akinius; pagrindinius pratimus darant tai vartoti draudžiama.

283. Pratimas laikomas pabaigtu tik tada, kada keturi ar penki šūviai be pertraukos iššauti per vieną dieną (išimtis — mokiant greitai šaudyti).

284. Del šovinių pridėjimo nurodymą duoda kuopos vadas savo nuožiūra. Pridedamaisiais, lygiai kaip ir bandomiesiems šūviams, šoviniais galima užtaikyti be apkabų, bet šoviniai būtina įspausti į šovinių sandėlj.

285. Neleidžiama versti šaulius šaudyti vieną dieną daugiau, negu dviejuose pratimuose.

Lygiu būdu pertraukti sykį pradėtas pratimas galima tik labai įsikarščiaus šauliui arba ypatinguose atvejuose. Tačiau šauliui leidžiama nustoti taikyti ir palimti šautuvą prie kojos, kad nusiramines po kiek laiko vėl tęstų šaudymą.

Netikę šauliai turi vėl grįžti prie pradedamųjų šaudymo pratimų (204 ir 252 str.). Pirma negu jie vėl grįš prie pratimų šaudyti, kuopos vadas turi įsitikinti, ar jie pakankamai išlavinti priruošiamuose pratimuose.

286. Šauliai, pakartojamai neatlikę vieno ar kelių pratimų, turi tęsti mokymo kursą toliau.

Kada, pasibaigus visiems šaudymo pratimams, lieka šovinių perteklius arba šaudant galima numatyti ekonomija, — reikia mėginti atnaujinti pratimai, kurie pasiliko nepadaryti.

Jaunesniosios mokymo klasės šaulių negalima prileisti prie pagrindinių pratimų, kol jie bus išėję ruošiamojo mokymo pratimus. Kuopos vadas turi teisės ypatingais atvejais daryti išimčių.

k) Šaudymo metų tvarka.

287. Kasmet, prieš pradedant šaudymo pratimus, kuopos vadas primena karininkams ir moko tuos ka-

reivius, kurie šaudant eis ypatingas pareigas, šių taisyklių:

a) atsargumo, kurio reikia nelaimingiems atsiklaimams išvengti,

b) apie griežtas pabaudas už neteisingą taikinio skylių skaičiaus parodymą arba už neteisingą šaudymo išdavų rašymą.

288. Kiekvienoje kuopoje skiriamas tam tikras šaudymo puskarininkis, kurio pareiga yra laikyti neįduotus kareiviams ginklus, o taipgi sugražintus besigydančių ligoninėse, komandiruotų, paleistų atostogoms ir areštuotųjų, visus šaudymo vadovėlius, prietaisus ir šovinius.

Jis rašo kuopos šaudymo apyskaitą, tvarko šaudytų tūtelių (gilzių) rankiojimą ir tvarkingai skirsto darbininkus šaudymo laiku.

Šaudymo puskarininkui padėti skiriamas prateisęs rašyti eilinis šaulys.

l) Atsargos priemonės.

289. Susisiekimas tarp ugnies linijos ir patalpinimus rodančių žmonių (mosuotojų) gali būti tik tam tikrais įtaisytomis susisiekimo eigomis, jeigu jų (uždengtuose šaudyklų trobesiuose) nėra, tai keliais šalia šaudyklų.

290. Rėkauti kuriam nors tikslui šaudant draudžiama. Mosuotojams nieku būdu negalima kas nors pranešti balsu iš ugnies linijos.

Laikui sutaupyti, šaudančiai daliai su mosuotojais susižinoti vartojami vėliavėlių ženklai, parodyti 11 priedėly; mosuotojų uždangoje turi būti tų ženklų lentelės kopija.

Tiktai įsakius prižiūrinčiam šaudymą karininkui, leidžiama ženklais kas nors pranešti mosuotojams, jeigu mosuotojai, jei supras, atsako iškišdami rodyklę Nr. Yra naudinga sujungti telefonu ugnies linija su mosuotojų uždanga.

291. Visi šautuvai, esantieji šaudykloje, be tų, kurie yra šaudančios dalies rankose, turi būti atidaryti spynomis.

Užtaisytas šautuvas, net jei jis yra pastatytas ant atsargos, negali būti išleistas iš rankų: prieš tai būtinai turi būti iš jo išimtas šovinys ir spyna atidaryta.

Užtaisytas šautuvas arba šautuvas su atidara spygiu ir šoviniais sandėlyje paduodamas kitam pasakant „užtaisytas“.

292. Šaudymo metu šaudyklose negali būti leidžiama pratintis taikyti arba įsiremti; taip pat neleidžiama vienoje šaudykloje šaudyti nuo kelių atskirų ugnies linijų.

293. Vyresnysis kariuomenės viršininkas patikrina, ar nereikia ypatingų atsargos priemonių šaudykloje (postai pastatyti, uždrausti šaudyti gretimuose baruose, uždrausti kai kuriam laikui ieškoti kumpanų, kai kurie išėjimai uždaryti ir t.t.), ir kas reikia šaukti.

m) Priežiūra.

294. Kiekvienoje šaudykloje priežiūrai šaudant reikia:

karininko — šaudymui vadovauti,
puskarininkio — šauliui prižiūrėti,
grandininko — šoviniams išduoti,
raštinininko — šaudymo išdavoms rašyti.

Pržiūrintis personalas turi keistis kas 2—3 valandas.

Jei vienoje šaudykloje eina vienu metu kelių bataliono kuopų šaudymas, tai turi būti skiriamas dežuras iš bataliono, jei įvairių batalionų — tai dežuras iš pulko, o jeigu įvairių pulkų — tai dežuras divizijos.

295. *Karininkas* atsako už visą šaudymo eigą. Prieš pradėdamas šaudyti, jis patikrina šaudyklos tvarką, mosuotojų uždangos stovį, taikinius, įrankius ir atneštą šovinių skaičių. Stovį, kuriame jis būna, turi būti aiškiai matoma, ir padarytas mosuotojams ir raštininkui pastabas, jis liepia įrašyti į šaudymo knygą ir visa patvirtina savo parašu. Pastabų pakartojimą keičiant mosuotojus arba raštininką taip pat turi būti įrašytas. Pakeičiant karininką, puskarininkį ar grandinį, išduodantį šovinius, šoviniai turi būti atskaityti atiduodant.

296. Šaudymo metu svarbiausia karininko pareiga — duoti reikalingų šauliui nurodymų, prižiūrėti raštininkus ir mosuotojus.

Jeigu šaudoma per 300 m., tai mosuotojų darbas reikia sekti binokliu. Jeigu diena apsiniaukus ir binokliu negalima sekti mosuotojų — šaudymas atidamas.

297. Šaudymui pasibaigus, karininkas, pasiūlydamas eilę taikinių, sulygina skylių skaičių su paruoštuose šaudymo knygoje, daro tam tikrą pastabą, įrašo išpildytų sąlygų skaičių (žodžiais) ir išleistų šovinių skaičių, savo parašu patvirtina, o jei reikia, tai daro ir privalomas pastabas.

Sulyginti skylių skaičius su užrašytu skaičiumi galima ir šaudant, kad tuo būdu patikrintų mosuotojų

Kad būtų lengviau skylės apžiūrėti, nereikia vartoti smarkiai sušaudytų taikinių. Šaudyklose skylių užlipdyti reikia dažniausiai vartoti apskritos formos popierėliai, o taikinių dirbtuvėse, atnaujinant taikinių tinkamumą, visam skylių pločiui užlipdyti vartojami kertėtinės formos.

298. *Puskarininkis šauliams* prižiūrėti žiūri užtaisymą, šovinių išėmimą, atsargos pastatymą ir nuleidimą. Be to, jis seka mosuotojo ženklus. Jeigu karininkas pradėjo tikrinti raštininką, neįsakęs sustabdyti šaudymą, tai šaulio veiksmus prižiūri puskarininkis.

299. *Grandininkas, prižiūrintis šovinius ir jų išdavimą*, duoda šovinių sulig reikalu ir priima signalus nesunaudotus. Nė vienas šovinis neturi būti pamestas.

300. *Raštininkui*, šaudymo išdavoms rašyti, skiriama vieta ties karininku tokiu būdu, kad jis neklysdamas galėtų atskirti mosuotojo ženklus. Raštininkas atsidėjęs seka šituos ženklus ir įrašo rašalu ar rašaliniu paišeliu kiekvieno šūvio vaisius, šauliui pranešęs, į šaudymo knygos juodraštyje ir šaulių knyguose. Čia jis garsiai kartoja šaulio pavardę ir jo šūvio išdavą; pasitaikius, kai šaulio pasakymas nesutinka su mosuotojo ženklu, jis tuojau turi tai pranešti.

n) Taikinių tarnyba.

301. Kiekienoje šaudančioje grupėje turi būti taikinių tarnybai skiriamas vienas puskarininkis arba grandininkas priežiūrai ir trys darbininkai; jie turi keistis ne rečiau, kaip per dvi valandas.

Puskarininkis arba grandininkas yra mosuotojų vyresnysis, jis atsako už griežtą atsargumo priemonių

laikymą, už taisyklingą taikinių pastatymą, už teisingą šūvio išdavų parodymą ir už tinkamą skylių užlipdymą.

Ypatinga jo pareiga yra pabraukti skylės paimšeliu ir parodyti rodykle.

302. Taikinyi statomas stačiai, kad jis būtų perpendikuliarus (statmenas) šaudymo kryptims.

303. Pataikymo išdavus parodomos rodykle žiedo skaitmenim. Jeigu kulipka yra kliudžiusi linijai tarp dviejų žiedų arba skersų brūkšnių, rodomas aukštesnis skaitmuo; taip pat rodoma, kliuvus kulipka taikinio šoną. Nekliudymai ir rikošetų (atšokėlių) kliudymai rodomi rodyklės ženklais (mosuojant į šonus). Kliudžius rikošetui iš pradžių užlipdoma skylė.

304. Šaudyti pradedama tada, kada nuo ugnies linijos įsakyta arba duota sutartinis ženklas pradėti šaudyti ir taikinyi iškeltas. Nuo šio momento taikinyi baigiant šaudyti mosuotojams draudžiama pasirodyti šaudykloje arba nors kiek išsikišti iš už sienos, už dengiančios nuo ugnies linijos.

Kad nebūtų nelaimingų atsitikimų, draudžiama šaudant perstatyti taikiniai, nesinaudojant uždanga.

305. Jeigu ypatingais atvejais prireiks pertraukti šaudymą, tai iškeliamą rodyklė su ženklu + („kliudyta“) ir laikoma tol, kol į uždangą nuo ugnies linijos ateis puskarininkis (11 pried.).

Tiktai atvykus šitam puskarininkui leidžiama mosuotojams išeiti iš uždangų.

Sugrįžus puskarininkui, prižiūrintis šaudymą puskarininkas sprendžia, ar galima vėl tęsti ugnis. Nusprendus tęsti, statomas ženklas „ugnis“ (11 pried.).

306. Šaudymui pasibaigus įsakymas nuimti taikinius duodamas per kareivį, siunčiamą nuo ugnies linijos į mosuotojų uždangą.

Jeigu nutarta skylės rodyti ne kiekvienam šūviui, tai mosuotojams turi būti laiku apie tai pranešama.

307. Iš darbininkų vienas iškelia taikinį, kitas nustato ir nuima signalų rodykles, nurodant puskarininkui (grandininkui), trečias užlipdo skylę. Kaip tik taikinyi pakeltas, jie pasitraukia prie užpakalinės mosuotojų uždangos sienos.

308. Po pirmo šūvio (išskiriant greitą šaudymą) taikinyi paimamas į uždangą, prižiūrėtojas apžiūri skylę ir užbrėžia paimšeliu. Po to pranešami šūvio vaisiai, taikinyi vėl pakeliamas ir skylė uždenčiama rodykle. Rodyklė po kiek laiko paimama. Taip daroma po kiekvieno šūvio.

309. Mosuotojai būna ten, kur jiems parodo puskarininkis (grandininkas), prižiūrįs tvarką, ir tuo metu aprūpinami rodyklėmis.

310. Taikinių įtaisymas ir pakėlimo būdai šaudant į „pasirodančius taikinius“ turi būti pritaikinti prie mokomosios šaudyklos rūšies ir taikinių ypatybių.

Jei mosuotojų uždanga įkasta į žemes, taikiniai nuleidžiami paprastu būdu, praėjus paskirtam sekundų skaičiui. Jei uždanga dengta, nuleisti ir išskirti taikinyi reikia tam tikru prietaisu, veikiančiu iš uždangos. Mosuotojai turi būti aprūpinti laikrodžiu su sekundų rodykle arba sekundometru.

Vadovas (karininkas) ir mosuotojas puskarininkis visada už tai, kad taikinių pasirodymo taisyklės, reikalaujamos pratimuose, būtų išpildytos.

o) Ugnies linijos tarnyba.

311. Rūbų uniforma:

1. sargybos (juosiamasis diržas, šovininė, kepurė);

2. sargybos (kaip 1 p) su plieno šalmu;
3. žygio.

Pastaba. pėstininkams ir technikos kariuomenei: juosiamasis diržas, šovininė, plieno šalmas, kuprinė su 4 klg. naštos, milinė ir kiti tiliukas.

Šautuvo diržas palaidas.

Visuose šaudymuose šaudoma be užmautų durtuvių. Į kiekvieną šaudymą dalyviai imasi savo šaudymų knygeles, kurias jie atiduoda raštininkui prieš pradėdami šaudyti.

312. Šauliai vedami į šaudyklą ir atgal būtini komandomis.

Prieš išeinant į šaudyklą, tuojau prieš šaudymą ir pabaigus šaudyti reikia apžiūrėti šautuvai, ypač kreipiant dėmesio, kad vamzdžiai ir šovinių sandukai būtų švarūs ir juose nebūtų pašalinių daiktų. Šie reikalavimai pildomi kiekviename šaudyme, šaudant ar kaunamaisiais, ar nekaunamaisiais šoviniais.

313. Mokomosiuose šaudymuose patariama, kad vykus šaudyklon, perbraukti sykį vamzdis sausomis pakulomis tepalui nušluostyti; tai reikia daryti prieš apžiūrint šautuvus.

314. Šaudykloje komanda (pamaina), kuriai yra atėjusi eilė šaudyti, — paprastai ne daugiau kaip penki žmonės, — atsistoja, atidarius spynas, už kelių žingsnių nuo vietos, skiriamos šaudantiems, prieš taikinius.

315. Iš čia šaulys išeina, laikydamas šautuvą prie kojos, ir užima tokią padėtį, kuri yra nustatyta šitai pratimų rūšiai; užtaiso šautuvą nekomanduojamam, stoja parengtin (buožė prie dešinio šono, laisvas galis kaklo aukštyje) nestatydamas atsargos ir įsirengęs

užtaiso pilna apkaba, išskiriant greito šaudymo pratimus.

Jei šaulys nuleidžia šautuvą parengtin prieš iššovę, neturėdamas tikslo nueiti šonan, tai palieka šautuvą su atlaužtu gaiduku; priešingame atveju jis stato atsargą.

Iššovęs, jis tuojau vėl užtaiso, stato atsargą ir eina į šalį, jei nemano padaryti kelių šūvių vieno po kito.

316. Parodžius šūvio išdavas, šaulys praneša komandai, pasako savo pavardę ir eina užpakalin prie savo pamainos. Tuomet jau galima vesti kitas šaulys į šaudymo vietą.

317. Kai šaulys yra išleidęs paskirtą šovinių skaičių, tai jis nebeužtaiso, o išima tūtelę (gilžę) arba užtaiso, stovėdamas frontu į taikinį.

Sužinojęs galūtiną šaudymo išdavas ir gavęs atgal šaudymų knygele, jis praneša karininkui, kad yra baigęs šaudyti, ir priduria, ar išpildęs sąlygas, ar ne.

318. Bendrai, atlikdamas pagrindinius pratimus, (II klasės) šaulys gali, ir esant šaudymui su išdavų parodymu po kiekvieno šūvio, išleisti kelis šūvius vieną po kito, nenueidamas kiekvieną kartą į šoną. Mokomosiuose gi pratimuose (II klasėj), tai gali leisti karininkas ir tik ypatinguose atsitikimuose.

319. Neįskėlus, šaulys ima šautuvą parengtin ir laukia kelias sekundas, neatidarydamas spynos, kad neatsitiktų tęsiamasis šūvis, kuris galėtų sužeisti. Pakūi, pasukant šovinį vamzdyje, kapsulei duodama kita padėtis, uždaroma spyna, ir vėl nuleidžiamas gaidukas. Antru sykiu neįskėlus, šovinys dedamas į kitą šautuvą. Jei ir antrame šautuve šovinys ne-

jskels, nuleidžiant sykį gaiduką, tai laikomas „netinkamu“.

Jei šovinyš netelpa šovinio lizde dėl netaisyklingų dydžio, arba esti tūtelė (gilzė) sulamdyta arba pagardinta, arba nėra kapsulės ir t. t., toks šovinyš taip pat laikomas „netinkamu“.

Neįskėlimai ir netinkami šoviniai įrašomi į šaudymo sąsiuvinį ir kuopos šaudymo knygas.

p) Bandomieji šūviai.

320 Šaudymui vadovaujantis karininkas, kai blogas šaudymas užmetamas šautuvo ydoms, turi išleisti arba įsakyti išleisti kelius bandomuosius šūvius.

Bandomųjų šūvių išdavos turi būti įneštos į kuopos šaudymo knygą šalia pratimų, dėl kurių reikėjo daryti šitie šūviai.

r) Ypatingi pratimai.

321. *Karininkams.* Šaulius veikia ypatingai patraukiančiai ir pastūmi priekin šaudymo mokslą, jei karininkas gali dalyvauti šaudymuose ir būna kareiviams pavyzdys. Todėl karininkui turi būti duodama tobulintis šaudymo dalykuose ne tik paprastaisiais pratimais, bet dar ir kitais būdais.

322. Tam tikslui bataliono vadas gražiausiu metų laiku turi kuo dažniausiai žadinti visus karininkus pratintis, ypatingai tikrame šaudyme ir, vadovaudamas tiems pratimams, turi suteikti jiems laisvumo pobūdžio, pavyzdžiui: vartoja ypatingus tai-

klinius¹⁾, leidžia šaudyti iš savo ginklo, — kad sukeltų noro ir pamėgimo šaudyti ir nuolat eiti pirmyn šaudymo pasirengimas. Šovinių dalį, duodamų tam reikalui, jis gali perleisti kuopų vadams, kad jie atliktų su savo kuopų karininkais ypatingus šaudymo pratimus.

Batalionų pratimams galima įtaisyti atskiras šaudymų sąsiuvinys; į kuopų knygas šitie pratimai neįrašomi.

Ypatingi karininkų pratimai kuopose įrašomi tik į tam tikrus šaudymų sąsiuvinis.

323. Karininkams šaudant, visos priežiūros pareigos, mokomajam šaudymui privalomos iš 295 str., turi būti uždėtos tam tikslui paskirtam karininkui. Kiekvienas karininkas, vartodamas savo ginklą, atsako už tai, kad visi šaudymo tarnybos reikalavimai bus pildomi.

324. *Puskarininkams ir eiliniams.* Dalis šovinių ekonomijos, kuri prityrimu remiantis, turi likti mokomojo šaudymo metuose, maždaug jos pusė, gali būti sunaudojama kuopos vado nuožiūra ypatingiems pratimams, kuriuose tobulinama tikrai šaudyti.

325. Šitie pratimai tuo labiau pasiekia savo tikslo ir tuo stipriau patraukia domesį, juo mažiau jie yra panašūs į paprastus ruošiamuosius (renjamiuosius) pratimus arba į mokomojo šaudymo sąlygų kartojimą.

Dėl to tokiems pratimams labiausiai tinka *ypatingos rūšies taikiniai*, o taip pat *kovos pobūdžio taikiniai*.

326. Sąlygų nustatymas paliekamas kuopos vadui.

¹⁾ Pavyzdžiui, atskiros galvos, matomos tik labai trumpą laiką, pasirodęs plaštakas, priešo periskopas ir t. t.

Išdavos rašomos kuopos šaudymų knygos skiltyje „ypatingi šaudymai, kuopos vado sudaryti“.

327. Šaudymo mokymo produktyvumas pakils, jei šitas šaudymo skyrius bus pastatytas sporto pagrindais.

Mokytojas turi padaryti mokymą kiek galėdamas įvairesnį ir šituos užsiėmimus gyvesnius, kad kiekviename žmoguje sukeltų dėmesį ir pamėgimą šaudyti ir įdiegtų ambicijos jausmą.

Kaip sporto veikslas patariamai daryti šitokie pratimai:

- 1) taikymo pratimai,
- 2) akies pratinimas prie sunkių taikinių,
- 3) tolio sprendimas akimis (akimačiu),
- 4) kaunamasis vieno šaudymas,
- 5) skyrių šaudymo rungtyinės vienodos sąlygose,
- 6) šaudymų rungtyinės, dalyvaujant jose mažėjančioms nuo nuostolių (išvedant žmones) ir gretastovinčioms vienodos sudėties dalims (kaut. sk., būriams).

II SKILTIS.

a) Kaunamasis šaudymas.

328. *Kaunamasis šaudymas yra svarbiausia šaudymo mokymo dalis.*

Šitas šaudymas turi duoti progos, iš vienos pusės, *auklėti kiekviename žmoguje savarankišką šaulį, sugebanti savarankiškai ir apgalvojus veikti*, ir iš kitos pusės, *priręgti jaunesniuosius viršininkus valdyti ugnį* ir eiti savo pareigas visose ugnies kautynių sąlygose.

329. Kaunamasis (kovos) šaudymas apima vi-

nus veiksmus, kurių šaulys išmoko mokomajame šaudyme ir bendrame pasirengime kautynėms, ir duoda progos vartoti šituos veiksmus tokiose apystovose, kurios, kiek gali, labiau panašios į tikrų kautynių apystovas. Mokėti *valdyti šautuvus* visokiais būdais įsiremiant, *atsidėjus padaryti atskiras šūvis ir tvirtas noras pataikyti* į paskirtą taikinį — yra pagrindinės sąlygos pasisekimui turėti. Laikytis šitų sąlygų reikalauti reikia tokiu pat griežtumu, kaip ir apskritai *veikimo būdo, tinkancio tikrų kautynių sąlygoms*.

330. Šautuvų ugnies kautynės nulemiamos artimuosiuose atstumuose. Todėl pratintis kaunamai šaudyti ir reikia dažniausiai šituose atstumuose. Mokėjimas paleisti greitą ir taiklią ugnį duoda pasisekimą ugnies kautynėse. Lygiu būdu šaulys turi būti išmokytas bėgti atakon ir kautis atakuojant durtuvais ir rankinėmis granatomis.

Tačiau, taktikos apystovos gali pareikalauti kiekvienu metu paleisti ugnį vidutiniuose ir tolimuose atstumuose, kada atsiranda reikalas laimėti laiko, priversti priešą išsiskirstyti ir laikyti jį atstu nuo tam tikrų vietinių daiktų.

331. Taikos meto sąlygos padaro tai, kad atskiri kovos pratimų periodai praeina daug greičiau, negu tikrose kautynėse, ir kaunamai šaudant, gaunamas didesnis kliudymų nuošimtis, negu tai pavyktų gauti tokiose pat sąlygose tikrose kautynėse. Kad nesudarytų klaidingas supratimas dėl laiko, reikalingo ugnies viršui sudaryti, šito klausimo smulkmenos reikia nuodugniai išaiškinti viršininkams ir valdiniamis kareiviams.

332. Kaunamai šaudyti galima kiekvienu metu laiku.

Reikia dėti visos pastangos, kad pėstininkai turėtų pakankamai laiko išeiti kautynių tikrenybės dvasioje tokiai be galo svarbiai tarnybos šakai, kaip šaudymas kaunamaisiais šoviniais, ir kad jie galėtų išleisti visus pratimus mokymo būdu ir tinkamai dalyko esmei. Tam pirmiausia reikalinga taisyklingai ir gerai apgalvojus prisitaikinti prie vietos.

b) Mokymo eiga.

333. Kaunamojo, panašiai kaip ir mokomojo, šaudymo mokymas turi remtis rūpestingu vieno mokymo ir auklėjimu ir rimtu asmens darbu su kiekvienu mokiniu. Šitas mokymas turi būti laipsniškas perėjimas prie kautynių skyriaus, būrio ir kuopos mokymo.

Pratinant dalimis šaudyti ypatingas dėmesys reikia kreipti į jaunesniųjų viršininkų parengimą ugnį valdyti.

334. Mokymas surišamas su žiniomis, įgytomis einant šaudymo teorijos žinias, ir su praktikos žiniomis, įgytomis iš prityrimo mokomame šaudyme. Šaulys turi mokėti pritaikinti prie vietos jo įgytus įremties būdus, kad, sunaudodamas atramą kuogeriausiai sau prisidengti, padidintų šūvio tikrumą.

335. *Pratimai taikyti ir iširemti su visais taikliklio nustatymais* tinkamuose atstumuose, reikia daryti per visą tarnybą; čia reikia turėti galvoj pamokymas ir dėmesys ir neiššęsti šitų pratimų dideliu laikotarpiu.

Ypač reikia per išėtisus metus daryti pratimai taikyti į sunkiai išžiūrimus taikinius ir vietos ruožus, kautynių atstumuose, įvairioje vietoje. Tokiais pratimais galima ne tik žymiai patobūlinti matymas ir ga-

bumas suieškoti taikinius, bet ir patikrinti viršininkų ir žmonių dėmesys ir kautynių darbas pasinaudojant tam tikslui keičiamais taikiniai.

336. **Reikia labai vertinti greitumas ir teisingumas statant taikiklį, greitumas ir vikrumas įsiremiant ir stropiai šaudant įvairiose kūno padėtyse.**

337. Šaudyti kaunamaisiais šoviniais reikia pradėti tik tada, kada nuodugniu mokymu užtenkamai įskiepytas ugnies kautynių reikalavimų supratimas, ir viršininkai ir žmonės išmoko spręsti ir savim pasitikėti.

338. Pratimai su mokomaisiais ir nekaunamaisiais šoviniais yra labai reikalingas kaunamojo šaudymo priedėlis, nes, vartojant gyvus taikinius, tie pratimai gali būti ne tik visašališki ir įvairesni, negu pratimai su kaunamaisiais šoviniais, bet ir duoda, nesudarydami pavojaus apylinkei, laisviau sunaudoti esančią vietą, remiantis vien tik taktikos reikalavimais. Iš kitos pusės, tiktai pratimai su kaunamaisiais šoviniais duoda ugnies išdavų, iš kurių galima spręsti apie kautynių darbą; tiktai jie duoda prityrimo nurodymų, kaip tikriau nukreipti trajektorijų pėdas į taikinį ir patobūlinti šaudymo technika. Tiktai kaunamieji šoviniai sukelia mokytojuose ir šauliuose reikalingą nusijaudinimą, turintį taip didelės įtakos veiksmų pobūdžiui.

c) Kaunamojo šaudymo taisyklės.

339. **Kaunamojo šaudymo skyriai:** Kaunamasis šaudymas skirstomas į:

- 1) kaunamąjį atskirą šaudymą ir
- 2) kaunamąjį dalių šaudymą.

340. Kaunamasis dalių šaudymas skirstomas šiuos veikslus:

I. Kautynių sk. šaudymas.	{	1) grenadierių grandies šaudymas;
		2) grenadierių grandies šaudymas kartu su lengvojo kulkosvaidžio grandimi;
II. Būrio šaudymas.	{	3) būrio šaudymas,
		4) būrio šaudymas, padedamas sunk. kulkosv. ir minosvaidžių;
III. Kuopos arba eskadrono šaudymas.	{	5) kuopos arba eskadrono šaudymas,
		6) kuopos arba eskadrono šaudymas, bendrai veikiant minosvaidžiams ir sunk. kulkosvaidžiams;
		7) Kelių pėstininkų kuopų arba batalionų šaudymas kartu su minosvaidžiais ir artilerija. Toks šaudymas atlikti galima tik žiūrint, kaip parengta dalis ir kokios šaudyklos ypatybės.

341. **Kaunamojo šaudymo dalyviai.** Kaunamajame šaudyme dalyvauja su šautuvu kaip šauliai:

A. *Kaunamajame atskirame šaudyme:* visi be išimties jaunesnieji karininkai, viršilos, puskarininkiai ir kareiviai, darantieji mokomąjį šaudymą su šautuvu arba karabinu.

Rikiuotės dalių kuopų vadai, štabų ir komendantūrų karininkai su kuopų vadų ir jaunesniųjų karininkų teisėmis, puskarininkiai ir kareiviai būtinai turi dalyvauti metuose nors sykį kaunamajame atskirame šaudyme.

B. *Visuose dalių šaudymuose* (kaip 342 str.): visi be išimties kareiviai (be štabų ir komendantūrų kareivių).

C. *Viename dalies šaudyme:*

1. visi be išimties dalių jaunesnieji karininkai, viršilos ir puskarininkiai,
2. štabų ir komendantūrų karininkai su jaunesniųjų karininkų teisėmis, viršilos, puskarininkiai ir kareiviai (kiek leidžia apystovos).

342. Kaunamasis dalių šaudymas susideda:

- a) pėstininkuose: iš skyriaus, būrio, kuopos ir kelių kuopų šaudymo;
- b) raitininkuose: iš kautynių skyriaus, būrio ir eskadrono šaudymo;
- c) inžinerijos kariuomenėje: iš kautynių skyriaus, būrio ir kuopos šaudymo;
- d) artilerijos baterijose, ryšių ir susisiekimo kariuomenėje ir minosvaidžių kuopose: iš būrių šaudymo;
- e) kulkosvaidžių kuopose: iš būrių šaudymo.

343. **Kaunamojo šaudymo atlikimas.** Dalis, ligi būrio imamai, šaudu vadovaujama kuopos (eskadrono, baterijos) vado; kuopa (eskadronas) šaudu bataliono vado (kavalerijoje—pulko vado) vadovaujama.

Stambesnės dalys šaudu tik pėstininkuose, vadovaujamos pulko vado.

344. Kad įgytąja praktika galėtų naudotis ne tik šaudanti dalis, bet ir kitos, — kiek galėdami per skyrių ir būrių šaudymus turi būti akivaizdoje — savo kuopos (eskadrono) karininkai, puskarininkiai ir eiliniai; šaudant kuopomis — savo bataliono karininkai ir puskarininkiai būrininkai.

345. Apsivilkimo uniforma kaunamiesiems šaudymams ligi būrio imamai paskiriama kuopos (eskadrono) vado, šaudant aukštesniems vienetams — vyresniųjų viršininkų.

346. Pratimų būdas ir sudėtis turi būti paprasti, taikinių įtaisymas ir susatymas turi, kiek gali, labiau atitikti kautynių tikrenybei. Duodamas uždavini, šaudymo vadovas turi atsiminti paskirtą šovinių skaičių.

347. Šaudant dalimis, didesnėmis už kuopą, patariama skirti tarpininkai.

348. Šoviniams taupyti yra naudinga sustabdyti ugnis šaudant, kai tik bus pasiektas veiksmų suderinimas ir pabaigtas „įsišaudymas“; kliudomai šaudyti galima ir nepradėti.

Tuo pat tikslu dalys, manevruodamos kartu su šaudančia dalimi, bet pačios nedalyvaudamos šaudyme, gali šaudyti mokomaisiais arba nekaunamaisiais šoviniiais.

349. Šaudant kautynių skyriais arba būriais, reikia skirti puskarininkiai, o šaudant stambesnėmis dalimis karininkai visiems šaudančios dalies viršininko duotiems nurodymams surašyti.

Šitie užrašai reikalingi nagrinėjant šaudymą. Šaudymas nagrinėti reikia būtinai vietoje vyriausiam iš esančių viršininkų.

Tiktai negalint vietoje padaryti nagrinėjimo, jis atidedamas ir užrašai čia ypatingai reikalingi.

350. Įvertinant šaudymą, negalima imti dėmesio tiktai vienos taikinių kliudymo išdavos, bet dalies veiksmų ir viršininkų valdymo visuma; čia reikia reikalauti, kad visas šaudymas eitų tikrų kautynių apylostovose; niekad negalima leisti, kad patogesnėms

techniškoms šaudymo išdavoms gauti, būtų vartojamos priemonės, netinkančios kautynių tikrenybei.

351. Kuopose turi būti tam tikri kaunamųjų šaudymų sąsiuviniai, kuriems nėra bendros formos, bet iš jų užrašų turi būti matoma kiekviena šaudymo vieta, diena, šaudymo rūšis, atlikimo būdas, šuvių skaičius, atstumas ir taikiniai.

Kaunamai po vieną šaudant kiekvienas dalyvis rašomas pavarde.

Skyrių, būrių ir stambesnių dalių šaudymas apskaitomas, kaip nurodyta 17-e priedėlyje, prikergiant kliudytus rėžius (12 pried.).

Kuopos šaudymo knygoje, šaudymo lapuose žymima vieta ir diena, kuriose kiekvienas kareivis yra dalyvavęs kaunamajame šaudyme.

352. Jeigu aukštesnieji viršininkai nori patikrinti šaudymo mokymą, tai šaudant jie turi būti patys. Vien peržiūrėjęs kaunamojo šaudymo apyskaitą negalima daryti galutinų išvadų.

353. Kaunamasis šaudymas daromas šaudykloje, — bet leidžiant apystovoms dar geriau — laukuose. Naktį šaudyti galima tik šaudyklose ir ne toliau kaip per 150 mtr.

Šaudymo vadovas karininkas turi griebtis visų priemonių, kad apylinkės gyventojams nepasidarytų pavojaus.

354. Kaunamai šaudant ne šaudyklose, bet paprastoje vietoje, reikia turėti galvoje, kad nuo kietos arba įšalusios žemės gaunami rikošetai, kurie žymiai nukrypsta į šoną.

Per šaudymus apylinkėse turi būti pastatyta sąlyga, kad neatsitiktų nelaimės.

Pavojingas plotas šaudymo kryptyje reikia skaičiuoti arti 4300 m., o į šonus: į dešinį — 330 m. ir į kairį — 130 m.; šaudant iš sunkiųjų kulkosvaidžių „sS“ kulipkomis, pavojingas rajonas šaudymo kryptyje padidėja iki 5000 m., o į šonus — iki 1000 m.

355. Apsaugos žmonės turi stovėti nuošaliai nuo pavojingo ploto. Jie neturi teisės nieko leisti į uždraustą plotą, vartodami reikalui esant ir jėgą.

Vadovaujant šaudymui turi įsitikinti, kad sargyba yra pastatyta.

356. Mosuotojai ir darbininkai, nesant arti taikinių patikimų uždangų, išvedami iš pavojingo ploto už apsaugos linijos.

d) Atskiras kaunamasis šaudymas.

357. Atskiras (vieno) kaunamasis šaudymas prasideda netrukus po mokomojo šaudymo pradžios, II-ai šaudymo klasei — tuojau pradėjus pagrindinius pratimus¹⁾. Atskiras kaunamasis šaudymas turi būti einamas, kiek galint, per visus metus greta mokomojo.

358. Šių laikų pėstininkų kautynės dažniausiai virsta vieno prieš vieną kautynių eile. Todėl svarbu yra atskiro šaudymo mokėti. Per jį šaulys turi įprasti veikti kautynių apystovose, todėl jis reikia išlavinti tikslingiausiais būdais įsiremti, išrinkti teisingą taikiklį ir taikymo tašką, taisyklingai taikyti ir ramiai, bet griežtai, nuleisti gaiduką.

¹⁾ Kaunamųjų šaudymų pradžios laiką galutinai nustato šaudymo inspektorius, atsižūrėdamas į mokomojo šaudymo ruošiamųjų pratimų pakankamus vaisius.

Tuo būdu šaulyje sustiprinamas pasitikėjimas savim ir savo šautuvu. Atskiro kaunamojo šaudymo tikslas turi būti — išmokyti kiekvieną šaulį veikti savarankiškai, greitai ir prasmingai kiekvienoj kautynių padėty.

359. Kadangi kautynėse yra labai svarbu, kad atskiri šauliai mokėtų išmaningai ir suderintai veikti, todėl ir reikia, einant atskirą kaunamąjį šaudymą, šaulius pratinti suderintai keliese veikti.

360. Kuopos vadui būtinai reikia palikti daug laisvės, parenkant taikinius ir pritaikinant juos prie vietos. Pagrindinės svarbos dalykas — padaryti apystovas, kiek galint, panašesnes į karo apystovas ir tuo būdu sukelti domesį. Ypatinę dėmesį reikia kreipti į artimųjų atstumų taikinius, vartojant pasirodantčius trumpam laikui ir mažo dydžio (galvos dalis, ranka, delnas ir t. t.). Galima patarti vietai, kurioje daromas šaudymas, suteikti panašumo į šių laikų kautynių lauko apystovas, įvairiai iškasant duobes, griovius, pastatant sienas, tvoras, medžių liekanas ir t. t. laikas nuo laiko, keičiant vietas išvaizdą.

Kuopos vadas savo nuožiūra gali pasirinkti tuos pratimus:

Atstumas ligi taikinio metruose.	Skaičius ir pavidalas taikinių, skiriamų kiekvienam šauliui.	Sovinių skaičius	Sąlygos pratimams.	Reikia išpildyti.
Ne arčiau kaip 250 m.	1 krūtinės dydžio, pasislėpiantis per 1½ min., sukomandavus „šauk“.	5	Padarius arti 50 m. perbėgimą, su užtaisytu šoviniu šautuvu, per 1½ min. skaitant ir perbėgimą.	1 kartą kliudyti.

2. Ne arčiau kaip 250 m.	5 krūtinės dydžio, krintantieji, pastatyti per 10–20 m. frontu ir 80 gilumon.	5 Padarius arti 50 m. perbėgimą, su užtaisytu 1 šoviniu šautuvu, per 5 m., skaitant ir perbėgimą.	Kliudyti taikiniui.
3. Ne arčiau kaip 300 m.	Tas pat.	5 Tas pat, bet per 2 min.	Kliudyti taikiniui.
4. Ne arčiau kaip 250 m.	3 krūtinės ir 2 galvos dydžio, krintantieji, tokiam pat plote.	5 Tas pat, bet per 1½ min.	Kliudyti taikiniui.
5. Ne arčiau kaip 300 m.	2 krintantieji, galvos dydžio, pastatyti per 3 m. tarpelius.	5 Šaudyti iš 2 pozicijų, perbėgus per 50 m., išsyk šautuvus užtaisytas 1 šoviniu; nuo tolimosios pozicijos — 2 ir nuo artimosios — 3 šov.	Parmuoti 1 taikiniui.

I-ai grupei — 4 pratimai, o II ir III—3 pratimai.

361. Atskiras kaunamasis šaudymas reikalauja iš vadovujančio nepaprastų ypatybių.

Jis turi rūpestingai prižiūrėti šaulį, pamokyti jį nagrinėdamas jo pasielgimus ir atskirų šūvių išdava. Tam reikia, kad šauliai šaudytų vienas paskui kitą.

362. Šauliui duodama šaudyti arba prisitaikant prie vietos (pv. iš griovio, duobės, iš uždango nuo medžių ir p.) arba plikoje vietoje, bei einant (puolant arba traukiantis, bėgant, šliaužiant, paslaptom artinantis ir t. t.) ir į taikinius, pasirodančius vienas po kito įvairiuose atstumuose.

Čia reikia davinėti šaulių kautynių uždaviniai paprasti ir aiškūs — iš lauko sargybų ir postų tarnybos.

363. Reikia žiūrėti, kad, šaudant vėlesnės tarnybos žmonėms, taikiniai ir atstumai būtų ribose, kuriose galima kliudyti. Šaulys sprendžia atstumą, praneša jį, vadovui pataisius (jei tai pasiro-

dys reikalinga) stato taikiklį, išsirenka taikymo tašką ir šaudymą, taiko ir šauna.

Jei šaulys yra jau gerokai įgudęs, tai vadovas leidžia jam savarankiškai, pasirodžius taikiniui, elgtis, tik paskui nagrinėja atskirus jo veiksmus. Čia šaulys pats sprendžia, žiūrėdamas taikinio rūšies, ar jis turi, iš taikinio dydžio, tolio ir svarbumo, tuojau šaudyti, arba iš uždavinio prasmės turi pirmiau prie jo prisitarti ar, galop, turi laukti.

364. Kadangi įremtis sėdom II grupės sąlygose įvesta tik įgudusių šaulių klasei, o III grupei visai nenumatyta, tai šitas įremties būdas tų grupių šauliams turi būti padarytas mokymo dalyku, einant atskirą kaunamąjį šaudymą.

365. Be galo svarbu praktikoje mokyti atskiro kaunamojo šaudymo sutemoje, mėnesienoje, sniego atspindyje ir visiškoje tamsoje, naudojantis prožektoriais, šviečiamomis raketomis ir šviečiamais taikikliais. Įgudusieji šauliai gali vartoti šautuvus su prizminiais taikikliais.

Kiekvienas be išimties jaunesnysis karininkas, puskarininkis ir rikiuotės eilinis turi dalyvauti kaip šaulys nors sykį mokymo metuose tokiam šaudyme tamsumoje su šautuvu, karabinu arba lengvuju kulkosvaidžiu. Tai reikia įrašyti į šaudymo knygas.

366. Atskiro šaudymo galas yra pratimas vartoti pakaitom šautuvą, durtuvą ir rankinę granatą, o taip pat apibrėžto skaičiaus šautuvo granatas. Šaulys turi įsitikinti, kad šautuvus yra svarbiausias jo ginklas, kuris tik ypatingais atvejais gali būti sustiprintas arba laikinai pakeičiamas rankine arba šautuvo granata.

367. *Pratimų atlikimas.* Mokinių pamaina, iš eilės, tokio skaičiaus, kiek yra paruošta taikinių, (skaitant kiekvienam po vieną), susstatoma per 100 — 120 m. nuo didžiausios kraštutinės ribos, paskirtos pratimui. Čia mokytojas aiškina sąlygas ir pratimų tvarką. Jis sako išdalyti kiekvienam šovinius ir kiekvienam užimti išeities padėtį jam paskirtoje šaudyklos vietoje; šitos vietos turi būti pažymėtos aiškiai matomais daiktais (gairėlėmis, vėliavėlėmis, šakelėmis ir p.)

368. Kai viskas paruošta, mokytojas komanduoja pulti, parodydamas ribą, nuo kurios galima paleisti ugnį.

Mokiniai, priėję prie pažymėtos kraštutinės ribos, pratimų sąlygas atlieka savarankiškai.

369. Mokytojas turi tik įsižiūrėti į mokinių veiksmus, palikdamas jiems laisvę veikti savarankiškai ir tik pasibaigus šaudymui, daro jiems pastabų dėl padarytų netobulumų.

Sekdamas mokinių veiksmus, mokytojas tvarkingai ir taikinių rodymą. Jis turi atsiminti, kad, atskirai šaudant, bendrai mokytį keli žmonės leidžiama tik tada, kai nėra laiko ir vietos šitos rūšies užsiėmimams atskirai su kiekvienu mokiniu.

370. Pamainai iš eilės atlikus savo pratimus, mokytojas įsako pranešti kiekvieno mokinio šaudymo išdavas, ir jos įrašomos į apyskaitas; kartu ir parodo mokinio padarytas klaidas.

e) Kaunamieji dalių šaudymai.

371. Šių laikų kautynės, dėl ugnies stiprumo, verčia pėstininkus veikti išsiskleidus, atskiromis nedidelėmis grupėmis, prisitaikinant prie vietos. To-

del suderintai valdyti ugnis nėra galima. Taigi dažnai šaulys, būdamas dalies sudėty, bus verčiamas vienas veikti (kaip atskiras šaulys). Tačiau, kautynių veiksmų suderinimas neturi dėl to nusilpti. Tam tikromis kautynių valandomis ir prieš tam tikrus taikinius gali prireikti žymiam kautynių skyrių šautuvų skaičiui veikti suderintai ir sutartinai. Mokant kaunamojo dalių šaudymo reikia skaitytis su šitais dviem reikalavimais.

372. Kareivis, kaip atskiras šaulys, paprastai turi vartoti savo šautuvą kulkosvaidžių ugniai papildyti, ypač prieš taikinius, judančius ir labai sunkius kliudyti, bet, labiausiai, prieš atskirus taikinius, matomus tik trumpą laiką (šaudymas į pasirodančius taikinius).

373. Sutartinė dalies ugnis turi per kautynes uždavinį, ypač artimuosiuose atstumuose, papildyti kulkosvaidžių ugnį.

Kai kada kautynėse gali susidaryti tokia padėtis, ypač daugeliui kulkosvaidžių išėjus iš rikiuotės, kad ugnies kautynės eis beveik arba tik šautuvais.

Šautuvų ugnis negali lygintis savo išdavomis su kulkosvaidžio ugnimi ir tik ypatinguose atsitikimuose gali būti panaši į ją, bet tik tada, jei prieš o artilerija leis turėti tankią šaulių vilnij.

Sunku yra suderinant valdyti daugelio, išsklaidytų dideliais tarpekiais ir labai gilumon ešelonuotų šaulių ugnį. Paprastai, sutartiniam veikimui pavyksta sujungti tik nedidelis šautuvų skaičius. Su tuo reikia skaitytis jau taikos metu, o todėl reikia pratinti šaudyti smulkiomis dalimis, pradedant grandimis ir kautynių skyriais.

g) Pėstininkų ugnies kautynės (nusodintos kavalerijos) su jiems priskirtomis dalimis.

374. Ugnies kautynių tikslas, kartu veikiant ir priskirtoms dalims, būna: *puolant* — planingai klojant ugnį pirmyn, nuvalyti vietą mūsų pėstininkams žygiuoti; *ginantis* — kiek galint, dar prieš savo ginamąsias pozicijas sugniužinti puolančias priešos dalis.

375. Lengvieji ir sunkieji kulkosvaidžiai vaidina svarbiausią rolę pėstininkų ugnies kautynėse, nuvalydami kelią savo puolantiems pėstininkams, ir ginantis, naikindami puolantį priešininką.

Grenadierių grandys sudaro smogiamąją pėstininkų jėgą, baigiančią kautynes durtuvų smūgiu.

376. Kadangi pėstininkų ugnis pradeda daryti tikra tik vidutiniuose atstumuose (iki 800 m.), o grenadierių grandys turi būti laikomos lemiamajam smūgiui, kiek galint ilgiau, stipriausioje kautynių jėgoje, tai, bendra taisykle, pėstininkų ugnies kautynės pradedamos kulkosvaidžiais.

377. *Puolant, sunkiųjų kulkosvaidžių uždavinys* yra padėti ugnim tolimuosiuose atstumuose, padėti patraukti priekin lengvuosius kulkosvaidžius ir slinkti prieš link grenadierių grandims.

Ginantis — naikinti priešą jau jo išeities pozicijoje ir jam išsiskleidžiant, kliudyti jam pulti ir neleisti jam susitvirtinti vietoje.

Sunkieji kulkosvaidžiai geriausiai atlieka savo uždavinius iš sparninių arba pakilių pozicijų, taip pat šaudydami pro tarpus tarp grenadierių grandžių ir lengvųjų kulkosvaidžių.

Ypatingai žymiai gali pavykti šaudant iš uždengtų pozicijų, nes čia priešos artilerijai sunku paimti kulkosvaidžiai savo ugnį.

Vystantis priešos puolimui, sunkiųjų kulkosvaidžių uždavinys yra atkakliai priešintis lengvųjų kulkosvaidžių ir grenadierių grandžių puolimui, ir tuo pačiu laiku šaudyti priešos rezervus.

378. *Lengvųjų kulkosvaidžių uždavinys* yra, svarbiausia, šaudyti pasirodančius taikinius ir kulkosvaidžius ir, apskritai, tuos priešos pozicijų ruožus, iš kurių ugnis kliudo savo pėstininkams žygiuoti. Reikia pripažinti kulkosvaidžius geriausiai veikiant sparnuose.

Atakuojant, lengvieji kulkosvaidžiai, šaudydami pro atakuojančios kariuomenės tarpeklius arba slinkdami pirmyn, šaudė eidami. Įsiveržus į priešos pozicijas, lengvieji kulkosvaidžiai tuojau sudaro ugnies atsparos punktus, kad išlaikytų kas paimta ir padėtų šauliams.

Ginantis lengvieji kulkosvaidžiai yra svarbiausias pirmosios linijos ugnies ginklas. Jie turi šaudyti ligi paskutinio šovinio, net priešui pasirodžius sparnuose arba užpakalyje.

379. *Šautuvas* papildo kulkosvaidžių ugnį vieno šaulio, o reikale ir visos dalies ugnim. Vieno šaulio ugnis pirmiausiai turi būti nukreipta į sunkius taikinius, kurie galima sunaikinti tik labai taikliais šūviais, arba į atskiras priešos kautynių srities dalis, kurios negali būti šaudomos lengvaisiais kulkosvaidžiais iš jų vietos pozicijos, arba į taikinius, kuriems šaudyti toli pasislinkusios grenadierių grandys turi ypač patogias sąlygas. Dalių ugnis papildo kulkosvaidžių ugnį, kada kulkosvaidžių ugnies jėgos neužtenka.

380. *Kulkosvaidis* — *pistolietas* specialiai pri-
taikintas ūmiems artimųjų kautynių (kontratakų
apkasų kautynėse ir t. t.) uždaviniams.

381. *Minosvaidis* — galingas įrankis priešui nu-
stelbti. Jo nedidelis išsisklaidymas leidžia šaudyti tai-
kinius, esančius netoli nuo savo pėstininkų, prieš ku-
riuos artilerija negali veikti, nerizikuodama jų klu-
dyti. Su didžiausia nauda galima jie vartoti kulkosvai-
džių lizdams ir atsparos mazgams ardyti, o ypač prieš
priešo kulkosvaidžius ir minosvaidžius, šaudančius iš
uždengtų pozicijų.

382. Bendrą kautynių uždavinį išspresti, nau-
dojantis vienu metu visomis šaunamojo ginklo rūši-
mis, galima tik sumaniai naudojant visas ryšių prie-
mones. Todėl ryšiai turi būti atitinkamai įrengti.

383. Kad galima būtų apgalvoti visas begalines
kliūtis, kylančias šių dienų kautynių sąlygose, jaune-
snieji viršininkai visais būdais ir visomis išgalėmis tu-
ri stengtis, kad įvairios ginklų rūšys galėtų nekliudo-
mos bendrai veikti.

Kiekvienas grandininkas, o taipgi kiekvienas vi-
linis turi būti įsitikinęs, kad pavykti gali tik suderin-
tai veikiant visiems pėstininkų ginklų veikslams, vie-
nam tikslui pasiekti.

Kiekvienas be išimties karys iš savo vietos tur-
stengtis padėti suderintai bendrai veikti.

384. Del apystovų įvairumo, kuriose gali būti
kiekviena dalis veikdama kautynėse, o taip pat del
be galo įvairių kariuomenės gyvenimo ir mokymo
sąlygų — *nustatytų kaunamojo dalių šaudymo pratimū nėra.*

385. Kaunamojo dalių šaudymo pratimai orga-
nizuojami kiekvienos atskiros dalies viršininko nu-

žiūra. Čia visuose šaudymuose reikia išsemti, kiek
galint, visi karakteringiausi dalies ugnies pritaikinimo
kautynėse atsitikimai, kaip antai: šaudymas įvairiais
atstumais, atvirų ir paslėptų taikinių šaudymas, tankių,
retų, išsisklaidžiusių aikštėje ir vietą keičiančių taiki-
nių šaudymas, šaudymas iš uždengtų pozicijų, vasaros
ir žiemos šaudymas, nakties šaudymas su dirbtine
šviesa ir tamsumoje ir t. t.

386. Kaunamasis dalių šaudymas skiriamas *pri-
rengti jaunesniems rikiuotės viršininkams valdyti ugnį.*

387. Kad viršininkai turėtų progos įprasti val-
dyti savo dalies ugnį tikrų kautynių sąlygose, reikia
jems skirti tokio ilgio kautynių barai, koks reikalin-
gas dalies sudėčiai karo meto etatatais.

388. Kiekvienas pratimas turi būti sudėtas iš 2—3
atskirų arba sujungtų tarpusavy ugnies uždavinių, pa-
reinančių iš bendro taktiškojo sumanymo.

389. Kaunamųjų dalių šaudymų taikiniai gali
būti taikinių sustatymai, parodantieji priešo kautynių
sustato dalis (vilnys, paspirtys, rezervai, viršininkų
arba žvalgų grupė, postai, lauko sargybos, patruliai,
baterijos ir k.).

Taikiniai sustatomi atsižūrint į sumanymą ir
apystovas ir pritaikomi, panašiai į teisybę, prie vietos.

390. Pasislėpusio taikinio vieta ir ilgis galima
nurodyti apytikriai uždangos briauna; žymėti taikiniais
ar vėliavomis draudžiama. Jei toks taikinis yra už
šlaito, vadovas nurodo šaudančios dalies viršininkui,
kaip žvalgybos išdavą, kokiame maždaug atstume
nuo šlaito yra taikinis.

391. Bendras kaunamųjų dalių šaudymų vado-
vavimas ir organizavimas yra pulko vado pareiga.

Šaudymo metu jis turi duoti taktikos uždavinį, paskirti jo pradžia, valdyti taikinius ir dalis, manevruojančias kartu su mokoma dalim, sekėti mokomos dalies veiksmus ir taisyti klaidas; pasibaigus šaudymui, jis turi išnagrinėti šaudžiusios dalies veiksmus, išaiškinti šaudymo išdavas ir jas įvertinti.

392. Del vadovo pareigų sudėtingumo, jo žiniomis skiriami karininkai visiems dalies veiksmams ir jos viršininkų nurodymams surašyti, būtent:

- a) kokius taikinius dalis šaudė;
- b) kokie buvo duoti uždaviniai, šaudant į kiekvieną taikinį.
- c) šaudančios dalies sudėtis;
- d) kiek laiko dalis rengėsi ugnį paleisti nuo taikinio pamatymo arba parodymo ligi pirmo šūvio;
- e) kiek laiko buvo šaudomas taikynys, skaitant nuo pirmojo šūvio;
- g) išleistų šovinių skaičius;
- i) keli kiekvieno uždavinio taikiniai kliudyti;
- k) tikras atstumas ligi taikinių, į kuriuos buvo šaudyta.

III SKILTIS.

Patikrinamasis šaudymas.

a) Bendri nurodymai.

393. Patikrinamasis šaudymas daromas visoms trims grupėms.

Patikrinamasis šaudymas susideda iš patikrinamojo atskiro šaudymo mokomosiose šaudyklose ir iš patikrinamojo kariuomenės dalių šaudymo mokomojoje aikštėje. Abi patikrinamojo šaudymo rūšys einamos kasmet visose be išimties pėstininkų kuopose.

Apžiūrintieji viršininkai padaro trumpą kiekvienos kuopos apžiūros santrauką (patikrinamajam dalių šaudymui forma nurodyta 17 priedėly).

394. Aukštesniems viršininkams šitos žinios pristatomos tik gavus tam reikalui įsakymą.

b) Patikrinamasis atskiras šaudymas.

395. Uždavinius skiria pulko vadas; jie gali būti įvairūs atskiroms šaudymo klasėms, bet turi būti visiškai vienodi visoms kuopoms.

396. Patikrinamojo šaudymo diena ir vieta pranešama tik prieš pat šaudymą; šaudymo bandymai repeticijos tikslu draudžiami nuo sąlygų paskelbimo dienos ligi šaudymo pradžios. Dalys gauna kelių dienų laikotarpį, per kurį jos turi atlikti patikrinamąjį šaudymą. Tai daroma tuo tikslu, kad dalys galėtų nešaudyti nepatogiam ore. Pulko vadas turi pats vadovauti.

Vadovas pats atsako už tai, kad būtų laikomasi visų taisyklių (nesuinteresuoti rodytojai, karininkų kontroliavimas, užrašų patikrinimas ir k.), kad nebūtų netaisyklingumo, kurį gali padaryti šaudanti dalis ir rodytojai.

397. Visi jaunesnieji karininkai, viršilos, puskarininkai ir eiliniai, šaudymo dieną esantieji akivaizdoje ir kuriems liga ar kas kita nekliudo, privalo dalyvauti patikrinamajame atskirame šaudyme.

Ligonys, paleistieji atostogoms, komandiruotieji ir areštuotieji šaudyti sugrįžę į rikiuotę, pulko vadui įsakius.

Kulkosvaidžių viršininkai ir numeriai nuo 1 iki 4 atlieka patikrinamąjį šaudymą, šaudydami iš lengvojo kulkosvaidžio.

398. Darant atskirų kuopų (eskadronų, komandų) šaudymo santrauką, reikia imti dėmesin: šaulių skaičius, santykis tarp ankstyvesnės ir vėlybesnės tarnybos kareivių skaičių, įvairių šaudyklų ypatybės, o ypač taikinių matomumas (nušvietimas) šaudant; reikia įskaityti tarnybos ir stovėjimo (įgulos) sąlygas, ir tarp kitko, kaip dažnai tekdavo daliai eiti į sargybas.

c) Patikrinamasis dalių šaudymas.

399. Patikrinamasis dalių šaudymas daromas dalims ligi kuopos. Uždavinį kuopai duoda pulko vadas.

Sunkieji kulkosvaidžiai, minosvaidžiai, o sąlygoms leidžiant ir artilerija, pritraukiami dalyvauti patikrinamajame dalių šaudyme. Tokiuose atvejuose dėmesys labiausiai kreipiamas į visų priklausančių kuopos (eskadrono) vadui ginklų rūšių ir ryšių priemonių sutartinio veiksmo taisyklingumą, kad kautynių uždavinys būtų suderintai sprendžiamas.

IV SKILTIS.

Parodomasis šaudymas.

a) Parodomasis lauko karo taikinių šaudymas.

400. Parodomasis šaudymas į lauko karo taikinius daromas pulko mokomajame lauke; šaudymas tuo labiau pamoko, juo daugiau išleista šovinių. Visi karininkai, kiek gali, visi puskarininkiai ir eilinių dauguma turi dalyvauti kaip žiūrėtojai šaudyme. Išdavos turi būti praneštos visoms divizijoms

dalims. Išdavos, turinčios bendro įdomumo arba reikalaujančios tolimesnio nagrinėjimo, turi būti pranešamos aukštesniajai vadovybei.

401. Parodomasis šaudymas turi vaizdžiai parodyti šautuvų ir lengvųjų kulkosvaidžių ugnies veikimo stiprumą prieš lauko taikinius ir turi padėti išaiškinti ypatingai įdomius taktikos arba technikos klausimus, kaip antai: taikinių parinkimas, į kuriuos pirmon eilėn turi paleisti ugnį šautuvai, lengvieji ir sunkieji kulkosvaidžiai; slinkimas į priekį perbėgant arba bliuziant, po vieną arba grandžių ir kautynių skyrių dalimis; lengvųjų kulkosvaidžių persikėlimai, pasilikusių užpakaly dalių surinkimas ir jų puolimas, ugnies išsaurus taikinius paskirstymas tarp šautuvų, lengvųjų ir sunkiųjų kulkosvaidžių; ugnies veiksmas, vartojant 1 ir 2 taikiklius; šaudymas tamsumoje ir t. t.

b) Pramušamosios kulipkų jėgos vaizdavimas.

402. Šaudoma į žemę, į smiltis, į velėnas, į baltą žemę, į mėšlą, į sumindžiotą ir papurusį sniegą, į įvairius medžius, į sienas, į geležines lentas ir k. Čia šaulys turi įsitikinti, kokios priedangos reikia prieš priešų kulipkas.

403. Šaudant į daiktus, kurie skyla į skeveldras, mosuotojų negalima palikti ties taikiniais, o reikia nuvesti į užpakalį.

IV. SKYRIUS.

Atstumų sprendimas.

a) Bendri nurodymai.

404. Teisingai distancija spręsti yra pagrindinė sąlyga geram ugnies veiksmui gauti. Dažniausiai distancijos sprendžiamos akimis arba matuojamos.

405. Pratimai atstumą akimis spręsti ir matuoti daromi įvairioje vietoje. Atstumai sprendžiami kaip ligi vietos daiktų, taip ir ypatingai ligi kautynių pobūdžio taikinių (taikiniai arba kaip žygy apsirengę žmonės). Mokymui einant pirmyn, reikia labai žiūrėti, kad akių sprendimas ir matavimas būtų daromi tokioj kūno padėty, kuri reikalinga kautynių apstovose.

Visose taktikos pamokose ir šaudymo pratimuose reikia kreipti dėmesys į atstumų sprendėjų ir toliau matuotojų veikimą ir pasidaryti išvados iš jų veikimo.

Todel reikia, kad karininkai, puskarininkai ir eiliniai būtų tinkamai prirengti šioje srityje. Reikia taip pat daryti rungtynės (prizais) atstumams spręsti.

b) Atstumų sprendimas akimis.

406. Eiliniai turi būti išmokyti greitai ir patikimai akimis spręsti visus iki 800 m. atstumus. Karininkai, puskarininkai ir gabiausieji akimis matuoti eiliniai — ne mažiau kaip 12 žmonių kuopoje ir eskadrone, po

lygų kiekvienos tarnybos skaičių, turi būti išmokyti spręsti akimis atstumus pilno šautuvo taikiklio ribose.

407. Mokyti pradedama tuojau priėmus naujokus ir tęsiama per visą tarnybą.

408. Akimis sprendžiant, atstumai ligi taikinio žemės paviršiuje matuojami akimis, ir juo taikiniai labiau išsiskiria iš kitų daiktų, tuo lengviau rasti teisingas atstumus.

Čia be vietos ypatybių imama dėmesin šviesa, oras, dienos laikas ir taikinio dydis.

Dažniausiai atstumas, rastas sprendžiant akimis, būna mažesnis už tikrąjį, jei saulė stipriai šviečia, oras grynas, jei sprendėjas atsikusęs nugara į saulę, lygioje vietoje, ant vandens paviršiaus, jei dugnas (fonas) už taikinio šviesus, jei vieta nelygi ir atskiri nelygumai sprendėjui nepastebimi. Priešingai, skaičius, rastas akimis sprendžiant, išeina didesnis už tikrąjį, kada oras kruta, kada dugnas (fonas) už taikinio tamsus, atsigrįžus sprendėjui veidu į saulę, apsiniaukusiame ir miglotame ore, sutemoje, miškuotose vietose, ir jei priešas matosi tik dalinai.

409. Iš pradžių mokiniai turi gerai susipažinti su atstumais iki 400 m. Tam tikslui paženklinami įvairiomis kryptimis 100, 200, 300 ir 400 m. atstumai, kuriuos mokinys stengiasi įsidėmeti, kaip matų vienetų. Šiam dalykui patikrinti, mokytojas liepia mokiniui prieiti paskirtu atstumu ligi kokio nors daikto arba parodyti vietoje punktus, kurie yra paskirtame atstume nuo mokinio.

Toliau mokinys turi iš pažymėtų atstumų suprasti, kad kiekvienas atstumas atrodo tuo mažesnis, juo jis toliau.

410. Sprendžiant žymesnius atstumus, patariama, kad mokinys visą ilgį iš karto padalytų pusiau arba dalimis kuriais nors išsiskiriančiais vietos daiktai, o paskui spręstų kiekvieną dalį, sulygindamas ją su įsidėmėtais vienetais.

Kai kada būna naudinga iš pradžių nuspręsti, kokios atrodo didžiausios ir mažiausios ieškomo atstumo taikiklio ribos (t. y. ne didesnis už ką ir ne mažesnis atrodo šitas atstumas), paskui paimti vidutinį skaičių ir stengtis pataisyti gautą skaičių žiūrint į gautas kitais būdais išdavas.

411. Jeigu vieta ligi taikinio nevisur matyti, arba atstumai tenka spręsti dideliame lygiame plote, tai kai kada bus naudinga nukelti pradžios ir galo ieškomo tolio punktai į šoną, į medžių eilę, į girios kraštą ir t. t. ir daryti tolio sprendimas šitų daiktų tarpe.

Pratinant reikia taip pat turėti galvoje, kad būtų matuojami atstumai skersai ir įstrižai.

412. Tikras atstumas galima rasti tolimačiu ar matuojant virve arba žingsniais. Šitas tikslus skaičius čia pat vietoje pranešamas sprendėjui, kad jis pats galėtų patikrinti savo sprendimą. Čia naudinga, kad mokytojas atskirai išklausinėtų žmones, kuo būdu jie yra priėję prie to skaičiaus, kurį yra pasakę, kaip savo sprendimo išdavą, ir kuriais samprotavimais vadovavosi.

413. Visi žmonės turi sugebėti tikrai matuoti žingsniais nedidelius atstumus. Tam reikalui jie dažniais pratimais įvairiose vietose, matuodami žingsniais apibrėžtus atstumus, turi sau surasti skaičių dvigubų žingsnių 100 metrų tolyje.

414. Reikia laikyti atstumas teisingai akim iš-

spręstu, jei padaryta klaida ne didesnė kaip 10% tikrojo atstumo.

c) Atstumų matavimas tolimačiais.

415. Geri ir gerai naudojami tolimačiai yra labai svarbus įrankis tikram atstumui apibrėžti, kaip atakuojant, taip ir ginantis, o ypač kovojant prieš oro taikinius.

416. Visuose pratimuose ir apžiūrose reikia vertinti matavimo greitį ir tolio matuotojų veikimo būdus, žiūrint į tikras kauptynių apystovas. Turint daug laiko, naudinga patikrinti išdavas matuojant daug kartų.

417. Atstumų sprendimo mokymui vadovauja karininkas, tvirtai įpratęs vartoti tolimatį ir su juo elgtis. Mokymas eina per visus metus.

418. Iš kiekvieno naujokų šaukimo kiekvienoje kuopoje išrenkami iš akies matuotojų du sumaningi gerų akių kareiviai, kurie turi būti toliau mokomi veikti su tolimačiais. Leidžiant į atsargą, jų dokumentuose pastebima, kad jie mokėsi veikti su tolimačiais.

419. Kiekvienoje kuopoje visi karininkai ir du puskarininkiai turi būti tobūlai susipažinę su tolimačiu.

Mokymą sudaro:

1. tolimačio technikos aprašymas,
2. praktikos matavimas,
3. patikrinimas ir reguliavimas,
4. nešiojimo būdai,
5. elgimasis, laikymas ir valymas.

Karininkai ir labiau išsilavinę puskarininkiai turi žinoti nors tuos teorijos pagrindus, kurie yra vadovėliuose.

d) Tikrinamoji atstumų matavimo (sprendimo) apžiūra

420. Vieną kartą metuose pulko vadas turi apžiūrėti akies matuotojų, tolio matuotojų ir visų pulkininkų mokymą. Šitas patikrinimas yra kartu su egzaminas, kuris duoda geriausiems akių matuotojams vardą „Ilgudusieji akių matuotojai“.

421. Prieš pradėdant žiūrėti, jei yra reikalo, tolimiausiai patikrinami prižiūrint karininkui, gerai mokančiam elgtis su tais prietaisais. Atstumai ligi pasiskirtų taikinių turi būti matuojami kuo tiksliausiai.

422. Patikrinimas turi susidėti iš akies matavimo, sprendžiant keturius, griežtai priešingus atstumus ligi trijų pasirodančių pėstininkų taikinių ir ligi vietos daikto.

423. Vietos daiktas turi būti aiškiai akim matomas ir parinktas iš tokių daiktų, ligi kurių dar nebuvo matuota iš tos vietos, kurioje egzaminuojamas.

424. Gyvieji taikiniai — skyrius kautynių rinktinėje, arba būrys rezerve — sustatomi slapta ir pasirodo tik egzaminuojančio įsakomi:

- a) vilnis — 30 sekundų; žmonės padėtyje: dalis gulom, dalis stačiom ir klupsčiom;
- b) artimasis rezervas — 30 sekundų, žmonės padėtyje: dalis stačiom, dalis klupsčiom;
- c) tolimasis rezervas — 1 minutei, visi žmonės padėtyje stačiom.

425. Atstumui ligi vietos daikto spręsti duoda 1 minutę.

426. Egzaminuojamieji atstumus sprendžia padėtyje gulom; ligi tolimesnių taikinių, jeigu jie neįkankamai aiškiai matyti gulom, leidžiama atstumus spręsti klupsčiom ar net stačiom.

427. Sprendimo tikslumas turi būti toks pat, kaip praktikos akies sprendimo pratimus įvertinant, t. y. 10%.

428. Tikrinama šiuo būdu: žiūrint egzaminuojamųjų skaičiaus, jie skirstomi pamainomis po 5—8 žmones. Kiekvienam iš jų duodamas popieriaus lapelis, kuopos (eskadrono) vado pasirašytas, kuriame būna pažymėtas kuopos (eskadrono) numeris, egzaminuojamo kareivio pavardė ir vardas.

Kiekvienos pamainos žmonės sustoja per 5 žingsnius vieni už kitų.

Paskui tikrintojas iš anksto nustatytu ženklu, įsako pasirodyti vienam iš taikinių. Kiekvienas iš egzaminuojamųjų sprendžia atstumą ligi jo ir sprendimą įrašo į lapelį. Tuo pat būdu parodomi kiti eilės ir kiti taikiniai. Pasitarti ir kugždėtis neleidiama.

Kitos pamainos taip statomos, kad jų žmonės negalėtų matyti taikinių ir iš anksto rasti ligi jų atstumus.

Pirmai pamainai baigus spręsti, tikrintojas atima lapelius įsako nuvesti pamainą į šalį ir ta pačia tvarka tikrina kitas pamainas, keisdamas taikinių pasirodymo eilę.

Tikrinimui pasibaigus, kiekvieno kareivio atstumo sprendimo išdavos įvertinamos.

429. Tie kareiviai, kurie teisingai nusprendė akim matyti keturius atstumus, gauna ilgudusių matuotojų vardą, jeigu jie dar:

- a) tais pačiais metais atliks visus paskirtus (ne mažiau kaip 12) praktikos pratimus atstumams akim spręsti;

ir b) jeigu jie kartu yra ir tolimatininkai, t. y., tai visi tinkamai darbuojasi su tolimačiu.

430. Įgudusio akies matuotojo vardas duodamas pulko įsakymu.

431. Be tokio būtino mokymo atstumus akimis spręsti, visi aukštesnieji rikiuotės viršininkai peržiūrėti mokymo akim spręsti sėkmingumą ir kiekvieną kartą tikrindami dalyje šaudymo mokymą.

Tikrinamojoje apžiūroje tikrinami keli karininkai ir keli kareiviai ne tik iš akies matuotojų skaičiaus, bet ir iš kitų, kuriems duodama spręsti atstumui ne toliu kaip ir ligi gyvų taikinių, ir ta pat tvarka, kuri yra nustatyta akies matavimo tikrinimui, pulko vadui tikrinant (420—421 str.).

Darant bendrą tikrinamojo sprendimo vaisių išvadą, imama dėmesin ne tik kiekvieno sprendimo tikslumas, bet ir greitumas.

432. Tolimatininkai tikrinami kaip ir akies matuotojai.

V. SKYRIUS.

Šaudymo ir akies sprendimo pažymėjimo ženklai.

a) Bendri nurodymai.

433. Sudominti šautuvų, karabinų ir kulkosvaidžių šaudymu skiriamos šios dovanos:

- ženkleliai įgudusiems šauliams ir kulkosvaidininkams;
- garbės prizai;
- šaudymo prizai.

434. Sudominti užsiėmimais atstumus akimis spręsti skiriamos šios dovanos:

- kareiviai, atlikę tam tikras sąlygas, gauna „įgudusio tolimatininko“ vardą ir
- įgudusieji tų metų tolimatininkai, atlikusieji tam tikras akies sprendimo rungtynių sąlygas, gauna prizus.

435. Šaudymo ir akies sprendimo dovanos skelbiamos dalies įsakyme ir įrašomos į karininkų ir kareivių tarnybos lapus.

b) Ženkleliai šauliams ir kulkosvaidininkams.

436. Ženklelis už pavyzdinę šaudymą būna dviejų rūšių — antrosios ir pirmosios.

Pastaba: Antroji ženklelio rūšis nenuimama gaunant pirmąją, bet nešiojama apačioje po pirmąją rūšimi.

437. Apdovanoti pirmąja pasižymėjimo ženklelio rūšim rungtynėse nebedalyvauja.

438. Apdovanoti ženkleliu už pavyzdinę šaudymą, jo nebepraranda.

439. Teisė nešioti pavyzdingo šaudymo pirmos rūšies ženklelį lieka ir pakeliant į karininkus. Ženklelis lieka tokio pat piešinio, tik trečdaliu sumažintas.

440. Šaulių ir kulkosvaidininkų ženkleliai vienodi.

441. Turintieji antrąją rūšį už šautuvo arba karabino šaudymą, jei atlieka sąlygas lengvojo arba sunkiojo kulkosvaidžio šaudymo ženkleliui gauti, gauna pirmąją rūšį, ir priešingai.

442. Kasmet kiekviena kuopa, eskadronas ir apskritai rikiuotės dalis gauna ženklelių dešimčiai nuošimčių savo etatų sudėties. Komendantūrų ir štabų komandos ir kitos nerikiuotės dalys, išėjusios mokomojo šaudymo kursą, gauna ženklelių 5 nuošimčiams savo etatinės sudėties.

Likus penkiems ar daugiau žmonių, pridedama dar vienas ženklelis.

Minosvaidžių kuopose duodama ženklelių tik 4% etatų skaičiaus.

443. Paskirti kuopai ženkleliai proporcingai skirstomi tarp šautuvo šaulių ir kulkosvaidininkų.

444. Ženkleliai skirstomi tarp įvairių šaudymo klasių, proporcingai jų sudėties skaičiui.

445. Ženklelį gauna už pavyzdinę šaudymą tie šauliai (kulkosvaidininkai), kurie yra išpildę visas jų klasės šaudymo sąlygas ir pasirodę geriausi. Svarstant, kas turi gauti už pavyzdinę šaudymą ženklelį, imama dėmesin skaičius šovinių, išleistų pagrindiniuose pratimuose, kliudžiusių kulipkų skaičius, o jei klu-

dymų skaičius lygus — akių suma. Jei ir akių sumos lygios, tai pakartojami kurie nors šaudymo pratimai.

446. Jei pasirodytų, kad skaičius šaulių, atlikusių visas savo klasės šaudymo sąlygas, yra mažesnis negu šitai klasei ženklelių skaičius už pavyzdinę šaudymą, tai liekančius ženklelius galima atiduoti kitai aukštesnei klasei. Tačiau, iš vienos kuopos (eskadrono) į kitą liekantieji ženkleliai neduodami.

447. Gautas ženklelis skelbiamas dalies įsakyme duodamas tam tikras liudymas, pulko vado pasirašytas.

Į atsargon leidžiamųjų knygeles įrašomos ir žinios apie turimus ženklelius.

c) Garbės prizai.

448. Į rungtynes garbės prizai gauti leidžiami tik karininkai, o iš kareivių tik įgudusieji šauliai, gausieji ženklelius.

Rungtynės daromos atskirai karininkams ir ginčiotiems šautuvais (karabinais) kareiviams ir kulkosvaidininkams.

449. Rungtynės būna vieną sykį metuose. Laikas rungtynėms daryti skiriamas divizijos vado nuostata, mokomojo šaudymo kursui pasibaigus ir apdovanojusi įgudusius šaulius ženkleliais.

450. Visiems divizijos karininkams skiriamas vienas garbės prizas: laikrodis ar revolveris, kardas ar binoklis su parašu.

451. Rungtynės daromos gerame ore.

452. Garbės prizas kareiviams — laikrodis su parašu.

Skaičius garbės prizų divizijos kareiviams skelbiamas įsakyme kariuomenei, atsižūrint į etatus.

453. Asmuo, jau kartą gavęs garbės prizą, galintis tolimesnėse rungtynėse dalyvauti garbės prizai gauti.

454. Karininkai ir šauliai šaudo iš savo šautuvų. Kulkosvaidininkai šaudo iš savo kulkosvaidžio.

455. Šaudymo rungtynių sąlygos karininkams ir kareiviams, ginkluotiems šautuvais ir karabinais:

Žieduotas taikiny su 24 žiedais, atstumas 150 mt., reikia paleisti 5 šūviai, stačiom iš rankų; prieš pradėdam šaudyti leidžiama paleisti vienas bandomasis šūvis, bet šaudantis turi apie tai iš anksto pranešti.

Lengvųjų kulkosvaidžių sąlygos nurodytos mokyme šaudyti iš lengvųjų kulkosvaidžių.

456. Garbės prizai duodami išmušus 100 akių. Sprendžiamosios reikšmės turi išmuštųjų akių suma. Jei suma vienoda — šaudymas pakartojamas.

457. Neįskėlimas laikomas paleistu šūviu tada, jei apie jį nepranešta rungtynių vykdytojui.

Kulipkos, kliuvusios į taikinį rikošetu, laikomos pro šalį pralėkusiomis.

Jeigu kurio nors rungtynių dalyvio taikinyje pasirodytų daugiau kaip 5 kulipkos, tai jis pakartoja šaudymą, o pirmo šaudymo išdavos neskaitomos.

458. Gavusių garbės prizus asmenų vardai skelbiami divizijos įsakyme ir šitos žinios įrašomos į tarnybos lapus. Prizai įteikiami atitinkamoje išskirtinėje mėje. Kuopų, eskadronų ir komandų butuose gavusių garbės prizus vardai įrašomi į tam tikrą garbės lentą.

d) Šaudymo prizai.

459. Kiekviena kuopa, eskadronas ir apskritis kiekviena dalis ir komanda, išėjusi per metus mo-

komajį šaudymą, gauna kasmet tam tikrą pinigų sumą prizams pirkti.

Šešta šitos sumos dalis skiriama puskarininkiams, o kita — eiliniams.

460. Už šią sumą kuopos, eskadronai ir komandos įsigyja prizų, kad per metus galėtų surengti keletą prizų šaudymų. Šitie prizų šaudymai turi turėti sporto pobūdžio ir sukelti domesį ir pamėgimą šaudyti. Ginklus (šautuvą, karabiną, kulkosvaidį, kulkosvaidį - pistoletą ir pistoletą), atstumus ir sąlygas skiria kuopos vadas.

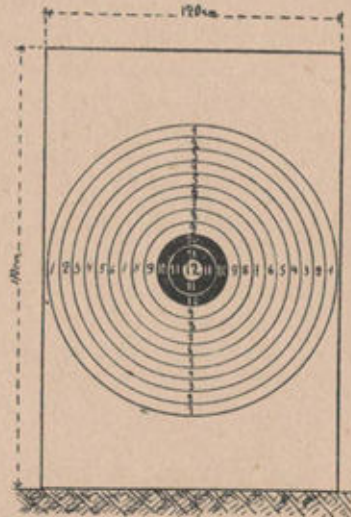

VI. SKYRIUS.

Taikiniai.

461. Taikiniai daromi iš kartono ar audeklo, taikinių rėmai iš medžio; kartono taikiniai gali būti išlipdyti popierium, o audeklo taikiniai turi būti išlipdyti popierium. Popieriniai taikiniai galima užlipdyti ant medinių skydų.

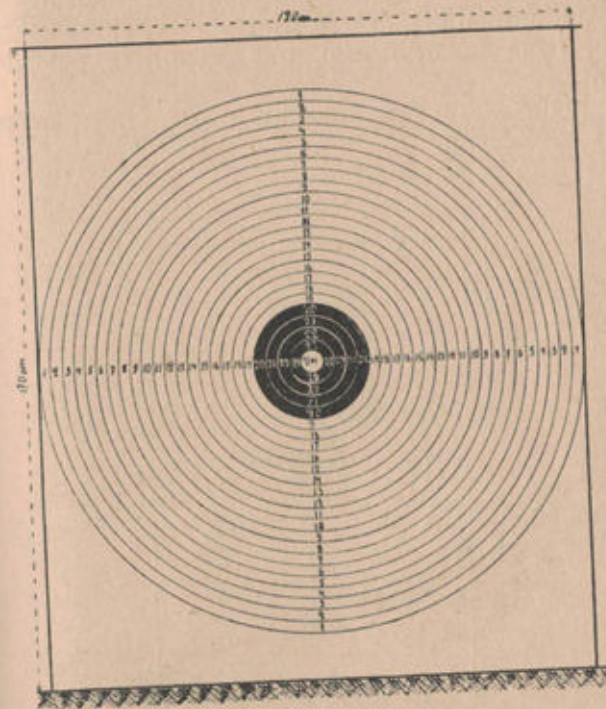
462. Žieduotas taikiny (46 brėž.) — baltas, aukščio — 170 cm., pločio — 120 cm., iš taikinio

46 brėž.

centro nubrėžta 12 žiedų ir jie pažymėti skaičiais nuo apskritimo į centrą, nuo 1 iki 12. Dvylikto žiedo radius būna 5 cm., kitų radius didinamas 5 cm. 10 ir 11 žiedai užbraukiami juodai ir kartu su 12 - ju sudaro taikinio obuolį.

463. Žieduotas taikiny (47 brėž.) su 24 žiedais, vidurinio žiedo radius (24-jo) turi 2,5 cm.,

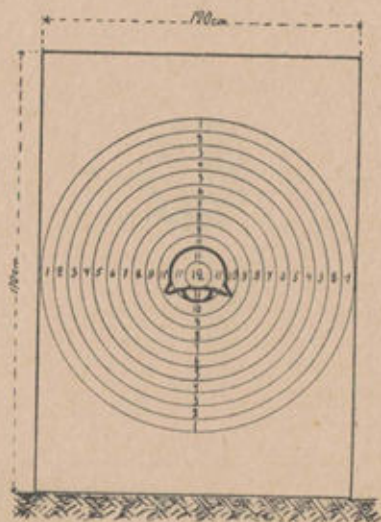
47 brėž.

kitų žiedų radijai didinami 2, 5 cm.; taikinys vartojamas prizu šaudymams.

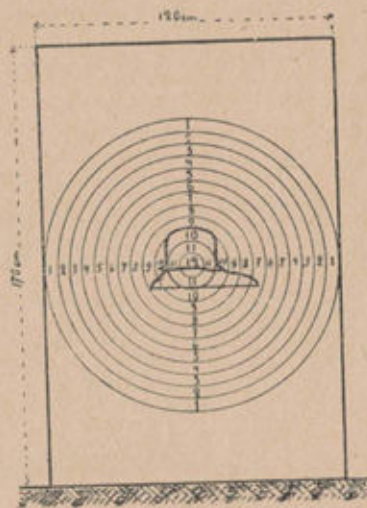
464. *Žieduotas galvos taikinys* (48 brėž.) Pilkos arba smėlio spalvos. Žiedų didumas ir jų paskirstymas toks, kaip ir žieduotame taikinyje; į taikinio vidurį įlipdomas galvos taikinys (veidas raudonai durpinis, šalmas — pilkai melsvas, krūtinė—slepamosios spalvos) taip, kad jo vidurinė linija sutaptų su vidurine vertikale taikinio linija, o apatinis ir viršutinis kraštas siektų 10-tą žiedą; žiedai nubrėžiami ir per galvos taikinį.

Figūros dydis: aukščio — 20 cm. didžiausias plotis — 22 cm.

48 brėž.

465. *Žieduotas krūtinės taikinys* (49 brėž.). Vietoj galvos taikinio prilipdomas krūtinės taikinys, viršutinis jo kraštas sutampa su 10 žiedu, o apatinis — su 11.

49 brėž.

Figūros dydis: aukščio — 25 cm., didžiausias plotis — 42, 5 cm.

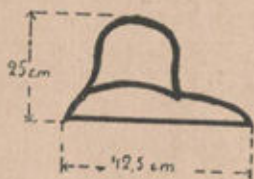
466. *Galvos taikinys* (50 brėž.).

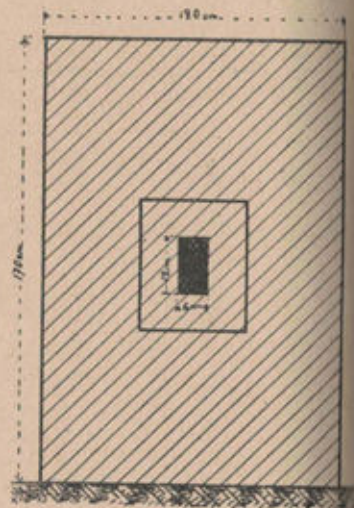
50 brėž.

467. Krūtinės taikinys (51 brėž.).
 468. Taikinys — šaudymo anga, pilkos spalvos (52 brėž.).

51 brėž.

52 brėž.

VII SKYRIUS.

Šovinių normos.

469. Bendras šovinių skaičius, kurį gauna mokytiis kuopa, eskadronas ir t. t., skelbiamas kasmet dalies įsakyme iš etatų ir apskaičiuojant šitaip:

	Šauliui pės- tininkui (be lengv. kulksv. s. kulkosv. ir minosv. kuopų kareivių).	Raitininkų, inžinerijos šauliui ir kul- kosvaidinin- kui.	Artilerijos, ryšių, susisie- kimo, mino- svaidžių kuopų, štabų ir komendantū- rų komandų šauliui.
	I grupė.	II grupė.	III grupė.
Mokomajam ir prizų šaudymui, kuopos vado ir aukštesnių viršininkų paskirtiems pratimams, iššaudyti ir bandomiems šūviams	105	80	45
Kaunamajam atskiram šaudymui	20	10	10
Kaunamajam dalių šaudymui	50	20	10
Viršininkų žinioje:			
a) pulko arba atskiro bataliono vado	5		
b) bataliono vado	5		
Patikrinamajam atskiram šaudymui	5	5	5
Patikrinamajam dalių šaudymui	10	10	10
Iš viso	200	125	80

Šaudymo Statutas.

Kadangi štabų ir komendantūrų kareiviai neina kaunamojo dalių šaudymo, tai jiems duodama po 60 šovinių.

470. Be to, kiekviena pėstininkų ir inžinerijos kuopa ir kiekvienas eskadronas gauna priedo:

a) mokomajam šaudymui — 500 šovinių;

b) ypatingiems karininkų pratimams — 300 šov. Kiekviena ryšių ir susisiekimo kuopa gauna priedo — 200 šovinių.

Iš bendro skaičiaus šovinių kaunamajam dalių šaudymui turi būti išleista I-je grupėje:

1) $\frac{1}{6}$ viso skaičiaus — didesnių už kuopą dalių šaudymui,

2) kiti paskirstomi bataliono vado nuožiūra šaudyti grandim, kautynių skyrium, būriui ir kuopa.

II grupei paskirtus kaunamajam šaudymui šovinius skirsto pats pulko vadas (kavalerijoje), bataliono arba tolygios dalies vadas tarp grandies, kautynių skyriaus, būrio ir eskadrono (kuopos) šaudymų.

III grupėje šoviniai skirstomi dalies vado tarp grandies, kautynių skyriaus ir būrio šaudymų.

Einant kaunamąjį atskirą šaudymą, taupyti šoviniai draudžiama.

Šoviniai davinėti į kitas kuopas irgi draudžiama.

VIII SKYRIUS.

Šautuvų išaudymas.

471. Šaudymo sėkmė žymiai pareina nuo taisyklingo šautuvų išaudymo. Todel į jų išaudymą reikia kreipti labai daug dėmesio.

Iš išaudymo turi paaiškėti: ar normali vidurinio pataikymo taško padėtis ir ar galima pasitenkinti kludymo tikrumu šaudymo sąlygoms išpildyti.

472. Ginklas gali duoti normalę vidurinio kludymo taško padėtį ir patenkinantį kludymo tikrumą, jeigu jis tinka išaudymo sąlygoms.

473. Šautuvai, kurie netinka išaudymo sąlygoms, negali būti vartojami mokamajam šaudymui; jie atiduodami dalies ginklininkui, kuris turi pašalinti šautuvo trūkumus.

474. Išaudymas turi būti atliekamas įgudusių šaulių, prižiūrint kuopos vadui ir akivaizdoje šaulių, kurių yra šautuvai, ir ginklų meistro, kuris vadovauja šautuvų taisymui.

475. Šauliai, kurie išauda šautuvą, turi ne tik patikimai ir taisyklingai šaudyti, bet lygiu būdu negali turėti jokių taikymo savotiškumų, pavyzdžiui: taikyti su dideliu arba mažu sargu, per daug laisvai įsiremti į petį ir t. t.

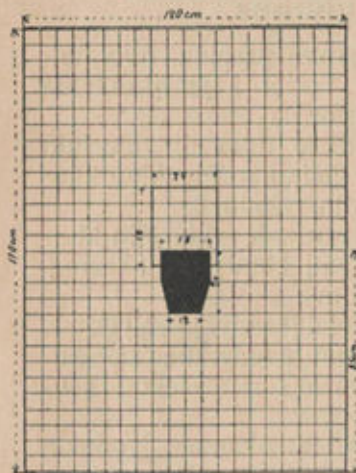
Ne kiekvienas geras šaulys tinka šautuvams išaudyti.

Rinkti išaudytojas reikia su didžiausiu rūpestingumu. Išaudymui numatytieji turi būti pirmiau iš-

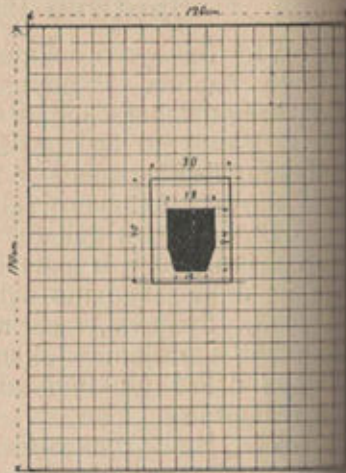

bandyti ir iš kandidatų, pasirodžiusių tinkamiausiais, išrenkami įšaudytojai.

476. Įšaudoma tylią ir nelabai saulėtą dieną į tam tikrą įšaudomąjį taikinį (šautuvams — 53 brėž., karabinams — 54 brėž.), 150 m. atstumu nuo

53 brėž.

54 brėž.

nejudančio suolo su staliu. Stalis turi būti palinkęs į šaulio pusę. Suolas tokio aukščio, kad šaulio sėdinčio apžergus suolą, kojos tvirtai įsiremtų į žemę. Ant staliu dedamas maišelis (krepšys) su smiltimis, ant kurio dedamas šautuvas. Saulėtą dieną ant staliu daromas stogas.

477. Įšaudoma trimis kulipkomis. Šautuvo taikiklis — 400 m., karabino — 300 m. Taikymo taškas — po juodu inkaru. Šautuvas patenkinamai muša, jei

visi trys šūviai yra kluvę į keturkampį ir įeigu aukščio ir šonų išsisklaidymas ne didesnis kaip 20 cm., o karabino — ne didesnis kaip 25 cm. (vertikalis ir horizontalis atstumas nuo vienos ligi kitos skylės vidurio). Kiekvieno atskiro šautuvo kluudymų išdavas įrašo puskarininkis ties taikiniu į įšaudymo lapelį (sumažintas taikinio paveikslas 1 : 10); be to įrašoma šaudymo diena, šaulys ir šautuvo skaitmuo.

Įšaudymo lapeliai laikomi tais ir kitais metais, ir, kai reikia, apžiūrint ginklus parodomi.

478. Šautuvai, netinkantieji šitoms sąlygoms, atiduodami ginklų meisteriui kartu su įšaudymo lapeliais.

Šautuvai netinką įšaudymo sąlygoms, neturi būti vartojami šaudymo tarnybai.

479. Šautuvai, kurių įšaudant pramuštos skylės tinkami, net įeigu išsisklaidymai ir kluudymo taškas būtų tokie, kokių reikalaujama.

IX SKYRIUS.

Saudymų knygos ir šaudymų apyskaita.

I SKILTIS.

Šaudymo knygos.

480. Kiekvienoje kuopoje (eskadrone, komandoje) yra kuopos šaudymo knygos, pilno lapo formato ir skirstomos į šiuos skyrius.

I dalis — šautuvų ir karabinų šaudymas,

II dalis — lengvųjų kulkosvaidžių šaudymas.

III pistolietų ir kulkovaidžių — pistolietų šaudymas.

Leidžiama 2 ir 3 dalys išskirti į atskirą knygą.

1 dalis susideda iš:

1) visų karių abėcėlės sąrašo, atsikirai kiekvienai šaudymo klasei, o kiekvienoje klasėje surašomi abėcėlės tvarka einant vyresniškumu:

a) kapitonai, (jei nėra vyresniųjų)

b) vyresnieji leitenantai ir leitenantai,

c) viršilos ir puskarininkiai,

d) eiliniai;

2) šautuvų (karabinų) sąrašas, laikantis skaitmenų eilės, su pavardėmis jų, kuriems jie yra išduoti, nurodant jo šaudymo lapą; pastabų skiltis;

3) Šaudymo lapai (13 pried.) tokia pat tvarka, kaip ir klasių abėcėlės sąrašuose;

4) šaudymo dienų ir išleistų šovinių žinios (14 pried.);

5) esamųjų šovinių skaičius ir pajamos (15 pried.);

6) šaudymų apyskaitos (16 pried.).

Kuopos šaudymo knyga išduodama iš pulko kancelerijos, suvarstyta ir su pulko antspaudu.

Kuopos šaudymo knyga laikoma 3 metus.

Štabai ir komendantūros turi tokias pat knygas.

481. *Sutartiniai ženklai šūvių išdavoms parašyti:*

a) žieduotame, žieduotame galvos ir žieduotame krūtinės taikinyje — kliudymai žiedų vidury žymimi skaičiais nuo 1 iki 12, kliudymai šalia žiedų žymimi pliusu (+); parodyti, į kurią žiedo vietą pakliuvo kulipkos, ties skaičium statomas taškas (pv. 9' parodo, kad kulipkos kliudyta į viršutinę žiedo dalį; 2 parodo, kad kliudyta į kairę 2 žiedo dalį);

b) įsišaudomajame taikinyje ir šaudymo angoje — taikinyje kliudymai žymimi raide R; kliudymai šalia keturkampio — ženklų pliusu (+);

c) galvos, krūtinės ir bendrai figūriniame taikinyje kliudymai rodomi raide P;

d) nepataikymai visiems taikiniams žymima vienodai — nuli (0); rikošetų kliudymai — X; šaudant greitumui, neiššautas šovinys žymimas ženklų □.

Visi šūviai, išleisti vieną dieną, atliekant duotąjį pratimą, rašomi į vieną eilutę.

Šūviai, kuriais yra atliktas pratimų uždavinys, pabraukiami.

482. Šaudykloje rašomas šaudymo knygos juodraštis, iš kurio pažymėjimai keliami į kuopos šaudymo knygos baltraštį.

Kaunamiesiems šaudymams yra tam tikri sąsiuviniai, kaip 350 str. nurodyta.

483. Kiekvienas kareivis turi šaudymo knygelę, kurioje turi būti lapas, kuriame pažymimas vidutinis, jo šautuvą įšaudant, kliudymo taškas ir tam tikri lapai įrašyti jo šaudymo išdavom per ruošiamuosius ir pagrindinius šaudymus.

Knygelę turi turėti pats kareivis ir imti ją kiekvieną šaudymą ir taikymo pratimą.

Kiekvieno mokomojo šaudymo išdavos įrašomos tuoju šaudykloje.

Šaudymo knygelė sustatoma dvejiems metams, t. y. visai tarnybai.

Viršstarnybiniams tarnautojams dvejų pirmųjų metų išdavos įsiuvamos į jų knygeles.

II SKILTIS.

Šaudymų apyskaita.

484. Kiekvienų metų lapkričio pirmai diena kuopa sustato praėitų metų apyskaitą taip, kaip parodyta 16 priedėly. Šitos apyskaitos komandos keliu siunčiamos divizijos vadui. Žinios, parodytos 14 ir 15 priedėliuose, vadovybei duodamos tik pareikalavus.

X SKYRIUS.

Šaudyklos.

I SKILTIS.

Šaudyklų įrengimo pagrindai.

485. Įrengiant šaudyklas, reikia turėti galvoje, kad jos turi būti:

- 1) nepavojingos,
- 2) patogios šaudyti,
- 3) tinkamos naudotis,
- ir 4) tinkamo didumo.

486. Šaudykla nepavojinga, jei iš jos neišlekia kulipkos.

Kulipkos neišlekia:

- 1) arba todėl, kad yra įtaisai, kurie neduoda kulipkoms išlėkti, arba
- 2) šauliai nedaro didelių klaidų.

Pirmame atveju kulipkos negali išlėkti, ir tokia šaudykla reikia laikyti *visiškai nepavojinga*, o antrame atveju, šauliui padarius didelę klaidą, kulipka gali išlėkti, ir toki šaudykla bus *palyginant nepavojinga*.

487. **Visiškai nepavojingos šaudyklos** — tai koridoriai arba uždengti tyrai, kuriems įstaisyti reikia milžiniškų išlaidų.

Visiškai nepavojingos šaudyklos tuo yra geros, kad jos galima statyti gyvenamose vietose prie pat kareivinių. Jų yda — mažas dydis, ir todėl jose šaudymas ap sunkintas ir nepakankamai pamokantis.

488. **Palyginant nepavojingos šaudyklos** — yra atviros; šaudyti šitokiose galima tik direktrison kryptyje; įstrižai šaudyti *draudžiama*, nes tokios ugnies kulipkos išlekia iš šaudyklos.

Atvirosios šaudyklos reikia taisyti toli nuo gyvenamųjų vietų ir ten, kur mažai važinėjama ir vaikščiojama.

Labai pravartu, kad šaudykla remtųsi į iškilumą, platų ežerą, balą arba mišką.

Kad būtų visiškai nepavojinga, šaudykla turi būti 4300 m. ilgio. Šitame atveju galima daryti šaudymas pasilenkiant priekin 1000 m.

Juo platesnė šaudykla, juo ji patogesnė, nes galima šaudyti įstrižai, t. y. šaudymas sujungti su manevravimu.

Skaitant šaudymų pratimus darytinus dviem eilėmis, šaudyklos plotumas išeis: 3 batalionų pulkui — 180 m., batalionui 60 m.

18 priedėly parodyta atviroji šaudykla. Ta šaudykla yra aikštė, aptverta bendru žemės pylimu ir skersiniais nedideliais pylimais, sugaudančiais rikiuotus. Tokia šaudykla gali būti įtaisyta pačių dalių priemonėmis, nedarant valdžiai atskirų tam tikslui išlaidų.

Jeigu nepilama pylimų, tai šaudyklai turi būti skiriamas žymiai didesnis laukų plotas, būtent; abiem šaudyklos pusėm su apsaugos ruožu: dešinėje — 330 m. ir kairėje — 130 m. platumo.

489. Jeigu viename plote daroma kelių dalių šaudyklos, tai jos prieina viena prie kitos be tarpų; apsaugos ruožai turi būti palikti tik kraštutinėms šaudykloms.

490. Šaudyklos įtaisomos tuo būdu, kad šūvio linija būtų nukreipta daugiau į šiaurę, nes jei ji nu-

kreipta kiton pusėn, tai gali šauliams kliudyti saulė.

491. Šaudyklos aikštės ribos žymimos tam tikrais pastatytais matomose vietose ženklais — stulpais, vėliavomis, gairėmis, kelio stulpais ir t. t., kad nuo vieno ženklo būtų matomas kitas.

492. Šaudyklose turi būti atskiriamai paženklinta ugnies linija, įtaisyta vieta taikiniams statyti ir uždangos mosuotojams. Prieš taikinių sustatymo vietą, visais būdais šaudant, draudžiama taisyti „aparėliai“¹⁾ ir visokių rūšių prietaisai dirbtinei taikinių kliudomybei padidinti ir padėti juos šaudyti.

493. **Pusiau atviros šaudyklos** įtasomos su traversais (skersiniais pylimais), sugaudančiais tiesiuosius šūvius. Šaudyklos su traversais yra tos pačios atviros šaudyklos, tik su pastatytais skydais arba sienelėmis, ir kiek padidintu pylimų aukščiu. Medžio skydai arba akmeninės sienelės turi langus, pro kuriuos ir šaudoma.

Pusiau atvira šaudykla parodyta 18 priedėly. Parodyta 19 priedėly akmeninė sienelė gali būti pakeista mediniu skydu ir pastatyta ne per 30, bet per 15 m. Skydas yra tai dvi lentų eilės, tarp kurių pripila žvirgždų arba smėlio.

Skydo įtaisymo smulkmenos matyti brėžiny.

II SKILTIS.

Mosuotojų uždangos.

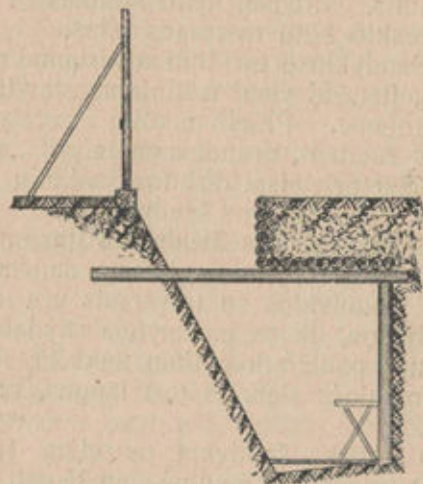
494. Mosuotojams uždangos daromos arba duobėse arba žemės paviršiuje.

495. **Įkastos uždangos.** Šita uždangų rūšis leidžia rodyti kulipkas, nevaikščiojant prie taikinių, o

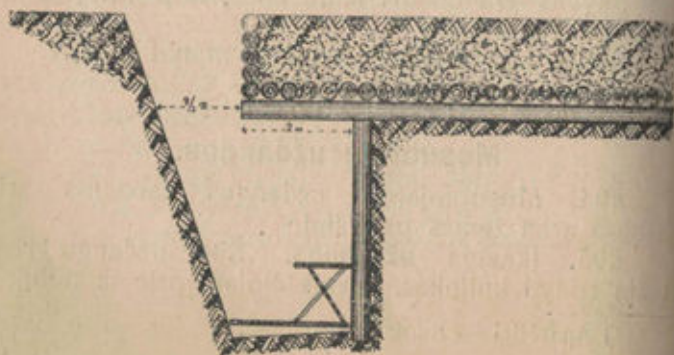
¹⁾ Aparėliai — nuolaidūs pylimai.

todel labai žymiai gali sutaupyti laiką. Bet tokia uždanga galima įtaisyti tik sausoje žemėje ir jei vanduo giliai (55 ir 56 brėž.).

55 brėž.

56 brėž.

496. **Uždangos žemės paviršiu.** Drėgnose vietose, jei vanduo negiliai ir, apskritai, kada negalima įkasti giloko griovio, uždanga daroma žemės paviršiu.

Taikinių linijos tiesume, bet šalia nuo jų, per 2 m. vienas nuo kito į žemę įkasamos 4 stulpų poros ir sparnams padaryti dar po 1 porą. Stulpai, 10 cm. storio, įkasami į žemę per vieną metrą ir sujungiami iš viršaus. Stulpai per 2 m. nuo žemės apkalami lentomis 5 cm. storio, skaitant, kad tarp sienelių tarpas pripilant žvirgždų būtų ne mažesnis kaip 25 cm. ir ne mažesnis kaip 50 cm. pripilant smėlio. Pripilant žvirgždų, prižiūrėti, kad tarp jų nebūtų plyšių.

57 brėž.

Uždangos sienelės iš šaudančių pusės ir sparnai pripilami žemėmis; šito pylimo storis, apmindžiojus, turi būti ne mažesnis kaip 1 m.

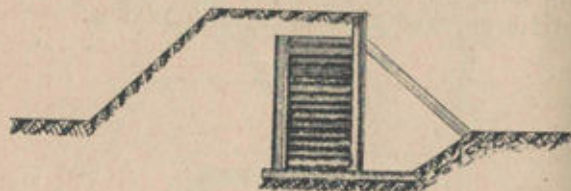
Jei uždangos ilgis viduje 6 m., sparnų ilgis turi būti arti 2 m. Prie pačios sienelės daromas mosuotojų suolas (57 brėž.).

497. **Pusiaus įkastos uždangos.** Sausesnėse vietose, kuriose betgi negalima dėl kurių nors priežasčių

įrengti įkastų uždangų, galima daryti pusiau įkastos uždangos.

Tam reikalui kasamas griovis 3/4 m. gylio ir 1 1/2 m. pločio. Dugne klojami rąstai, į kuriuos įtvirtinami keturi rėmai, 2 m. aukščio. Kad rėmai tvirtiau stovėtų, jie paspiriami išėjimo pusės išulniais stulpeliais. Lubos, užpakalinė ir šoninės sienelės užkalamos balkiais, paskui visa uždanga iš viršaus, iš šaudančių pusės ir iš šonų apipilama žemėmis tiek, kad, apmynus, pylimo storis iš šaudančių pusės ir iš šonų būtų ne žemesnis kaip 1 1/2 m. (58 brėž.).

58 brėž.

III SKILTIS.

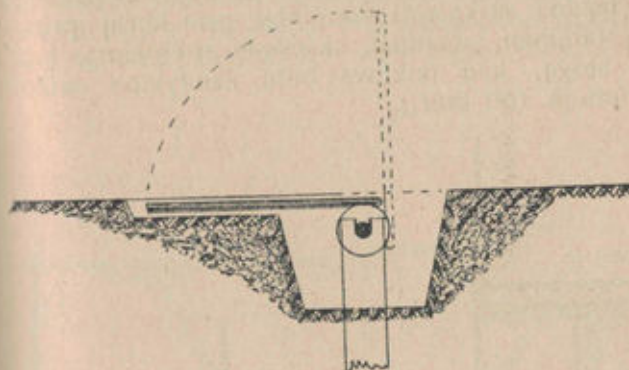
Taikinių įtaisymas šaudyklose.

498. Pasirodantieji taikiniai, dalies vado nuožiūra, daromi įvairių pavyzdžių, žiūrint kurių šaudykloje yra uždangų (blindažų) ir prietaisų, o taip pat žiūrint, kuriai šaudymo rūšiai skiriami šitie taikiniai: atskiram šaudymui ar dalių šaudymui.

Kiekvienas prietaisas, kuriuo galima patikimai ir laiku parodyti ir paslėpti taikinys, tinka.

Galima nurodyti keletas pasirodančių taikinių pavyzdžių.

499. Ant sukamojo veleno. Pasukamasis velenas, prie kurio prikalmi taikiniai, gali būti įvairaus ilgio ir storio; jis uždedamas ant stovelių arba ant priekalvių su lizdais, įkastų į žemę vienoje arba keliose vietose, kiek žemiau šaudyklos lygio (59 brėž.).

59 brėž.

Darant tokios rūšies pasirodančius taikinys, ties įkasta uždanga, velenui sukti padirbama viena, dvi ir daugiau šarnyrinių svirčių (tai pareina nuo veleno ilgio), kurių kotai turi jeiti į uždangą.

Jei velenas statomas ties supiltais blindažais, kurie yra žemės paviršiuje arba pusiau įkasti, tai jo galas turi jeiti į uždangą, prakišant jį po uždangos sparno pylimu; prie veleno yra rankena sukti.

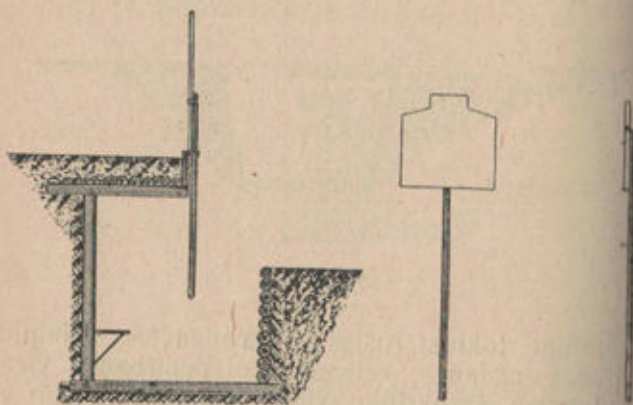
Kad velenas nebūtų nepilnai iškeliamas arba nušildžiamas, jo pasisukimas turi būti aprėžtas tam tikrais prietaisais.

Taikiniai prikalmi prie veleno taip, kad apati-

nis pakelto taikinio kraštas būtų šaudyklos orizonto aukštumoje.

500. **Pasirodantieji taikiniai, kuriuos iškelia arba nuleidžia žmonės iš uždangos.** Taikiny (geriausiai iš papkės) prikalamas prie lazdos tokio ilgio, kad, iškelus lazda, galima būtų taikiny parodyti iš uždangos. Prie lazdos prikalami skersiniai, prie kurių pritvirtinami taikiniai, apatinis skersinis atremiamas į blindažo stogą, kad taikiny būtų šaudyklos orizonto aukštumoje (60 brėž.).

60 brėž.

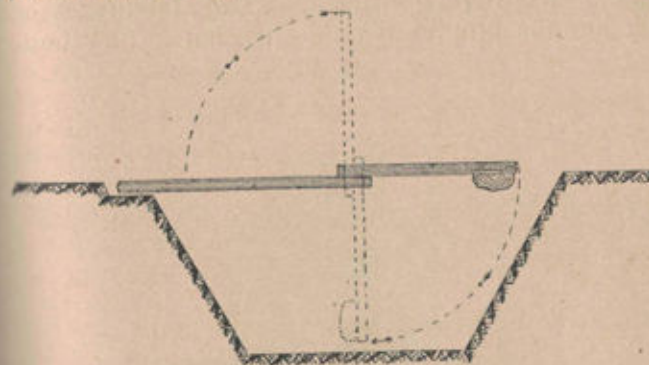
501. **Pasirodantieji del sunkumo (svarumo), taikiniai.**

Šitas pavyzdys labiausiai tinka nedideliems taikiniams — krūtinės ir galvos.

Ant duobės padedamas rąstas, o jo apskritus galai ant duobės krantų įdedami tarp kuolelių. Prie

šito rąsto vienoje plokštumoje su taikiniu, prikalamas kartelė su sunkumu ant apatinio galo.

Pastatyti pasirodančiam taikiniui taip, kad jo nematyty šaudantieji, po kartele su sunkumu pakišama su virvele, kurios kitas galas įleidžiamas į uždangą. Kad pasirodytų taikiny, reikia patraukti virvelę ir ištraukti lazda iš po kartelės su sunkumu. Kad taikiny pasirodydamas nejudėtų, kartelės galas turi siekti žemę (61 ir 62 brėž.).

61 brėž.

Tos pat rūšies pasislepantiems taikiniams įrengti, kartelė su sunkumu prikalamas prie rąsto stačiu kampu į taikinį.

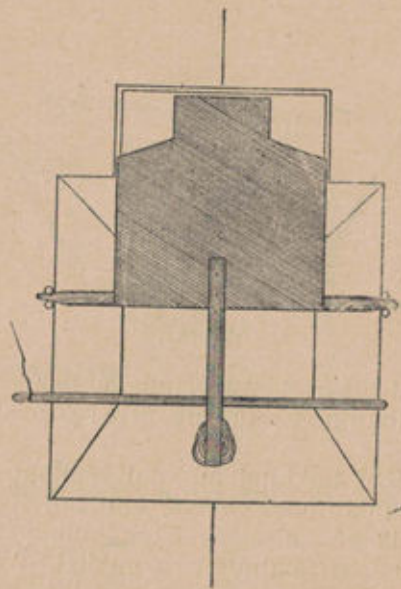
Iš pradžių taikiniai matomi šaudantiems, o jiems paslėpti reikia patraukti virvelę, kuri pririšta prie lazdos, ir ištraukti iš po kartelės su sunkumu; kartelė atsištos vertikaliai, o taikiny orizontaliai, t. y. pasislėps.

Naudojantis šituo prietaisu, galima įtaisyti ne tik pasirodanti arba pasislepanti taikiniai atskirai, bet ir tokie, kurie kartu gali būti ir pasirodantieji ir pasislepantieji.

Tam reikalui, aukščiau minėtuose įtaisuose, virvelė pririšama ne prie lazdos, o prie kartelės (su sunkumu) galo arba prie viršutinio taikinio galo, ir paskui kitas jos galas permetamas per bloką arba žiedą ties duobės krantu, kuris yra iš uždangos pusės. Virvelę įtempdamas ar paleisdamas, darbininkas taikinį parodo arba paslepia.

502. **Krintantieji taikiniai**, kaip ir pasirodantieji, daromi dalies vado nuožiūra, neaprežto pavyzdžio, bet tinkančio pagrindinei sąlygai — kad taikinys kristų, lig tik kulipka kliudys, bet ne anksčiau ir ne vėliau.

62 brėz.

XI SKYRIUS.

Pistolietų šaudymo mokymas.

I SKILTIS.

Prirengiamieji šaudymo užsiėmimai.

a) Bendri nurodymai.

503. Pistolietų mokymas reikia pradėti nuo prirengiamųjų šaudymo užsiėmimų, kurie reikia daryti toje tvarkoje:

- supažindinti mokiniai su svarbesniųjų pistolietai dalių reikšme, jo užtaisymu, šovinių išėmimu, prižiūrėjimu, išnarstymu, sunarstymu ir valymu;
- paaiškinti, kas darosi šaunant ir kaip lekia kulipka išlėkus iš vamzdžio;
- pratinti taikyti pistolietu iš tam tikslui padaryto stovo¹⁾,
- pratinti taikyti iš rankos ir nuleisti gaiduką.

504. Pamatas vaisingam pistolietai mokymui ypatybių nustatymas, t. y. kuri jo akis geresnė (kuria akimi jis geriau arba toliau mato) ir kuri jo ranka yra daugiau išlavinta.

505. Šie du klausimai išaiškinami paprastais būdais, būtent: pirmam — bandymai iš eilės dešine

¹⁾ Stovas visai paprastas ir panašus į šautuvų taikymo stovus, tik tinkamai sumažintas.

ir kaire akimi, užmerkiant kitą, įvairiuose toliuose pažinti sunkiai įžiūrimus daiktus ir t. t.; didesnis kurio nors rankos išlavinimas galima iširti žiūrint, kaip tiksliau mokinys atlieka darbą. Pavyzdžiui: duodamas įverti siūlas į mažos adatos skylę, duodamas taikliai mesti akmuo, ir žiūrima, kuriai rankai jis duoda pirmenybės.

506. Daugiau išlavinta ranka mokiniui bus patogiau užtaisyti pistoletas ir nuleisti gaidukas, o geresne akimi jam bus lengviau įsitaikyti ir kliudyti.

507. Mokiniui supažindinti su šūvio reiškiniu su momonelio ir sargo reikšme, su taikymu, taikymo tašku, taikymo linija, o taipgi su taikymo būdais — reikia vadovautis atatinamais šio statuto paragrafais, kurie yra pavesti tiems klausimams šautuvų mokymams.

508. Kada mokiniai kaip reikiant supras visa, kas aukščiau išdėstyta, pradedama mokyti taikyti iš stovų.

509. Būdai pačiam mokymui taikyti, lygiai kaip ir patikrinimui, ar teisingai yra taikoma, vartojami šio atatinamų nurodymų šautuvų ir karabinų mokymams.

510. Atlikus nurodytus taikymo pratimus stovų pradedama lavintis šaudymo parengčiai, užtaisymui, ištaisymui, taikymui ir nuleidimui rankoje.

511. Kad būtų išdirbtas taiklus ir greitas šaudymas, praktiškai atlikus visus taikymo pratimus, reikia

a) sujungti visi veiksmai šaudymui iš pistoletų, patikrinti taikymas ir nuleidimas su paprastais veidrodžiu, ortoskopu ar mokomuoju šoviniu;

b) šaudyti šatrais (šratais¹⁾) ir

c) šaudyti kaunamuoju šoviniu.

¹⁾ Šaudymas šatrais — atskiros instrukcijos dalykas.

b) Šaudymo veiksmai.

512. Mokiant, pirmiausiai rodyti prirengiamuosius šūvio veiksmus (užtaisymas ir parengtis).

513. Iš pradžių mokyti apgraibomis ir greitai paimti pistoletas iš makščių ir paimti jį parengtin ne užtaisant. Kai šie veiksmai bus atliekami gerai — kiekvieną kartą, imant parengtin, užtaisyti pistoletą, kuriam tikslui naudotis mokomaisiais šoviniais¹⁾.

514. **Pistolieto užtaisymas²⁾.** Pistoletas užtaisomas nuleidus skeltuvą. Tam reikia padėti pistoletas ant kairės rankos delno, vamzdžiu nuo savęs ir laibgaliu kiek žemyn ir, prilaikant jį iš viršaus nykščiu, o likusiais pirštais už skliauto ir rankenos, — dešine ranka įdėti apkabą į apatinę rankenos angą (63 brėž.), pastumti ją iki galo, kol brakštelės prilaikomoji plunksna ir, įsitikinus, kad apkaba neiškris, paimti kaire ranka pistoletą už rankenos, stipriai ją suėmus visais pirštais.

Po to greit nuimti dešinės rankos smiliu ir nykščiu slankiojama užrakto dėžė toje vietoje, kur padarytos įpiovos ir, pakeliant vamzdį kiek aukšty, atitraukti jį iki galo atgal, o paskui staiga paleisti jį, kad traukiant spyruokliui pirmyn, būtų ištrauktas šovinis iš apkabos ir pro viršutinę rankenos angą būtų įvestas šovinio lizdan. Tai atlikus, padėti pistoletą dešinėn rankon ir, jei nemanoma tuojau šaudyti, — pastatyti atsargą ir įdėti jį į makštis.

¹⁾ Mokomųjų pistoletų šovinių aprašymas — žiūr. 22 priedėly.

²⁾ Šis mokymas pritaikintas prie pistoletų rūšies su nejudamu vamzdžiu ir judama užrakto dėže bei su šovinių sandėliu rankenoje. Pavyzdžiui: Mauzer 7,65, Dreyse 7,65, Retolana 7,65, Browning 7,65 ir t. t.; didesnio ir mažesnio kalibro pistoletai mūsų kariuomenėje kol kas nenumatomi.

63 brėz.

1 pastaba: Pistolietui užtaisyti, kada apkaba į rankeną įdėta, bet tik šovinio lizde nėra šovinio, paimti pistolietas į kairę ranką, kaip nurodyta, ir, atitraukiant užrakto dėžę atgal nurodytomis taisyklėmis, įvesti šovinį į šovinio lizdą.

2 pastaba. Mauserio 7,65 pistolieto užtaisyimas kiek skiriasi nuo nurodytos tvarkos, bū-

tent: paimti pistolietas kairėn rankon ir, kaip jau nurodyta, atitraukti slankiojančioji užrakto dėžė atgal, kol ją sulaikys tam tikras iškišulys, o paskui įdėti apkaba nurodytomis taisyklėmis ir pastumti ją iki galo. Tuo metu, kada apkabos apatinės dalies kraštas užeis po prilaikomosios plunksnos sagute, tuo pačiu metu laikantis dėžę iškišulys bus nuleistas ir laisva dėžė, slinkdama pirmyn, ištrauks viršutinį šovinį iš apkabos ir įves jį į šovinio lizdą. Tuo būdu įdėjus apkabą, nereiks atskirai daryti kurių nors veiksmų, kad šovinys įeitų į vamzdį, — o, norint vien tik įdėti apkabą (neįvedant šovinio šovinio lizdan), apkaba dėti, neatitraukiant pirma slankiojančios dėžės atgal.

3 pastaba. Retolazos pistolieto apkaba įtaisyta 9 šoviniams, Mauser'o — 8 šov., Brauningo ir Dreisės — 7 šov. Kiekvienas iš šių pistolietų galima užtaisyti dar vienu šoviniu, t. y. įvesti dar po 1 šovinį šovinio lizdan. Tam įdėti apkabą, kaip nurodyta aukščiau ir, užtaisyus pistolietą, vėl išimti apkabą, papildyti ją vienu šoviniu ir įdėti atgal rankenon.

515. **Šoviniams išimti,** padėti pistolietas ant kairės rankos delno ir, laikant jį kaip 514 str. nurodyta, dešinės rankos nykščiu paspausti apkabos prilaikomosios plunksnos sagutę ir po to, pašokus kiek apkabai žemyn, tuojau tos pačios rankos smiliu spausti apkabos iškišulį iš viršaus žemyn; toliau, su nykščiu ištraukti šovinių apkabą iš rankenos ir padėti ją į tam tikrą skyrių makštyse.

Jeigu šovinio lizdan buvo įdėtas šovinys, tai atlikus, kas nurodyta, patraukti užrakto dėžę (kaip 514

str. nurodyta) atgal ir ištraukti šovinį, stengiantis, kad pastarasis neiškristų žemėn; paskui, perkėlus pistolieta dešininėn rankon, nuleisti skeltuva ir padėti pistolieta į makštis.

516. **Šaudymo parengčiai**, taikant dešine ranka, pasisukti pusiau kairėn ir, pasukant galva į taikinį, išstatyti priekin dešinę koją nauja kryptimi (arti 1 žingsnio), kartu atitraukiant kairįjį petį atgal.

Šitoje padėtyje stovėti ant abiejų kojų lygiai ir neišsitempus. Paskui dešine ranka atsegti makščių viršelį, suimti pistolieta rankeną (64 brėž.) ir ištraukti jį iš makščių. Po to (jei reikia užtaisyti kaip nurodyta 514 str.) pastatyti jį prieš dešinę akį, vamzdžiu viršun, o rankena burnos aukštyje. Dešinė ranka nuo alkūnės, kiek galima, vertikalėje padėtyje. Didžiuoju pirštu suimti rankeną prie pat skliauto, o smilių prakišti skliauto vidun taip, kad išorine savo puse jis liestų pastarąjį. Likusiais pirštais stipriai suimti rankena, įremiant jos užpakalį iki viršutinio iškišulio į plaštako minkštumą. Paskui, jei buvo pastatyta at-sarga, nuleisti ją be kairės rankos, vien tik dešinės rankos nykščiu. Po to pistolieta laikyti nejudinant ir žiūrėti į taikinį. Kairė ranka laisvai nuleisti (65 brėž.).

517. **Taikymui** atkišti dešinę ranką priekin ir, nenuleidžiant alkūnės, nukreipti pistolieta vamzdžiu į taikinį ir greitai nutaikyti jį taikymo taškan; čia ranka turi būti alkūnėje sulenkta, kaip kam patogiau (66 ir 67 brėž.).

518. Taikyti galima nebūtinai dešine akimi: patariama taikyti geresne akimi. Pistolietas laikyti galima dešinėje arba kairėje rankoje, atsižvelgiant į tai, kuri mokinio ranka daugiau išlavinta. (505 str.).

64 brėž.

519. Laikant pistolieta dešinėje rankoje aukščiau nurodytoje padėtyje, nesudaro skirtumo ar taikyti iš dešinės akies, užmerkiant kairę, ar atvirkščiai. Bet kadangi pistolietu šaudoma tik visai artimose distancijose, susidūrus su priešu, nežiūrint, ar tai bus puolimas, ar gynimas, — tai šūvis turi būti atliktas greitai ir taikliai, gerai žiūrint, kad ne būtų pražiop-

65 brėz.

sotas tinkamas momentas ir būtų išrinktas tinkamas taikymo taškas. Todel, atsižiūrint į tai, kad abiem akim matyti daug geriau, negu viena, visai aišku, kad pistolietai turi būti šaudoma, ne užmerkiant kurio nors akies, bet taikant geresne ranka ir geresne akimi.

520. Kai pistolietai yra nutaikytas į taikymo tašką, — nuleisti skeituvą, spaudžiant šuniuką deš-

66 brėz.

nės rankos smiliu, taisyklėmis nustatytais tam pačiam veiksmui šautuvų ir karabinų mokyme.

521. Kad būtų taisyklingai nuleidžiama, reikalaujama:

- a) stipriai laikyti pistolietai rankena, suėmus ją visais pirštais, kaip 516 str. nurodyta;
- b) spausti šuniukas iš lėto ir nenustojant;

67 brėz.

- c) nuleidžiant sustoti kvėpavus ir
d) nemirkčiojant akimis, žiūrėti sargo padėtį.
522. Iššovus paimti pistolietas į parengtį ir pasirengti naujam šūviui arba, jei nemanoma daugiau šaudyti, tuojau pastatyti atsarga.
523. Atsargai pastatyti reikia:

1) **Mauser 7,65**

Dešinės rankos nykščiu, laikant kitais pirštais pistolietą, paspausti iš viršaus žemyn atsargos iškišulys, esantis skliauto užpakaly kairėje rankenos pusėje, ir, pasigirdus brakštelėjimui (atsargos iškišulys užeis už spyruoklinio laikiklio), nustoti spaudus.

2) **Dreyse 7,65**

Dešinės rankos nykščio galu paspausti iš viršaus atsarga, esanti rankenos viršuje ir, spaudžiant ją žemyn, o paskui atgal, pasukti iki atramos, t. y. per 180° ir nebesukti.

3) **Retolaza 7,65**

Kaip punkte 2 me nurodyta, paspausti pirmyn esanti po vamzdžiu (šuniuko linijoje) atsarga ir pašokus jai pirmyn ir aukštyn per 90°, nebespausti. Tas pistolietas kairėje savo sienelėje prie atsargos turi dvi raides: „F“ ir „S“. Kai matoma pirmoji, — reiškia, kad atsarga nuleista („Feu“, „Feuer“), gi kada matoma antroji, reiškia, atsarga pastatyta („Sur“, „Sicher“).

4) **Browning 7,65**

Lygiai, kaip ir 2-me punkte, paspausti pirmyn esanti rankenos viršuje atsarga ir pastūmus ją priekin ir į viršų per 45° nebespausti. Prie atsargos, kaip ir Retolazos sistemoje yra du parašai: „Feu“ ir „Sur“, kurie reiškia tą pat, kaip ir paminėto pistolieto raidės „F“ ir „S“.

524. Atsargai nuleisti pistolietuose „Browning“ „Dreyse“ ir „Retolaza“ reikia daryti atvirkščiai, kaip nurodyta 523 str. 1, 2 ir 3 p. p.
„Mauser“ sistemoje reikia dešinės rankos nykščio galu paspausti spyruoklinio laikiklio sagutę

ir spausti tol, kol atsarga nuslys nuo jo ir sustos savo normalėje padėtyje.

525. Kai visi nurodytieji veiksmai skyrium yra atliekami kaip reikiant, pradėti juos daryti kartu vienas po kito, be paliovos.

Nuolat didinant greitumo reikalavimus pistolietų išimant iš makščių, parengčiai, užtaisymui arba šovinius įvedant į vamzdį, taikymui ir nuleidimui, — stengtis, kad taikymas ir šūvis būtų daromi greitai (pistolietą „išmetant“).

Pastaba: Kad sustiprėtų dešinė ranka, paleisti 8—10 šūvių iš eilės, mokyti mokinį paleisti vieną po kito (kiek yra apkaboje) šūvius, duodant tam ne daugiau kaip 30—40 sek.

II SKILTIS.

Šaudymo taisyklės.

a) Bendri nurodymai.

526. Pistolietų šaudymą eina visi ginkluoti jala kariai, neišskiriant ir karininkų.

527. Pistolietų šaudymo šauliai skirstomi į 3 klases: I, II ir įgudusių šaulių.

II-on šaulių klasėn įeina vėlesnio tarnybos laiko kareiviai ir kiti kariai nepakelti į I klasę dėl paskirtų II klasei šaudymo sąlygų neišpildymo (23 pried.).

Tiktai atlikę visus paskirtus jaunesnei klasei pratimus, kariai gali būti pakelti į vyresniąją klasę. Neatlikusieji reikalaujamų sąlygų paliekami kitiems metams toje pačioje šaudymo klasėje.

Pakėlimui iš II klasės į I klasę statoma ši sąlyga:

Visiems II-os klasės pratimams turi gauti ne daugiau kaip 16 papildomų šovinių (24 pried.).

Geriausieji I klasės šauliai išskiriami į įgudusių šaulių klasę (25 pried.).

Tuo būdu, esant dvejų metų tarnybos sistemai, paskirti kareiviai (ginkluoti pistolietais) gali būti tik II ir I klasė, įgudusių šaulių klasėje gali būti: paleidžiami iš kariuomenės kareiviai ir virštarnybiniai kariai ir karininkai.

Karininkai ir virštarnybiniai kariai gali įeiti visų klasių šaudymo klasių sudėtin.

b) Šaudymo pratimai.

528. Dalyviai.

Pistolietų šaudyme dalyvauja:

1) rikiuotės dalyse.

- a) visi batalionų ir kuopų vadai (eskadronų ir baterijų vadai, o baterijose ir vyresnieji karininkai); jie eina I klasės pratimus;
- b) visi jaunesnieji karininkai, viršilos ir ginkluoti pistolietais puskarininkai ir eiliniai; jie eina II klasės pratimus šioje tvarkoje: pėstininkai ir inžinerijos kariuomenė 1 — 7 pratimus; kavaleristai, artileristai ir raitieji žvalgai 1 — 10 pratimų; jaunesnieji karininkai einai irgi visus pratimus;
- c) karo mokyklos vyr. kurso kariūnai; jie eina II klasės pratimus, prisilaikydami savo ginklo rūšimis nurodytos punkte b tvarkos.

Pastaba: Jaunesnieji karininkai, perėję į I arba įgudusių šaulių klasę, eina tų klasių šaudymo pratimus.

2) Štabų, komendantūrų, nerikiuotės dalių ir įstaigų:

- a) visi karininkai batalionų ir kuopų vadų teisėmis; jie eina I klasės pratimus;
- b) visi karininkai jaun. karininkų teisėmis, viršilos ir ginkluoti pistolietais, puskarininkiai ir eiliniai; jie eina II klasės pratimus šioje tvarkoje:

Štabų ir įstaigų kareiviai — 1—5 pratimus; komendantūrų kareiviai — 1—7 pratimus; nerikiuotės dalių kareiviai 1—4 pratimus; jaunesnieji karininkai — visus pratimus.

529. **Pratimų tvarka.** Šaudant, instruktorius (mokytojas) turi stropiai žiūrėti, kad nebūtų nelaimingų atsitikimų. Todėl pasirūpina visomis apsaugojimo priemonėmis, kaip šaudymo vietoje, taip ir gretimame plote, vadovaudamasis, bet kas reikia pakeisdamas, nurodymais ir dėsniais šautuvų šaudymui, šio statuso nurodytais.

530. Pataikiusiomis laikomos tik tos kulipkos, kurios pramuša taikinį, įsiskverbia į taikinį, palieka aiškų pėdsaką arba paliečia taikinio rėmų kraštus; išmuštos šakos ir rėmų skeveldros, jeigu tik nėra juose aiškių didesnio kliudymo skaičiaus pėdsakų laikomos vienu kliudymu.

531. Kulipkos, pataikiusios į taikinį rikošetavus nuo kurio nors daikto, laikomos nepataikiusiomis.

532. Nejskelti šoviniai pamainomi. Einant gretumo šaudymą, nejskėlusių šovinių pakeitimui, šaudymas nesustabdomas; apie nejskėlimą pranešama paskirtą šūvių skaičių padarius. Kiekvienam šūviui vie-

toj nejskeltų paleisti duodama 5 sekundos, neskaitant užtaisymo.

533. Kiekvienas karys turi šaudyti tik iš savo pistolieto (duoto visai tarnybai ar savo). Šaudyti iš svetimo pistolieto leidžiama ypatinguose atsitikimuose (pavyzdžiui: savas pistolietas yra taisomas).

534. Šaudant, atsižiūrint į pratimo rūšį, žmonės reikia išskirstyti pamainomis (kaip tai yra daroma šautuvų šaudyme).

Pamaina išeina ugnies linijon vadovaujančiam šaudymui karininkui paliepus.

535. Šaudant vieną taikinį, šaudantieji atsistoja kiekvienas prieš paskirtą jam taikinį, o pratimuose šaudant iš karto į kelius taikinius, — prieš vidurinį iš paskirtų taikinių.

536. Sulig parengiamuoju signalu¹⁾ visi šaudantieji išima pistolietus iš makščių, užtaiso juos 8 šoviniais, stato atsargą ir po to įdeda atgal į makštis.

Be esančių ugnies linijoje žmonių, kuriems eilė šaudyti, niekas neturi teisės išimti pistolietą iš makščių arba jį užtaisyti.

537. Sulig ugnies signalu, žmonės daro:

a) šaudant neapbrėžtu laiku, šaudantieji išima pistolietus iš makščių ir paėmą juos parengtin (516 str.); po to vadovaujančiam šaudymui karininkui įsakius, kiekvienas iš eilės, pradėdamas nuo kurio nors sparno, padarę po vieno šūvį, ir, iššovę, stato atsargą ir deda pistolietą į makštis.

b) Šaudant paskirtu laiku, daromi tie patys veiksmai, bet šūvis turi būti paleistas laikotarpy

¹⁾ Švilpant ar trimituojant.

- tarp dviejų švilpukų arba signalų (dažniausiai 5 sekundos).
- c) Išleidžiant visus 8 šūvius be pertraukos per 35 sekundas, šaudantieji išima pistolietus iš makščių ir ima parengtin. Paskui sulig signalu ar švilpuku, iššauna 8 šūvius be paliovos ir nuleidę skeltuvą, įdeda pistolietą į makštis.
  - d) Šaudant į pasirodančius taikinius, šaudantieji daro tuos pat veiksmus (punktas c), bet šaudyti reikia pradėti, kai tik taikiny pasirodys, ir leisti šūviai be pertraukos, kol taikiny pasislėps.

538. *Kulipkos rodomos:*

II šaudymo klasėje: 1, 2 ir 3 pratime — po kiekvieno šūvio (visos pamainos), kituose pratimuose — visai pamainai po visų šūvių.

I šaudymo klasėje: 1 pratime — po kiekvieno šūvio, kituose pratimuose — po visų šūvių.

539. *Šaudant nuo arklio.*

Šaudančioji pamaina raitininkų rikiuotėje sustoja per 35—60 metrų nuo ugnies linijos frontu taip, kad būtų 15—20 metrų į dešinę nuo šaudymo (į savo taikinį) direktrisos. Su parengiamuoju signalu, šaudantieji užtaiso pistolietus ¹⁾ ir įdeda juos į makštis.

Sulig ugnies signalu daroma:

- a) Šaudymui, jojant žengte, vadovaujančiam šaudymui karininkui įsakius, šaudantis išjoja tiesiai prieš save, jodamas išsiima pistolietą iš makščių ir ima jį parengtin. Prijojęs prie ugnies linijos, pasuka į kairę, ir, nestabdymas arklio, paleidžia

¹⁾ Kadangi raitininkams sunku užtaisyti pistolietai, turinti apkaboje 7 šovinius, — 8 šoviniais, tai, darant šaudymą ir tokių sistemų, iš anksto užtaisyti vienu šoviniu (vesti šovinio lizdan) ir pastatyti atsarga. Paskui gi beliks tik įdėti apkaba.

- 4 šūvius (jei yra tokios sąlygos) stengdamasis iš jų du paleisti neprijodamas direktrisos, o du prajojęs ją. Tuo būdu du šūviai bus paleisti priekin ir į dešinę, o du likusieji — atgal ir į dešinę. Paleidus 4-tą šūvį, sustoti ir, pastačius atsargą, įdėti pistolietą į makštis.
- Su signalu parodomi kliudymai, o po to šaudantis nujoja į kairę ir stoja už savo pamainos antron eilėn. Paskui tą pat daro kitas iš eilės.
- b) Likusius 4 šūvius išleisti jojant zovada, tuo pat būdu, kaip punkte a nurodyta.

III SKILTIS.

Taikiniai.

540. Šaudymams iš pistolietų taikiniai daromi panašiu būdu, kaip ir šautuvų šaudymams, būtent: mediniai arba audekliniai (audeklas mediniuose rėmuose); gali būti ir kartono.

541. *Žieduotas taikiny* (69 brėž.) baltas, aukščio 65 cm., pločio 50 cm. Iš taikinio centro užbrėžti 8 žiedai, kurie pažymėti, pradedant nuo apskritimo į centrą skaitmenimis 6,7,8,9 ir 10. 10-to žiedo radius — 5 cm., kitų žiedų radius didinamas 5 cm. 9,8 ir 7 žiedas užbraukiami juodai; 10 žiedas sudaro taikinio obuolį.

542. *Pilno ūgio taikiny* (70 brėž.) pilkos spalvos, aukščio 140 cm. ir pločio 50 cm. Į taikinį lipdoma popierinė figūra, kaip brėž. 70 parodyta. Kliudymais laikomos tik tos skylės, kurios yra figūros ribose.

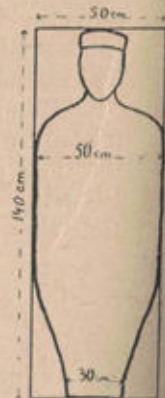
543. *Raitininko iš priešakio taikiny* (brėž. 71)

pilkos spalvos; aukštis 200 cm., o plotis 85 cm. Taikinį įlipdoma popierinė figūra, kaip 71 brėž. nurodyta. Kliudymais laikomi tie, kurie pataikė į figūrą.

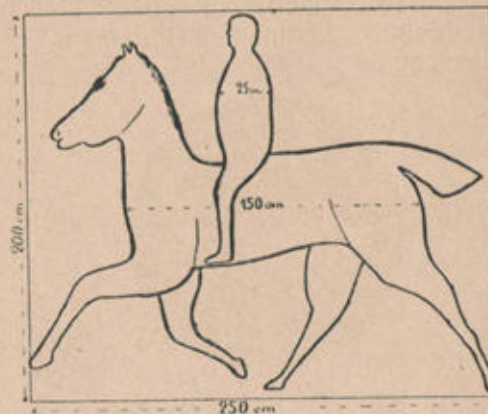
69 brėž.

70 brėž.

71 brėž.

72 brėž.

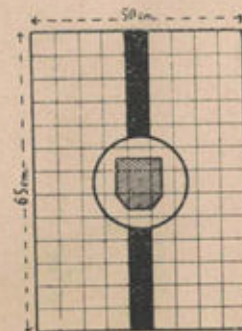
544. Raitininko iš šono taikiny (brėž. 72) pilkos spalvos, 200 cm. aukščio ir 250 cm. pločio. Taikinį įlipdoma popierinė sėdinčio ant arklio raitininko figūra, kaip 72 brėž. parodyta. Skaitomos tik esančios pačioje figūroje skylės.

IV SKILTIS.

Pistolieto įšaudymas.

545. Bendrai, pistolietas įšaudomas tais pat metais, kaip šautuvas ir karabinas; yra tikslai kai kuriuos skirtingos smulkmenos.

546. Pistolietai įšaudomi štačiom iš rankos į tam tikrą įšaudomąjį taikinį (68 brėž.) 10 metrų atstumo. 547. Įšaudoma trimis kulipkomis. Taikinio taškas po juodu inkaru apskritimo vidury.

68 brėž.

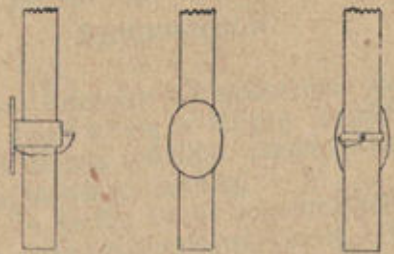

Karčių reginys iš užpakalio.

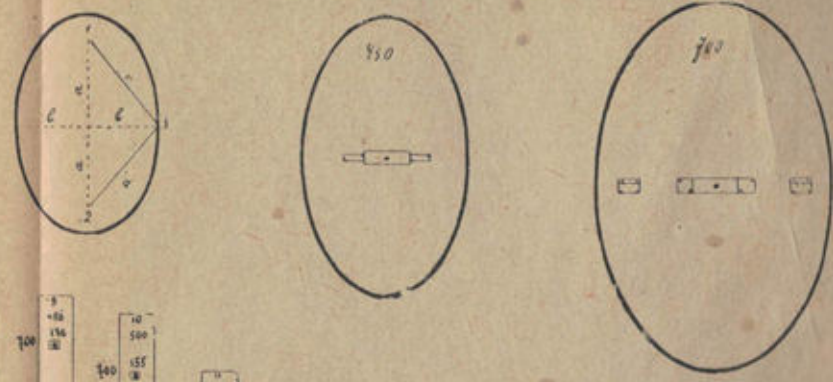

Mastelis: 1 : 20.

Kartis (virptis) iš šono su elipsiška iš priekio plokštelė iš užpakalio

Mastelis: 1 : 16.

Prie 1 priedėlio.

100	•
150	•
200	•
250	•
300	•
350	•
400	•
450	•
500	•

Prietaisai 98 m. tipo šautuvo trajektorijai demonstruoti.

Paskirtis. Prietaisai trajektorijai demonstruoti turi kareiviui duoti aiškia ir lengvą trajektorijos figūros ir pirmais šešiais taikiklio nustatymais nuo 400 iki 700 metrų taiklumo sąvoką.

Dalys. 14 karčių (lotų) su elipsiškais plokštelėmis, kurios rodo išsisklaidymo plotą. Trajektorijos ordinas (pakilimai virš taikymo linijos) ir išsisklaidymų elipsių dydžiai turi būti paimti iš 2 ir 3 lentelių.

Reikalingas personalas. 14 karčių nešėjų, vienas kareivis (su kaske) taikinio korpuso padėčiai ir taikymo taškui rodyti, vienas kareivis vėliavų tarnybai ir vienas puskarininkis karininkui padėti.

Pastaba. Parodyti, kiek trajektorija pakyla virš taikymo linijos, nustačius taikiklio 400, 500, 550, 600, 650 ir 700, atatinkamam aukšty ant karčių statomos elipsiškos plokštelės. Šis prietaisas pritaikintas trajektorijai demonstruoti šaudant gulom ir taikant po taikiniu.

Išsisklaidymo elipsių brėžimas.

a — pusė vertikalio išsisklaidymo,
b — pusė šoninio išsisklaidymo,
a = a₁.

1, 2, ir 3 punktuose įkalamos vinelės ir per jas nutiesiamas siūlas kampu nuo 1 iki 2 per 3. Paskui 3-čią vinį išima, įdeda paišelį ir įtemptu siūlu brėžia elipsio juostą.

Vidurinės trajektorijos aukštėjimas ir žemėjimas sulig taikymo

Taikiklio nustatymas (metrais)	Atstumas nuo šaulio (metrais)									
	25	50	75	100	125	150	175	200	225	250
100	0,01	0,02	0,01	0	-0,02	-0,05				
200	0,03	0,05	0,07	0,07	0,07	0,06	0,03	0	-0,04	-0,10
300	0,05	0,09	0,13	0,15	0,17	0,18	0,17	0,16	0,13	0,10

Taikiklio nustatymas (metr.)	Atstumas nuo šaulio (metrais)																							
	50	100	150	200	250	300	350	400	450	500	550	600	650	700	750	800	850	900	950	1000	1050	1100		
400	0,15	0,25	0,35	0,35	0,35	0,30	0,20	0	-0,30	-0,65														
500	0,20	0,40	0,55	0,65	0,70	0,70	0,65	0,50	0,30	0	-0,40	-0,85												
600	0,30	0,50	0,75	0,90	1,05	1,10	1,15	1,10	0,95	0,70	0,40	0	-0,50	-1,20										
700	0,35	0,70	1,00	1,25	1,45	1,65	1,75	1,75	1,70	1,55	1,35	1,00	0,55	0	-0,75	-1,70								
750	0,40	0,80	1,15	1,45	1,70	1,90	2,05	2,15	2,15	2,05	1,90	1,60	1,20	0,65	0	-0,90	-1,85							
800	0,45	0,90	1,30	1,65	2,00	2,25	2,45	2,60	2,65	2,60	2,50	2,25	1,95	1,45	0,75	0	-1,00	-2,20						
850	0,50	1,00	1,45	1,90	2,25	2,60	2,85	3,05	3,15	3,15	3,10	2,95	2,65	2,25	1,65	0,90	0	-1,15	-2,25					
900	0,60	1,15	1,65	2,15	2,60	2,95	3,30	3,55	3,75	3,80	3,80	3,70	3,50	3,15	2,65	1,90	1,05	0	-1,35	-2,9				
950	0,65	1,30	1,85	2,40	2,95	3,40	3,80	4,15	4,35	4,50	4,55	4,55	4,40	4,15	3,70	3,05	2,25	1,20	0	-1,50	-3,25			
1000	0,75	1,45	2,00	2,70	3,30	3,85	4,30	4,70	5,00	5,25	5,40	5,45	5,40	5,20	4,80	4,25	3,50	2,60	1,40	0	-1,70	-3,65		
1050	0,8	1,6	2,3	3,1	3,7	4,3	4,9	5,4	5,8	6,1	6,3	6,4	6,4	6,3	6,0	5,5	4,9	4,0	2,9	1,6	0	-1,9		
1100	0,9	1,8	2,6	3,4	4,2	4,8	5,5	6,0	6,6	6,9	7,2	7,5	7,5	7,5	7,3	7,0	6,4	5,6	4,6	3,3	1,8	0		
1150	1,0	2,0	2,9	3,8	4,7	5,4	6,2	6,8	7,4	7,9	8,3	8,6	8,8	8,8	8,7	8,4	8,0	7,3	6,4	5,2	3,8	2,0		
1200	1,1	2,2	3,3	4,2	5,2	6,0	6,8	7,6	8,3	9,0	9,5	9,8	10,1	10,2	10,2	10,1	9,7	9,1	8,3	7,2	5,9	4,3		
1250	1,2	2,4	3,6	4,6	5,7	6,7	7,6	8,5	9,3	10,0	10,6	11,1	11,5	11,8	11,9	11,8	11,6	11,1	10,4	9,4	8,2	6,7		
1300	1,3	2,6	3,9	5,1	6,3	7,4	8,4	9,4	10,3	11,1	11,9	12,5	13,0	13,4	13,6	13,6	13,5	13,2	12,5	11,7	10,6	9,2		
1350	1,5	2,9	4,3	5,6	6,9	8,1	9,3	10,4	11,4	12,4	13,3	14,0	14,7	15,2	15,5	15,6	15,6	15,4	14,9	14,2	13,3	12,0		
1400	1,6	3,1	4,7	6,1	7,6	8,9	10,2	11,5	12,6	13,7	14,7	15,6	16,4	17,0	17,5	17,8	17,9	17,9	17,5	16,9	16,1	15,0		
1450	1,7	3,4	5,1	6,7	8,3	9,7	11,2	12,6	13,9	15,2	16,3	17,3	18,3	19,0	19,6	20,1	20,3	20,4	20,2	19,7	19,0	18,0		
1500	1,8	3,7	5,5	7,3	9,0	10,6	12,2	13,7	15,2	16,6	17,9	19,1	20,2	21,1	21,8	22,4	22,8	23,0	23,0	22,6	22,1	21,2		
1550	2,0	4,0	6,0	7,9	9,7	11,6	13,3	15,0	16,6	18,1	19,6	20,9	22,2	23,3	24,2	24,9	25,4	25,7	25,9	25,7	25,4	24,7		
1600	2,2	4,3	6,5	8,6	10,5	12,5	14,5	16,3	18,1	19,8	21,4	22,9	24,3	25,5	26,7	27,6	28,3	28,7	29,0	29,0	28,8	28,3		

3 priedėlis.

Kludomieji plotai (metrais).

Taikiklio nu- statymas (metrais)	T a i k i n i o a u k š t i s				
	0,30	0,50	0,80	1,40	2,00
400	110	V i s o j d i s t a n c i j o j			
500	60	140	V i s o j d i s t a n c i j o j		
600	50	100	160	V i s o j d i s t a n c i j o j	
700	40	65	110	240	Vis. dist.
800	25	55	90	160	250
900	20	40	60	125	185
1000	15	30	55	90	150
1100	10	20	40	75	110
1200	5	10	20	60	90

4 priedėlis.

50% išsisklaidymas, šaudant 98 m. tipo šautuvu, „S“ šoviniu (šaudant nuo stovų).

Taikiklio nu- statymas (metrais)	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100	1200
Aukštyje	5	10	16	22	28	34	40	46	54	63	73	85
Plotyje	4	8	12	16	21	26	31	36	43	50	59	70
Spindulys	4	8	12	16	21	26	31	38	42	50	58	68

5 priedėlis.

Išsisklaidymas tolyje (gylyje).

Gautas vidutiniams šauliams šaudant, ir esant patogioms atmosferos sąlygoms ir orizontaliai atstumui.

Taikiklio nustatymas (metrais)	400	500	600	700	800	900	1000	1100	1200	1300	1400	1500	1600	1700	1800	1900	2000
Centrinų 50% sūvių išsisklaidymas gilumoje (metrais)	190	160	140	120	109	90	80	70	65	55	55	50	50	45	45	40	40

6 priedėlis.

Tolumai, kuriuos pereina kariuomenė (metrais) per kulipkos lėkimo laiką (kulipka „S“).

Taikiklio nustatymas (metrais)	Pėstininkai		Raitininkai		
	Žengte 100 metrų per minutę	Bėgte 150 metrų per minutę	Risčia 250 metrų per minutę	Šuoliais 400 metrų per minutę	Zovada 600 metrų per minutę
100	0,2	0,3	0,5	0,8	1,3
200	0,4	0,6	1,0	1,7	2,8
300	0,7	1,0	1,6	2,8	4,5
400	1,0	1,4	2,3	3,8	6,2
500	1,3	1,9	3,0	5,0	8,2
600	1,6	2,4	3,9	6,4	10,4
700	2,0	3,0	4,9	8,0	13,1
800	2,5	3,7	6,0	9,8	16,1
900	3,0	4,5	7,2	11,9	19,5
1000	3,6	5,4	8,6	14,2	23,2
1100	4,2	6,3	10,0	16,6	27,1
1200	4,8	7,3	11,6	19,2	31,3
1300	5,5	8,3	13,2	21,2	35,8
1400	6,2	9,4	15,0	24,8	40,6
1500	7,0	10,5	16,9	27,8	45,5
1600	7,8	11,8	18,9	31,2	51,0
1700	8,7	13,1	21,0	34,7	56,7
1800	9,7	14,5	23,3	38,4	62,8
1900	10,7	16,1	25,7	42,5	69,5
2000	11,8	17,7	28,3	46,7	76,4

7 priedėlis.

„S“ kulipkų šaudymo lentelė.

(šautuvas 98 m. tipo.)

Taikiklio nustatymas [metrais]	Išlėkimo kampas	Kritimo kampas	Aštumas ligi aukšč. trajektorijos p. projekcijos	Aukščiausio trajektorijos punkto aukštumas	Kulipkos lėkimo laikas (sekundomis)	Kraututinis greitis metr. / sekund.	Kulipkos smūgio lėgą metr. / kilogr.
0						895	408
100	0° 2' 24"	0° 3' 26"	50	0,02	0,12	806	331
200	4' 50"	6' 52"	102	0,07	0,25	724	267
300	7' 38"	10' 40"	157	0,18	0,39	649	215
400	11' 0"	15' 30"	215	0,36	0,56	578	170
500	15' 30"	23' 0"	274	0,7	0,74	511	133
600	20' 20"	32' 40"	338	1,1	0,95	449	103
700	26' 10"	45' 20"	405	1,8	1,19	394	79
800	33' 20"	1° 1' 30"	468	2,6	1,46	352	63
900	41' 40"	1° 21' 50"	530	3,8	1,76	323	53
1000	51' 30"	1° 46' 50"	592	5,4	2,08	299	46
1100	1° 2' 50"	2° 17' 30"	650	7,5	2,42	279	40
1200	1° 16' 20"	2° 51' 40"	714	10,2	2,79	261	35
1300	1° 31' 50"	3° 30' 10"	778	13,6	3,19	245	31
1400	1° 49' 40"	4° 14' 20"	840	17,9	3,61	231	27
1500	2° 9' 10"	5° 6' 10"	900	23,0	4,06	217	24
1600	2° 31' 10"	6° 7' 30"	965	30,0	4,53	203	21
1700	2° 55' 50"	7° 19' 20"	1030	36,0	5,04	190	18
1800	3° 22' 40"	8° 49' 20"	1096	45,0	5,58	177	16
1900	3° 53' 20"	10° 41' 10"	1160	56,0	6,17	165	14
2000	4° 30' 20"	13° 2' 20"	1230	72,0	6,80	153	12

8 priedėlis.

I grupės mokomojo šaudymo sąlygos.

Pėstininkai (be kulkosvaidžių kuopų, minosvaidžių kuopų ir lengvųjų kulkosvaidžių personalo).
II šaudymo klasė.

Elės Nr.	Metų	Įremtis	Taikinys	Sovinių skaičius	Sąlygos	Akių skaičius
Rušiamieji pratimai.						
1 ¹⁾	100	Nuo (brustvero) pylimo gulom nuo at-ramos	Žieduotas, galvos.	4	nė vieno kliudymo toliau 8 žiedo	
2 ¹⁾	150	gulom nuo at-ramos	"	4	" " " 7 "	
3 ²⁾	150	gulom nuo ran-kos	"	4	" " " 7 "	
4 ²⁾	150	klupsčiom	"	4	" " " 7 "	
5 ¹⁾	100	stačiom nuo rankos	"	4	" " " 5 "	
Pagrindiniai pratimai.						
6 ³⁾	150	gulom nuo ran-kos	Žieduotas, galvos	5	nė vieno kliudymo toliau 7 ž., tameskai-čiuje 1 kartą kliudyti ne toliau 9 žiedo.	39
7 ³⁾	200	gulom nuo at-ramos	krūtinės	5	3 kliudymai	

8 ³⁾	200	sėdom	žieduotas, galvos	5	nė vieno kliudymo toliau 5 ž., tame skaič. 1 kartą ne toliau 8 žiedo.	30
9 ³⁾	200	klupsčiom	"	5	nė vieno kliud. toliau 5 ž., tame skaič. 1 k. ne tol. 7 ž.	29
10 ³⁾	150	stačiom nuo rankos	žieduotas	5	nė vieno kliud. toliau 5 ž., tame skaič. 1 k. ne tol. 8 ž.	30
11 ³⁾	300	gulom nuo at-ramos	žieduotas, krūtinės	5	nė vieno kliud. toliau 5 ž., tame skaič. 1 k. ne tol. 7 ž.	29
12 ³⁾	100	a) gulom nuo rankos	krūtinės	2	1-ną kartą kliudyti.	
	100	b) klupsčiom	"	2	" " " "	
Šis 12 Nr.—į pasirodancius taikinius ¹⁾ .						
13 ³⁾	100	nuo brustvero su priešąjine kauke	žieduotas, krūtinės	5	nė vieno kliudymo toliau 6 ž., ta-me skaič. 1 kartą ne toliau 9 žiedo.	36
				Is viso . .	59	

Pakartojama tik ta pratimų sąlyga, kuri nebuvo išpildyta.

- 1) Rūbų forma — sargybos (su pieno šalmu)
- 2) " — " (diržas, šovininės, kepurė).
- 3) " — " — žygio (diržas, šovininė, pieno šalmas, kuprinė su 4 kgr. naštos, milinė, katiliukas).

¹⁾ Taikinys pasirodo sulig ženklais, duodamais iš šaudancios dalies, ir matomas 6 sekundas. Neišleisti šūviai laikomi klaida ir šaudymų knygoje žymimi ženkliais. Turi būti išleidžiama po 2 šoviniu. Įsiremti leidžiama tik visai pa-sirodžius taikiniui.

I šaudymo klasė.

Elės Nr.	Metri	Įremtis	Taikinys	Sovinių skaičių	Sąlygos	Akių skaičių
1 ¹⁾	100	gulom nuo at- ramos	žieduotas, galvos	5	nė vieno kliudymo toliau 9 žiedo.	49
2 ²⁾	150	gulom nuo ran- kos.	"	5	nė vieno kliudymo toliau 8 ž., tame skaičiuje 1 kartą ne toliau 10 žiedo.	44
3 ³⁾	150	klupsčiom.	"	5	nė vieno kliud. tol. 7 ž., tame skaič. 1 kartą ne toliau 16 žiedo.	40
4 ¹⁾	150	stačiom nuo rankos.	žieduotas.	5	nė vieno kliud. tol. 6 ž., tame skaič. 1 kartą ne toliau 9 ž.	36
5 ³⁾	200	gulom nuo ran- kos.	žieduotas, galvos.	5	nė vieno kliud. tol. 7 ž. tame skaič. 1 kartą ne toliau 10 žiedo.	40
6 ³⁾	200	gulom nuo at- ramos.	galvos.	5	3 kliudymai	
7 ³⁾	200	klupsčiom.	žieduotas, galvos.	5	nė vieno kliud. tol. 6 ž., tame skaič. 1 kartą ne toliau 9 žiedo.	35
8 ³⁾	300	gulom nuo ran- kos.	žieduotas, krūtinės.	5	nė vieno kliudymo tol. 5 ž., tame skaič. 1 kartą ne toliau 8 žiedo.	30
9 ³⁾	300	sėdom.	"	5	nė vieno kliudymo tol. 5 ž., tame skaič. 1 kartą ne toliau 7 žiedo.	29

10 ³⁾	200	stačiom nuo rankos.	žieduotas.	5	nė vieno kliudymo tol. 5 ž. tame skaič. 1 kartą ne toliau 8 žiedo.	30
11 ³⁾	100	a) gulom nuo rankos.	krūtinės.	2	1 kartą kliudyti.	
		b) klupsčiom.	"	2	" " "	
Šis 11 Nr. — į pasirodancius taikinius. ¹⁾						
12 ³⁾	100	nuo pylimo (brustivero) su priešdūjine kauke.	žieduotas, krūtinės.	5	nė vieno kliudymo tol. 7 ž., tame skaič. 2 kartu ne toliau 9 žiedo.	42
				Iš viso . . .		59

1), 2), 3) — žr. II-ai šaudymo klasei.

¹⁾ kaip pratimas 12 Nr. II-ai klasei į pasirodancius taikinius, bet taikinys pasi-
rodo tik 5-oms sek.

Atskira šaudymo klasė.

Nr.	Metry	Įremtis	Taikinys	Sovinių skaič.	Sąlygos	Akių skaič.
1 ¹⁾	100	gulom nuo at- ramos.	žieduotas galvos.	5	nė vieno kliudymo toliau 10 ž.	51
2 ²⁾	150	gulom nuo ran- kos.	"	5	" " " " 9 ž.	49
3 ²⁾	150	klupsčiom.	"	5	nė vieno kliud. tol. 8 ž., tame skaič. 2 kart kliud. ne toliau 10 žiedo.	46
4 ¹⁾	150	stačiom nuo rankos.	žieduotas.	5	nė vieno kliud. tol. 7 ž., tame skaič. 1 kartą kliudyti ne toliau 10 žiedo.	40
5 ³⁾	200	gulom nuo ran- kos.	žieduotas galvos.	5	nė vieno kliud. tol. 8 ž., tame skaič. kliud. 2 kart ne toliau 10 žiedo.	45
6 ³⁾	200	"	galvos.	5	3 kart kliudyti.	
7 ³⁾	200	klupsčiom.	žieduotas galvos.	5	nė vieno kliud. tol. 7 ž., tame skaič. 2 kart kliudyti ne toliau 9 žiedo.	41
8 ³⁾	300	gulom nuo ran- kos.	žieduotas krūtinės.	5	nė vieno kliud. tol. 6 ž., tame skaič. 2 kart kliudyti ne toliau 8 žiedo.	34

9 ³⁾	300	sėdom.	"	5	nė vieno kliud. tol. 6 ž., tame skaič. 2 kart kliudyti ne toliau 8 žiedo.	34
10 ³⁾	200	stačiom nuo rankos.	žieduotas.	5	nė vieno kliud. tol. 6 ž., tame skaič. 2 kart kliudyti ne toliau 9 žiedo.	36
11 ³⁾	100	a) gulom nuo rankos. b) klupsčiom.	galvos, "	2 2	1 kartą kliudyti. 1 " "	
Šis 11 Nr. — i pasirodantius taikinius ¹⁾						
12 ³⁾	100	nuo brustvero su priešdijine kauke. ²⁾	žieduotas krūtinės.	5	nė vieno kliudymo toliau 8 ž., tame skaičiuje 1 kartą kliudyti ne toliau 10 žiedo.	45
				Iš viso . . .		59

¹⁾, ²⁾, ³⁾ žr. II-ai šaudymo klasėi.

¹⁾ Kaip pratimas 12 Nr. II-ai klasei i pasirodantius taikinius, bet taikinys pasi-
rodo tik 4-oms sek.

²⁾ Pratimai su priešdijinėmis kaukėmis visoms trims klasėms nebūtini.

Igdusių šaulių klasė.

Nr.	Metų	Įremtis	Taikinys	Sovinių skaič.	S a l y g o s	Akių skaič.
1 ¹⁾	100	gulom nuo at-ramos.	žieduotas, galvos.	5	nė vieno kliudymo toliau 10 žiedo.	53
2 ²⁾	150	gulom nuo rankos.	"	5	nė vieno kliud. tol. 10 ž.	51
3 ³⁾	150	klupsčiom.	"	5	nė vieno kliud. tol. 9 ž., tame skaič. 1 kartą kliud. ne toliau 11 žiedo.	49
4 ¹⁾	150	stačiom nuo rankos.	žieduotas.	5	nė vieno kliud. tol. 8 ž., tame skaič. 2 kart kart kliud. ne toliau 10 žiedo.	46
5 ²⁾	200	gulom nuo rankos.	žieduotas, galvos.	5	nė vieno kliud. tol. 9 ž., tame skaič. 2 kart. kliud. ne toliau 10 žiedo.	49
6 ³⁾	200	klupsčiom.	"	5	nė vieno kliud. tol. 8 ž., tame skaič. 1 kartą kliudyti ne toliau 10 žiedo.	44
7 ³⁾	300	gulom nuo rankos.	žieduotas, krūtinės.	5	nė vieno kliud. tol. 7 ž., tame skaič. 1 kartą kliudyti ne toliau 9 žiedo.	39
8 ³⁾	400	sėdom.	"	5	nė vieno kliud. tol. 6 ž., tame skaič. 1 kartą kliudyti ne toliau 9 žiedo.	37
9 ³⁾	600	gulom nuo rankos.	žieduotas.	5	nė vieno kliudyti ne toliau 9 žiedo.	33
10 ³⁾	200	gulom nuo rankos.	žieduotas, krūtinės.	5	nė vieno kliud. tol. 6 ž., tame skaič. 1 kartą kliudyti ne toliau 10 žiedo.	37

Šis 10 Nr.—šaudymo greitumu¹⁾. (žiūr. 213 pusl.)

11²⁾ | 100 | a) gulom nuo galvos. | 2 | 1 kartą kliudyti.

| | | b) klupsčiom. | 2 | 1 " " "

| | | Šis 11 Nr.—i pasirodancius taikinius²⁾.

IS viso . . . | 54 |

Su optišku taikikliu³⁾

Nr.	Metų	Įremtis	Taikinys	Sovinių skaič.	S a l y g o s	Akių skaič.
1 ¹⁾	100	gulom nuo at-ramos.	žieduotas, galvos.	5	nė vieno kliud. toliau 11 ž., tame skaič. 1 kartą kliud. ne tol. 12 ž.	56
2 ¹⁾	100	nuo pylimo (brustvero).	šaudymo anga.	5	kliudyti 4 kartus i šaudymo angą.	55
3 ³⁾	150	gulom nuo rankos.	žieduotas, galvos.	5	kliudyti 5 kartus.	57
4 ³⁾	200	gulom nuo at-ramos.	"	5	" 5 "	
5 ³⁾	200	nuo pylimo (brustvero).	krūtinės.	5	" 5 "	

IS viso . . . | 25 |

1) Išieiti 5 šovinius paeilui per 30 sek.; pratinų pradžiai šautuve turi būti 3 šoviniai.

2) kaip pratimas 12 Nr. II-ai klasei, i pasirod. taikin., bet taikin. pasir. tik 3 sek.

3) Šaulys prieš šaudydamas šituose pratimuose turi teisę keliais šūviais surasti kliudymų taską (dienos sąlygų itaką).

II grupės mokomojo šaudymo sąlygos.

Raitininkai, inžinerijos kariuomenė ir kulkosvaidininkai.

II šaudymo klasė.

Nr.	Metų	Įremitis	Taikinys	Sovietų skaičius	Sąlygos	Akių skaičius
1 ¹⁾	100	nuo pylimo (brustvero)	žieduot., galvos	4	Ruošiamieji pratimai. nė vieno kliud. toliau 7 žiedo.	
2 ¹⁾	150	gulom nuo atramos	" "	4	" " " " 6 "	
3 ²⁾	150	klupsčiom.	" "	4	" " " " 4 "	
4 ³⁾	150	gulom nuo rankos	žieduot., galvos	5	Pagrindiniai pratimai nė vieno kliud. toliau 6 ž., tame skaič. 1 kartą kliudyti ne toliau 8 žiedo.	35
5 ³⁾	150	gulom nuo atramos	krūtinės	5	3 kart kliudyti.	
6 ³⁾	200	klupsčiom	žieduot., galvos	5	nė vieno kliud. toliau 4 ž., tame skaič. 1 kartą kliud. ne toliau 7 žiedo.	25
7 ³⁾	300	gulom nuo rankos	žieduot., krūtin.	5	nė vieno kliud. toliau 3 ž., tame skaič. 1 kartą kliudyti ne toliau 6 žiedo.	22
8 ³⁾	150	stačiom nuo rankos	žieduotas	5	nė vieno kliud. toliau 4 ž., tame skaič. 1 kartą kliudyti ne toliau 7 žiedo.	25

9 ²⁾	100	gulom nuo rankos	krūtinės ¹⁾	2	1 kartą kliudyti.	
10 ²⁾	100	brustvero su priešduji- ne kauke	žieduot., krūtin.	5	nė vieno kliud. toliau 5 ž., tame skaič. 1 kartą kliudyti ne toliau 8 žiedo.	30
I S V I S O				44		

1) rūbų forma — sargybos (diržas, šovininė, kepurė).

2) " " — " su plieno šalmu,

3) " " — " — žygio; inžinerijos kariuomenei tokia kaip pėstininkams.
" " — " , raitininkams kaip pėsčioms kautynėms.

¹⁾ Į pasirodancius taikinius. Taikiny pasirodo sulig ženklų, duotu iš šaudan-
čios dalies 7 sekundoms. Nepaleistas šūvis laikomas klaida ir žymimas zenklų □
šaudymo knygoje. Turi būti išleisti 2 šoviniai. Iširemti leidžiama tik pilnai pasiro-
džius taikiniui.
Tik ta pratimų sąlyga kartojama, kuri neispildyta.

I. Šaudymo klasė.

Nr.	Metrij	Įremtis	Taikinys	Sovietinis skaič.	Sąlygos	Akty skaič.
1 ¹⁾	100	gulom nuo atramos	žieduot., galvos	5	nė vieno kludymo toliau 8 žiedo	44
2 ²⁾	150	gulom nuo rankos	" "	5	nė vieno klud. tol. 7 ž., tame skaič. 1 kartą klud. ne toliau 9 žiedo.	39
3 ³⁾	150	klupsčiom	" "	5	nė vieno klud. tol. 6 ž., tame skaič. 1 kartą klud. ne toliau 9 žiedo.	35
4 ³⁾	200	gulom nuo rankos	krūtinės	5	3 kart kludyti.	
5 ³⁾	200	klupsčiom	žieduot., galvos	5	nė vieno klud. tol. 5 ž., tame skaič. 1 kartą klud. ne toliau 8 žiedo.	30
6 ¹⁾	150	stačiom nuo rankos	žieduotas	5	nė vieno klud. tol. 5 ž., tame skaič. vieną kartą klud. ne tol. 8 žiedo.	30
7 ³⁾	300	gulom	žieduot., krūtin.	5	nė vieno klud. tol. 4 ž., tame skaič. 1 kartą klud. ne tol. 7 žiedo	25
8 ²⁾	100	gulom nuo atramos	krūtinės ¹⁾	2	1 kartą kludyti.	
9 ³⁾	100	nuo pylimo (brustvero) su priešduj- ne kauke	žieduot., krūtin.	5	nė vieno kludymo toliau 6 žiedo, tame skaičiuje 2 kart kludyti ne toliau 8 žiedo.	36
I š v i s o				42		

¹⁾ Taip pat, ką ir pratimas prieš pasirodancius taikinius—II šaudymo klasei 9 Nr., bet taikinys pasirodo tik 6 sek.

²⁾, ³⁾ — žr. II-ai šaudymo klasei.

Atskira šaudymo klasė.

Nr.	Metrij	Įremtis	Taikinys	Sovietinis skaič.	Sąlygos	Akty skaič.
1 ¹⁾	100	gulom nuo atramos	žieduot., galvos	5	nė vieno klud. toliau 9 ž.	48
2 ²⁾	150	gulom nuo rankos	" "	5	nė vieno klud. tol. 8 ž., tame skaič. 1 kartą klud. ne toliau 10 žiedo.	44
3 ³⁾	150	klupsčiom	" "	5	nė vieno klud. tol. 7 ž., tame skaič. 2 kart kludyti ne toliau 9 žiedo.	41
4 ³⁾	200	"	" "	5	nė vieno klud. tol. 6 ž., tame skaič. 1 kartą kludyti ne toliau 9 žiedo.	35
5 ³⁾	300	gulom nuo rankos	žieduot., krūtin.	5	nė vieno klud. tol. 5 ž., tame skaič. 2 kart kludyti ne toliau 7 žiedo.	31
6 ¹⁾	150	stačiom nuo rankos	žieduotas	5	nė vieno klud. tol. 6 ž., tame skaič. 1 kartą kludyti ne toliau 9 žiedo.	35
7 ³⁾	100	gulom nuo rankos	krūtinės ¹⁾	2	1 kartą kludyti.	
8 ³⁾	100	nuo pylimo (brustvero) su priešduj- ne kauke	žieduot., krūtin.	5	nė vieno klud. tol. 7 ž., tame skaič. 1 kartą kludyti ne toliau 9 žiedo.	40
I š v i s o				37		

¹⁾, ²⁾, ³⁾ — žr. II-ai šaudymo klasei.
¹⁾ Taip pat, kaip ir pratimas prieš pasirodancius taikinius II-ai šaudymo klasei 9 Nr., tik taikinys pasirodo 5 sek., pratimai su priešdujine kauke visoms 3 klasėms — ne būtini.

Igdusių šaulių klasė.

Nr.	Metrij	Įremtis	Taikinys	Sovinių skaič.	S a l y g o s	Akių skaič.
1 ¹⁾	100	gulom nuo atramos	žieduotas, galvos	5	nė vieno kliudymo toliau 10 žiedo.	51
2 ²⁾	150	gulom nuo rankos	"	5	nė vieno kliudymo toliau 9 žiedo.	49
3 ³⁾	150	sėdom	"	5	nė vieno kliud. tol. 8 ž., tame skaič. vieną kartą kliudyti ne toliau 10 žiedo.	43
4 ¹⁾	150	stačiom nuo rankos	žieduotas,	5	nė vieno kliud. tol. 7 ž., tame skaič. 1 kartą ne toliau 10 žiedo.	40
5 ²⁾	200	gulom nuo rankos	žieduotas, galvos	5	nė vieno kliud. tol. 8 ž., tame skaič. 1 kartą ne toliau 10 žiedo.	44
6 ²⁾	200	klupsčiom	"	5	nė vieno kliud. tol. 7 ž., tame skaič. 2 kart ne toliau 9 žiedo.	41
7 ³⁾	300	gulom nuo rankos	žieduotas, krūtinės	5	nė vieno kliud. tol. 6 ž., tame skaič. 1 kartą ne toliau 8 žiedo.	34
8 ³⁾	200	gulom nuo rankos	"	5	nė vieno kliud. tol. 5 ž., tame skaič. 1 kartą kliudyti ne toliau 9 žiedo.	31

Šis 8 Nr. — šaudymo greitumui.*)

9 ³⁾ 100	a) gulom nuo rankos	žieduotas, krūtinės**)	2
	b) klupsčiom	"	2
	c) stačiom nuo rankos	"	2
		Iš viso	46

1 kartą kliudyti

1 kartą kliudyti

1 kartą kliudyti

1), 2), 3) — žr. II-ai šaudymo klasei.

*) Išleisti 5 sovinius per 30 sek. Pratimų pradžiai šautuve turi būti 3 šoviniai.

***) Tas pat kaip ir pratimai prieš pasirodancius taikinius II-ai šaudymo klasei.
bet taikinys pasirodo tik 4 sek.

III grupės mokomojo šaudymo sąlygos. 10 priedėlis
 Artillerija, ryšių, susisiekimo kariuomenės, minosvaidžių kuopos ir štabų
 ir komendantūrų komandos.

Nr.	Metų	Įremtis	Taikinys	Sovinių skaič.	Sąlygos	Akių skaič.
1 ¹⁾	100	nuo brustvero	žieduotas, galvos	4	Ruošiamieji pratimai, nė vieno kliud. toliau 6 žiedo	
2 ²⁾	150	gulom nuo atramos	"	4	" " " " 5 "	
3 ³⁾	150	gulom nuo rankos	"	4	" " " " 5 "	21
4 ¹⁾	100	stačiom nuo rankos	žieduotas	4	" " " " 4 "	19
5 ³⁾	150	gulom nuo rankos	krūtinės	5	Pagrindiniai pratimai. 3 kart kliudyti.	
6 ³⁾	150	klupešiom	žieduotas, galvos	5	nė vieno kliud. tol. 4 ž., tame skaič. 1 kartą kliudyti ne toliau 7 žiedo.	25
				iš viso	26	

1) rūbų forma — sargybos (diržas, šovininės, kepurė)
 2) " " — " su plieno šalimu,
 3) " " — žygio, kaip kautynėms.

I šaudymo klasė.

Nr.	Metų	Įremtis	Taikinys	Sovinių skaič.	Sąlygos	Akių skaič.
1 ¹⁾	100	gulom nuo atramos	žieduotas, galvos	5	nė vieno kliud. toliau 7 žiedo.	39
2 ²⁾	150	gulom nuo rankos	"	5	nė vieno kliud. tol. 6 ž., tame skaič. 1 kartą kliudyti ne toliau 8 žiedo.	35
3 ³⁾	150	klupešiom.	"	5	nė vieno kliud. tol. 5 ž., tame skaič. 1 kartą kliudyti ne toliau 8 žiedo.	30
4 ¹⁾	150	stačiom nuo rankos	žieduotas,	5	nė vieno kliud. tol. 4 ž., tame skaič. 1 kartą kliudyti ne toliau 7 žiedo.	26
5 ³⁾	200	gulom nuo rankos	žieduotas, galvos	5	nė vieno kliud. tol. 5 ž., tame skaič. 1 kartą kliudyti ne toliau 8 žiedo.	30
				iš viso	25	

1), 2), 3) — žr. II šaudymo klasei.

Atskira šaudymo klasė.

Nr.	Metrij	Įremtis	Taikinys	Šovinių skaič.	Sąlygos	Akių skaič.
1 ¹⁾	100	gulom nuo atramos	žieduotas, galvos	5	nė vieno kliud. toliau 8 žiedo.	44
2 ²⁾	150	gulom nuo rankos	"	5	nė vieno kliud. tol. 7 ž., tame skaič. 1 kartą kliudyti ne toliau 9 žiedo.	39
3 ³⁾	150	stačiom	"	5	nė vieno kliud. tol. 6 ž., tame skaič. kliudyti 2 kart ne toliau 8 žiedo.	36
4 ²⁾	150	stačiom nuo rankos	žieduotas	5	nė vieno kliud. tol. 5 ž., tame skaič. 1 kartą kliudyti ne toliau 8 žiedo.	30
5 ²⁾	200	gulom nuo rankos	krūtinės	5	3 kart kliudyti.	
Iš viso				25		

1), 2), 3) — žr. II-ai šaudymo klasei.

Įgudusių šaulių klasė.

Nr.	Metrij	Įremtis	Taikinys	Šovinių skaič.	Sąlygos	Akių skaič.
1 ²⁾	150	gulom nuo rankos	žieduotas, galvos	5	nė vieno kliud. tol. 8 ž., tame skaič. 1 kartą kliudyti ne toliau 10 žiedo.	45
2 ³⁾	150	klupsčiom	"	5	nė vieno kliud. tol. 7 ž., tame skaič. 1 kartą kliudyti ne toliau 9 žiedo.	39
3 ¹⁾	150	stačiom nuo rankos	žieduotas	5	nė vieno kliudymo toliau 6 žiedo.	35
4 ³⁾	200	gulom nuo rankos	galvos	5	2 kart kliudyti.	
5 ³⁾	300	"	žieduotas, krūtinės	5	nė vieno kliud. tol. 5 ž., tame skaič. 1 kartą kliudyti ne toliau 7 žiedo.	30
Iš viso				25		

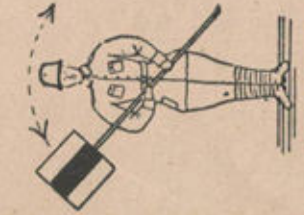
1), 2), 3) — žr. II-ai šaudymo klasei.

*) Įgudusių šaulių klasės artilerijoje nėra.

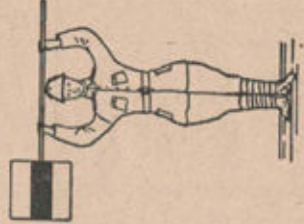

Signalų sistema mokomame šaudyme.

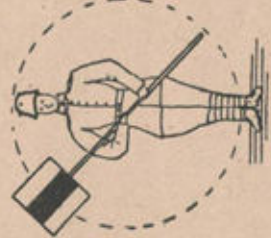
I. Signalai iš ugnies linijos.

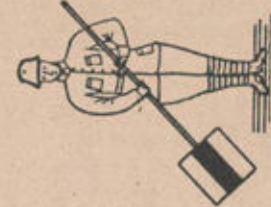
Ugnis.

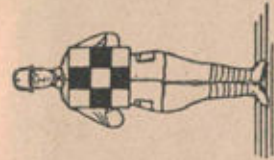
Stok.

Atkartoti parodymą, ar parodyti, jei to reikia, atlikti tik keliems iš eilės padarytiems šūviams.

Šaudymas pabaigtas, arba — paskirtas sovinių skaičius išleistas.

Galvos taikinys.

Krūtinės taikinys.

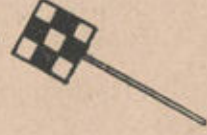
Šaudymo angos taikinys.

Iššautai Parodyti

Žieduotas galvos taikinys.

Žieduotas krūtinės taikinys.

Žieduotas taikinys.

Žieduotas taikinys su 24 žiedais. (prizų šaudymas).

II. Ženkilai iš rodytojų vietos.

A. Pavojaus ženklas šaudymui sustabdyti.

Pirmiausia, jei galima, taikinį paslėpti už uždangos, paskui išstatyti rodyklę su ženklu

ir laikyti ligi tol, kol puskarininkis iš ugnies linijos ateis į rodytojų vietą.

B. Ženklas—pranešti ugnies linijai, kad iš ten duotas ženklas—suprastas.

Išstatyti rodyklę:

Šaudymo šatrais (švino kulipkomis).

1. Trumpas, šaudymui šatrais prietaisų aprašymas.

Prietaisai susideda iš:

- a) vamzdžio,
- b) šovinio,
- ir c) grustuvo.

- a) vamzdis, padarytas iš lieto plieno, turi išorines formas, atatinkančias šautuvo šovinio lizdą. Vamzdis priekinėje pusėje turi įgražas, užpakalinė jo pusė pritaikinta šoviniui įdėti.
- b) Šovinys susideda iš gilzės (tūtelės) su priekalu ir švino kulipkos.
- c) Grūstuvai, lieto plieno, vartojamas iššautai variniai tūtelei išstumti ir vamzdžiui valyti. Jo pirmagalys yra suplotas ir turi skylelę pakuloms apvynioti; užpakalinė jo dalis įdėta į kotą, kad būtų patogiau vartoti, koto apačioje yra odos žiedas, kuris saugo vamzdį nuo pagadinimo.

2. Šūvio distancijos, taikiklis ir pramušamoji jėga.

Reikia šaudyti iš 10 m. atstumo su 600 m. taikikliu, su tuo taikikliu taikymo taškas dažniausiai sutampa su kliudymo tašku.

Iš šito tolio kulipka įlenda į minkštą medį per 17 mm.

3. Šaudymas ir atsargos priemonės.

Kiekvienas kareivis šaudo su vamzdžiu, kuris labiausiai tinka jo šautuvui užtaisymo patogumo ir gerų šaudymo išdavų atžvilgiu.

Vadovauti galima skirti prityrusį puskarininkį. Apžiūrėjus, ar švarus vamzdis, reikia iš apačios įstatyti šovinys į šovinio lizdą. Įspausti jėga arba įkalti draudžiama, kad neištiktų pavojus. Puskarininkis ranka įkiša vamzdį į šovinio lizdą ir po to uždaro spyną.

Po to, kai šūvis paleistas, ir spyna atidaryta, vamzdis išimamas taip pat ranka, paskui grūstuvus, su plonai apyniotu pakulomis pirmagaliu, įkišamas į vamzdį ir išstumiami varinė gilzė (tutele).

Plyšusios ir užsikirtusios šovinio lizde varinės gilzės gali būti išimamos tik ginklininko.

Šatrais galima šaudyti uždengtose trobose, karėvinių aikštėse arba atvirose vietose. Uždengtose trobose dėžė su taikiniu¹⁾ turi būti pastatyta prie sienos, kurioje nėra durų ir langų. Jeigu užpakalyje yra trobų, tai taikinyi reikia taip pastatyti, kad per 3 metr. į abi puses nuo jo nebūtų langų ir kitų įėjimų angų.

Skydas, statomas užpakaly taikinio, turi turėti aukščio mažiausia 2,5 m. ir, jei jis medinis — tai ne mažiau kaip 30 mm. storio.

Šaudymo kryptis į gretimas sritis ir gatves galima tik tada leisti, jeigu užpakalinės sienos ir pastatytų skydų aukštis visiškai pašalina pavojų, kai kulipkos išlėks. Atvirose vietose galima šaudyti tik atveju, jeigu uždrausta vaikščioti užpakalyje 450 m. atstume, ir 50 m. abiejose pusėse.

¹⁾ Taikinyi — (šaudoma į žieduotus ir žieduotus galvos taikinius, penkiu syk sumažintus;) 34 cm. aukščio, 24 cm. pločio prikalamas prie minkšto medžio lentos, be šakų, arba prie kartono ir įdedamas į medinę dėžę, 25 cm. pločio, 35 cm. aukščio ir 15 cm. gilumo su 3 cm. storio užpakaline siena. Tarpas tarp taikinio ir užpakalinės sienelės pridedamas pakulų.

Visuose atsitikimuose rodytojai (mosuotojai) turi būti atšaukiami prie šaulių. Vaikščioti tarp šaulių ir taikinio draudžiama. Tam tikslui naudinga pastatyti apsauga.

4. Valymas, laikymas, tvarkymas ir pakeitimas.

Pabaigus šaudyti, šautuvas reikia išvalyti taip pat, kaip ir šaudžius kaunamaisiais šoviniais. Vamzdis turi būti taip pat išvalytas pakulomis ir taukais. Išvalius, vamzdis turi būti iš vidaus ir iš oro išsteptas. Valyti vamzdį stipriomis priemonėmis draudžiama.

Vamzdžiai ir šoviniai su šatrais turi būti laikomi uždarytoje sausoje vietoje ir saugomi, kad nekristų ir nesitrunkytų. Atidrėkę šoviniai džiovinami saulėje arba šiltoje vietoje, bet ne arti ugnies arba pečiaus.

Pastaba: Jei būtų priimtas kito pavyzdžio šovinys su šatrais, šitas straipsnis turi būti pakeistas kita instrukcija.

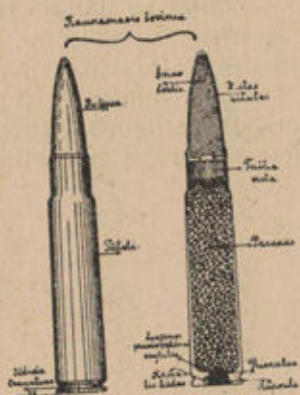

Šoviniai.

1) Šovinių konstrukcija.

Kaunamasis šovinis sudėtas iš:

- a) tūtelės (gilzės),
- b) kapsulės,
- c) parako ir
- d) kulipkos (žiūr. a ir b brž.).

a brėž.   b brėž.

Sumažinto užtaiso šovinis sudėtas iš:

- a) tūtelės (gilzės),
- b) kapsulės,
- c) parako,
- d) užkalo (2) ir
- e) medinės kulipkos (vidury tuščios) (žiūr. c brž.).

Mokomieji šoviniai vartojami dviejų rūšių:
 1) su bukagale kulipka — padaryti iš vieno gabalėlio (skaistvario), t. y. kulipka padaryta išvien su tūtele (gilze). Šitie šoviniai, kad lengviau būtų atskirti juos nuo kaunamųjų, — turi keletą išilgų išdrožių (žr. d brž.).

- 2) su „S“ kulipka — padaryti iš dviejų dalių:
a) tūtelės (gilzės) ir
b) medinės kulipkos (netuščiavidurės).

Išvaizda tokia pat, kaip kaunamojo šovinio (žiūr. e brž.).

2) Įpakavimas ir svoris.

Šoviniai šautuvams iš dirbtuvių išleidžiami šiaip įpakuoti:

5 št. = 1 apkaba (5 šov.) — svoris — 126 gr.

3 apkabos = 1 pakelis (15 šov.) — svoris — 408 gr.

15 pakelių = 1 cinkuota dėžė (225 šov.) — 6,318 kg.

5 cink. dėžės — 1 šovinių dėžė (medinė) 1125 šov. — 35.710 kg.

3) Vartojimas ir saugojimas.

Palaidi šoviniai visada, kai tik galima, turi būti iš naujo sukimšti į apkabas. Kaip kaunamieji, taip ir mokomieji ir sumažinto užtaiso šoviniai negali būti

dedami į šovinines be apkabų. Be to, šoviniai apkabose negali svirti. Tokiais atvejais apkaba reikia paiminti. Išpūsti, neįskeliami ir supurvinti šoviniai, o taipgi su blogai besilaikančiomis kulipkomis, negali būti vartojami.

Supurvintos, sulenktos arba surūdijusios apkabos — negalima vartoti.

Nukritusieji žemėn šoviniai ar apkabos tuojau reikia valyti.

Priedelis 22 Nr.

II klasės pistolių šaudymo sąlygos.

Elės Nr.	Metų	Padėtis	Taikinys	Sovinių skaičius	Sąlygos	Akių skaičius
1	20	Staciom	Žieduotas	8	Neaprėztame laike; ne vieno klišudymo toliau 7 žiedo	57
2	20	"	"	8	Kiekvienas šūvis ne ilgiau kaip 5 sekund.; nė vieno klišudymo toliau 7 žiedo, tame skaičiuje vienas klišudymas ne toliau 8 žiedo	58
3	20	"	"	8	Kiekvienas šūvis ne ilgiau kaip 5 sekund.; nė vieno klišudymo toliau 8 žiedo, tame skaičiuje vienas klišudymas ne toliau 9 žiedo	66
4	20	"	"	8	Visi 8 šoviniai išleisti per 35 sek.; nė vieno klišudymo toliau 8 žiedo, tame skaičiuje vienas klišudymas ne toliau 9 žiedo	66
5 ¹⁾	30	"	Pilno ūgio	8	4 klišudymai	
6 ¹⁾	30	"	3 pilno ūgio taikiniai	8	Po du šūviu į kraštutinius ir 4 šūviai į vidurinį taikinį; ne mažiau kaip 4 klišudymai, iš jų ne mažiau kaip 2 klišudytos fig.	

7 ¹⁾	30	Staciom	4 pilno ūgio taikiniai	8	Po du šūviu į kiekvieną taikinį; ne mažiau kaip 5 klišudymai, iš jų ne mažiau kaip 3 klišudyots figūros.	
8	20	Nuo arklio	Taikinys raitininko didumo, vaizduojantis raitininką su arkliu iš šono	8	Neaprėztame laike; 4 kulipkas žingsniu jojant ir 4 kulipkas zovada. 2 klišudymai: 1 žingsniu, 1 zovada.	
9	20	Nuo arklio	Taikinys raitininko didumo, vaizduojantis raitininką su arkliu iš priešakio	8	Neaprėztame laike; žingsniu jojant 2 klišudymai.	
10	20	Nuo arklio	Du taikiniai: vienas, kaip 8 pratime, o antras, kaip 9-me	8	Neaprėztu laiku; pusė šūvių žingsniu, pusė zovada. 2 klišudymai, po vieną klišudymą kiekviename taikiny.	
				Iš viso	80	

¹⁾ 5, 6, ir 7 pratimai — šaudymo greitumui, i pasirodancius taikinius, matomus tik 35 sekundas.

I klasės pistolių šaudymo sąlygos.

Eilės Nr.	Metų	Padėtis	Taikinys	Šovinių skaičius	Sąlygos	Akių skaičius
1	20	Stačiom	Žieduotas	8	Kiekvienas šūvis ne ilgiau kaip 5 sekundos; nė vieno kludymo toliau 8 žiedo, tame skaičiuje du kludymai ne toliau 9 žiedo.	68
2	20	"	"	8	Visi 8 šoviniai per 35 sekundas; ne vieno kludymo toliau 8 žiedo, tame skaičiuje 3 kludymai ne toliau 9 žiedo.	69
3	20	"	"	8	Visi 8 šoviniai per 35 sekundas; nė vieno kludymo toliau 9 žiedo.	72
4 ¹⁾	30	"	Pilno ūgio	8	5 kludymai.	
5 ¹⁾	30	"	2 pilno ūgio taikiniai	8	Po 4 šūvių į kiekvieną taikinį, abi figūros kludytos; iš viso ne mažiau kaip 5 kludymai.	

6 ¹⁾	30	"	4 pilno ūgio taikiniai	8	Po 2 šūvių į kiekvieną taikinį; iš viso 4 figūras kludyti; iš viso ne mažiau kaip 5 kludymai.	
7 ¹⁾	30	"	Pilno ūgio	8	6 kludymai.	
8	25	nuo arklio	Taikinys, vaizduojantis raitininką su arkliu iš šono	8	Neapprėtame laike; pusė kulipkų žingsniu jojant, pusė zovada. 3 kludymai	
9	25	"	Taikinys, vaizduojantis raitininką su arkliu iš priešakio	8	Neapprėtame laike; žingsniu jojant 3 kludymai.	
10	25	"	2 taikiniu: vienas, kaip 8, o antras kaip 9 pratime.	8	Neapprėtame laike žingsniu jojant 4 kludymai, po 2 kiekviename taikinyje.	
				Iš viso . . .	80	

1) 4, 5, 6 ir 7 pratimas kaip II šaudymo klasėje.

Igdusių šaulių pistolių šaudymo sąlygos.

Eilės Nr.	Metrai	Padėtis	Taikinys	Šovinių skaičius	Sąlygos	Akių skaičius
1	25	Stacion	Žieduotas	8	Per 35 sekundas visus 8 šūvius; nė vieno kludymo toliau 9 žiede.	73
2	25	"	"	8	Per 35 sekundas visus 8 šūvius; nė vieno kludymo toliau 9 žiedo; tame skaičiuje vienas kludymas 10-me ž.	74
3	25	"	"	8	Per 35 sekundas visus 8 šūvius; nė vieno kludymo toliau 9 žiedo, tame skaičiuje 2 kludymai 10 žiede.	75
4	25	"	"	8	Per 35 sekundas; 3 kludymai i 10 žiede.	
5 ¹⁾	25	"	Pilno ūgio	8	8 kludymai.	
6	35	"	Taikinys, atvaizduojantis raitininką su arkliai is prie-sakio	8	Per 40 sekundų visus 8 šūvius. 4 kludymai joiant žingsniu, 4—zovada; is viso 4 kludymai.	
				IS viso . . .	48	

¹⁾ 5 pratimas, kaip II šaudymo klasėje.

TURINYS.

I. Šaudymo teorijos žinios.		Pusl.
1.	Trajektorija	3
2.	Atmosferos sąlygų įtaka	8
3.	Šūvių tikrumas	10
4.	Šaudymo taiklumas	20
5.	Pramušamoji kulipkų jėga	21
II. Šautuvų ugnis kautynėse.		
1.	Ugnies vadovavimas kautynėse	24
2.	Šautuvų ugnies tikrumas kautynėse	53
III. Šaudymo mokymas.		
1.	Bendri nurodymai	68
2.	Mokomasis šaudymas	69
3.	Patikrinamasis šaudymas	140
4.	Parodomasis šaudymas	142
IV. Atstumų sprendimas		144
V. Šaudymo ir akies sprendimo pažymėjimo ženklai		151
VI. Taikiniai		156
VII. Šovinių normos		161
VIII. Šautuvų išaudymas		163
IX. Šaudymų knygos ir šaudymų apyskaita.		
1.	Šaudymų knygos	166
2.	Šaudymų apyskaita	168
X. Šaudyklos.		
1.	Šaudyklų įrengimo pagrindai	169
2.	Mosuotojų uždangos	171
3.	Taikinių įtaisymas šaudyklose	174

4,50 Lt

XI. Pistoletų šaudymo mokymas.

1. Prirengiamieji šaudymo užsiėmimai	179
2. Šaudymo taisyklės	190
3. Taikiniai	195
4. Pistoletų šaudymas	196
1 priedėlis	199
2 priedėlis	201
3 priedėlis	203
4 priedėlis	203
5 priedėlis	204
6 priedėlis	204
7 priedėlis	205
8 priedėlis	206
9 priedėlis	214
10 priedėlis	220
11 priedėlis	224
12 priedėlis	229
13 priedėlis	232
14 priedėlis	234
15 priedėlis	236
16 priedėlis	238
17 priedėlis	243
18 priedėlis	246
19 priedėlis	247
20 priedėlis	249
21 priedėlis	252
22 priedėlis	256
23 priedėlis	258
24 priedėlis	260
25 priedėlis	262
